

LT

LT

LT

EUROPOS KOMISIJA

Briuselis, 9.11.2010
KOM(2010) 660 galutinis

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS
EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI**

2010–2011 m. plėtros strategija ir pagrindiniai uždaviniai

{SEK (2010) 1326}
{SEK (2010) 1327}
{SEK (2010) 1328}
{SEK (2010) 1329}
{SEK (2010) 1330}
{SEK (2010) 1331}
{SEK (2010) 1332}
{SEK (2010) 1334}
{SEK (2010) 1335}

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

2010–2011 m. plėtros strategija ir pagrindiniai uždaviniai

1. ĮŽANGA

Nuo tada, kai Komisija patvirtino naujausias pažangos ataskaitas, ES plėtros procesas įgavo naują pagreitį, nepaisant daugelio kitų Sąjungai kylančių uždavinių. Įsigaliojus Lisabonos sutarčiai užtikrinta, kad ES galėtų toliau įgyvendinti savo plėtros darbotvarkę ir kartu išlaikyti Europos integracijos pagreitį.

Prasidėjo derybų su Kroatija galutinis etapas – taip visoms plėtros šalims patvirtinta, kad įstojimo perspektyva gali būti reali, jeigu tenkinamos būtinos sąlygos. Narystės prašymą pateikė Serbija. Šiandien Komisija skelbia nuomones dėl Juodkalnijos ir Albanijos prašymų. Liepos mėn. pradėtos stojimo derybos su Islandija. Derybose su Turkija pradėta derėtis dėl naujų skyrių; ši šalis ėmėsi nuodugnios savo konstitucijos peržiūros, kad labiau priartėtų prie Europos standartų. Pasistūmėta liberalizuojant vizų režimą Vakarų Balkanų šalims. Sprendžiant ilgalaikius Slovėnijos ir Kroatijos nesutarimus pasiekta reikšmingų laimėjimų, o Serbija ir Kosovas¹ rengiasi pradėti dialogą. Pasibaigus konfliktui tautos vis labiau susitaiko ir pačios šalys jau prisiima didesnę atsakomybę už regioninį bendradarbiavimą.

Tačiau dar yra daug uždavinių. Kai kuriose plėtros šalyse reformų tempas sulėtėjo. Visiems reikia sutelkti dėmesį į gerą valdymą, teisinės valstybės stiprinimą, ekonominės reformos spartinimą ir savo gebėjimų priimti ir įgyvendinti *acquis* gerinimą. Saviraiškos laisvės užtikrinimas – kelia susirūpinimą daugumoje šalių. Vis dar reikia išspręsti keletą sudėtingų problemų, tarp kurių – Bosnijos ir Hercegovinos valdymas ir Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos pavadinimo klausimas. Tebėra neišspręstų dvišalių klausimų, o nesutarimai dėl Kosovo statuso stabdo regioninį bendradarbiavimą. Derybose dėl visapusio Kipro klausimo sprendimo padaryta pažanga, tačiau jos dar nebaigtos.

ES įsipareigojimas vykdyti plėtros procesą patvirtina valstybių narių įsitikinimą, kad plėtra naudinga tiek Sąjungai, tiek narystės siekiančioms šalims. Šią paprastą mintį reikia aiškiai pristatyti ir paaiškinti visuomenei, kad ji geriau suprastų ir paremtų plėtrą. ES plėtros procesas padeda užtikrinti stabilumą Europoje, europiečių saugumą ir gerovę. Tai unikali galimybė plėtros šalims imtis politinių ir ekonominių reformų. Ir ES, ir plėtros šalims naudinga, kad diskusijos dėl sudėtingų derybų skyrių būtų pradėtos tik prasidėjus procesui. Šiuo procesu siekiama priartinti plėtros šalis prie Europos standartų visose srityse, kurioms taikomos ES sutartys, ir taip padėti ES pasiekti savo pačios tikslus. Šiandien tarp šių tikslų – ekonomikos krizės ir valdymo problemų sprendimas, ekonomikos augimo siekiant sukurti daugiau darbo vietų atkūrimas įgyvendinant 2020 m. reformų darbotvarkę, saugumo ES didinimas ir mūsų įtakos pasaulinėje arenoje stiprinimas. Į 2011 m. Komisijos darbo programą įtrauktos kelios iniciatyvos, kuriomis siekiama šių tikslų.

¹ Pagal JTSTR 1244/99.

Plėtos procesas turi išlikti įtikimas visiems. Narystės siekiančios šalys ir jų piliečiai turi turėti aiškia įstojimo perspektyvą, kai tik patenkinamos sąlygos, ir turi pajusti apčiuopiamą susijusią naudą. Valstybių narių ir ES viešoji nuomonė turi būti pagrįsta įsitikinimu, kad naujų narių stojimo procesas yra gerai parengtas taikant griežtas sąlygas. Kad plėtra būtų sėkminga, reikia tvirto visų suinteresuotųjų šalių politinio išipareigojimo. Šių tikslų ir toliau siekiama remiantis 2006 m. gruodžio mėn. Europos Vadovų Taryboje pasiektu atnaujintu konsensusu dėl plėtos. Ši politika pagrįsta išipareigojimų įtvirtinimu, teisingomis ir griežtomis sąlygomis ir tinkamu ryšių palaikymu su visuomene, taip pat ES gebėjimu integruoti naujas nares.

Vykstant plėtos procesui sukuriama mechanizmai ir imama iniciatyvų, o jo kulminacija – narystė, skatinanti plėtos šalis dirbti išvien su ES siekiant bendrų tikslų. Sustiprinus ES ekonomikos valdymą, suintensyvės ir ekonominis dialogas su plėtos šalimis, taip sutelkę jėgas galėsime įveikti krizę ir kurti darbo vietas. ES konkurencingumas pasaulyje didėja, jeigu į ją glaudžiau integruojasi nemažai lyginamųjų pranašumų turinčios šalys. Tai vienas iš pavyzdžių, kokios ilgalaikės naudos davė penktasis plėtos etapas, po kurio 2004–2007 m. ES valstybių narių padaugėjo nuo 15 iki 27. „Senujų“ ir „naujų“ valstybių narių prekybos apimtis per 2008 m. pasibaigusį dešimtmetį patrigubėjo – nuo maždaug 150 mlrd. EUR iki 450 mlrd. EUR. Plėtos procesas suteikė finansinių priemonių ES, kad ji, kartu su tarptautinėmis finansų įstaigomis, prireikus galėtų įsikišti ir krizės metu palaikyti ekonominį stabilumą. Mažosioms ir vidutinėms įmonėms, kurios sukuria du trečdalius privačiojo sektoriaus darbo vietų ES ir yra pagrindinė inovacijų paskata, naudinga išsiplėtusi vidaus rinka, ir joms skiriama nemažai pasirengimo narystei paramos.

Skatindama glaudesnę integraciją per plėtos procesą ES gali lengviau pasiekti savo tikslus tam tikrose ekonomikos atsigavimui ir tvariam augimui labai svarbiose srityse, kaip antai energetika, transportas, aplinkos apsauga ir pastangos spręsti klimato kaitos klausimus. Visos Vakarų Balkanų šalys ribojasi su valstybėmis narėmis. Turkija su Europos Sąjunga ribojasi sausumos ir jūros siena. Transeuropinių transporto koridorių tiesimas, energijos išteklių įvairinimas, klimato kaitos mažinimas ir prisitaikymas prie jos, tarpvalstybinės oro ir vandens taršos mažinimas – tai ES tikslai, kuriems pasiekti reikia visiško plėtos šalių išipareigojimo.

Joms pažanga šiose srityse irgi naudinga: įstojimo perspektyva jas skatina pirmenybę teikti bendriems su ES tikslams. Dotacijos iš Pasirengimo narystei pagalbos priemonės (PNPP) lėšų, taip pat Europos investicijų banko bei kitų tarptautinių finansų įstaigų paskolos, kurias PNPP padeda sutelkti, yra praktinės paramos priemonės. Stojimo derybas pradėjusi naujausia kandidatė Islandija yra pasaulinė įvairių rūšių atsinaujinančiosios energijos lyderė ir gali labai prisidėti prie ES pastangų skatinti inovacijas šiame ir kituose pažangiuose sektoriuose.

Saugumo Europoje didinimas yra labai svarbus ES darbotvarkės klausimas, kaip nustatyta Stokholmo programoje. Plėtos šalys turi perimti Sąjungos *acquis* ir parodyti, kad gali jį visą įgyvendinti. Todėl Komisija padvigubino pastangas remti plėtos šalis, kad užkirstų kelią organizuotam nusikalstamumui ir korupcijai ir kovotų su jais, taip pat kad sustiprintų šių šalių teisėsaugos gebėjimus. ES prokurorai, teisėjai ir kiti teisėsaugos, sienų valdymo ir migracijos srities ekspertai dabar padeda savo kolegoms plėtos šalyse, kad pasidalytų patirtimi ir įvertintų pažangą. Siekiant orientacinių tikslų (tai nulemia, kaip sparčiai šalis kandidatė artėja prie narystės ES stojimo derybose) būtini įtikinami rezultatai, patvirtinantys, kad teisingumas vykdomas nepriklausomai ir veiksmingai.

Vizų režimo liberalizavimas Vakarų Balkanų šalims patvirtina, kiek daug galima pasiekti derinant griežtas sąlygas su konkrečia nauda, susijusia su pažanga siekiant narystės ES. Tai taip pat parodo, kokios svarbios atitinkamų vyriausybių nuolatinės pastangos užtikrinti, kad būtų paisoma su laisvesniu asmenų judėjimu susijusių apribojimų ir sąlygų.

Įsigaliojus Lisabonos sutarčiai, pati ES sau suteikė galimybių sustiprinti savo įtaką pasaulinėje arenoje. ES vaidmuo priimant JT Generalinės Asamblėjos rezoliuciją dėl Kosovo – pavyzdys, kaip galima pasinaudoti šiomis galimybėmis. Kai pasaulyje vis didesnę vaidmenį atlieka besiformuojančios ekonomikos šalys, plėtros procesas ES suteikia didesnę įtaką ir stipresnę balsą tarptautiniuose forumuose. Penktasis plėtros etapas suteikė naują impulsą ES santykiams su rytų ir pietų kaimynėmis, taip pat galimybių jai plėtoti iniciatyvas Baltijos ir Juodosios jūrų regionuose. Vykstant Vakarų Balkanų šalių ir Turkijos stojimo procesui, dar labiau didėja ES dalyvavimas ir įtaka Viduržemio ir Juodosios jūrų regionuose, taip pat Dunojaus baseino šalyse. Jeigu Turkija savo vaidmenį regione atliks atsižvelgdama į savo pačios stojimo procesą ir savo veiksmus derins su ES, jis padidins abiejų proceso šalių įtaką sprendžiant tarptautinius klausimus, ypač Artimuosiuose Rytuose ir Pietų Kaukaze. Veikdamos išvien ES ir Turkija gali sustiprinti energetinį saugumą, spręsti regioninius konfliktus ir išvengti etninio arba religinio susiskaidymo. Islandija ir ES kartu gali atlikti svarbų vaidmenį sprendžiant energetikos, aplinkos, jūrų ir saugumo klausimus Arkties regione. Žinoma, visu tokios sąveikos potencialu galima pasinaudoti tik jeigu abi proceso šalys įsipareigos įgyvendinti patikimą plėtros strategiją.

ES įtaka pasaulyje taip pat labai priklauso nuo jos reguliavimo modelio patrauklumo. Vidaus rinkos gyvybingumas ir tai, kad ES normas ir standartus priima viso pasaulio šalys, yra didžiulė prekybos, investicijų ir augimo paskata. Komisijos pateiktu Bendrosios rinkos aktu siekiama panaikinti daugelį likusių kliūčių ir išlaisvinti naują augimo potencialą. Vykstant plėtros procesui plėtros šalys palaipsniui priims *acquis*, taip išsiplės erdvė, kurioje taikomi bendri standartai. Tai turėtų paskatinti naujas investicijas, inovacijas ir socialinę sanglaudą, taip pat padidinti ES reguliavimo modelio patrauklumą kaimyninėse šalyse ir platesnėje tarptautinėje sistemoje.

Plėtros procesas – didelis iššūkis ir ES, ir narystės siekiančioms šalims. Be to, visuomenės nuomonę apie šios darbotvarkės reikšmę veikia kasdienės problemos, kurios dažnai atrodo daug aktualesnės. Iš šių metų ataskaitų rinkinio ir su juo pateiktų išvadų bei rekomendacijų matyti, kad vykstant plėtros procesui iš dalies išsprendžiama daugelis mūsų piliečiams rūpimų klausimų, tokių kaip organizuoto nusikalstamumo ir korupcijos prevencija ir kova su jais arba augimo skatinimas ir darbo vietų kūrimas. ES institucijoms ir valstybėms narėms reikia dirbti išvien ir pagerinti supratimą apie plėtros procesą, padidinti paramą jam ir paaiškinti, kaip jis gali padėti mums pasiekti mūsų bendrus tikslus. Jeigu būsima plėtra bus sėkminga, ES galės geriau spręsti daugelį kitų jai kylančių uždavinių.

2. PAGRINDINIAI UŽDAVINIAI

2.1. Ekonomikos krizės įveikimas

Ekonomikos krizė paveikė visas plėtros šalis. Vis dėlto jos poveikis buvo skirtingas priklausomai nuo kiekvienos šalies ekonominės struktūros. Poveikis Albanijai, Kosovui ir Buvusiajai Jugoslavijos Respublikai Makedonijai buvo mažiausias, nes šios šalys mažiausiai priklauso nuo eksporto, taigi jų vidaus rinkos gerai atsilaikė. Kroatija, Serbija ir Turkija yra

labiau integruotos į pasaulinę rinką, todėl poveikis joms buvo didelis. Juodkalnijos ekonomika smarkiai nukentėjo dėl šalies priklausomumo nuo išorės finansavimo ir vos kelių sektorių. Bosnijoje ir Hercegovinoje krizės poveikį sustiprino procikliška fiskalinė politika, kuriai būdingos didelės biudžeto subsidijos ir socialiniai pervedimai.

2010 m. Vakarų Balkanuose atsigavimo požymių nedaug. Vidaus paklausa vis dar nedidelė, tai rodo, kad kreditavimo sąlygos yra griežtos, o nedarbo lygis nemažėja. Smarkiai auganti Turkijos ekonomika atsigauja gerai, nes jai buvo naudingas fiskalinis konsolidavimas ir bankų sektoriaus restruktūrizavimas dešimtmečio pradžioje. Islandija vis dar kenčia nuo pasaulinės finansų krizės poveikio ir dėl to, kad žlugo jos bankų sistema.

Kai kurių šalių viešieji finansai vis dar patiria spaudimą. Nepaisant palyginti mažos vidutinės valstybės skolos, dėl fiskalinės ekspansijos ekonomikos klestėjimo laikotarpiu padidėjo plėtros šalių, išskyrus Turkiją, pažeidžiamumas ir tikimybė nukentėti nuo pasaulinės finansų krizės. Dauguma Vakarų Balkanų šalių neturėjo fiskalinių veiksmų laisvės ir gebėjimų, kurių reikia, kad per krizę viešosios išlaidos pirmiausia būtų skiriamos fiskalinėms paskatom. Vakarų Balkanų šalyse taikytos sugriežtintos fiskalinės priemonės, įskaitant pakartotinį biudžeto subalansavimą. Vis dėlto to neužteko, kad būtų išvengta didėjančio fiskalinio deficito. Islandija, Serbija, Kosovas ir Bosnija ir Hercegovina pasinaudojo TVF parama.

Veikdama kartu su tarptautinėmis finansų įstaigomis ES padėjo sušvelninti krizės poveikį. PNPP parama buvo perplanuota, siekiant paremti investicijas į infrastruktūrą ir konkurencingumo didinimą. Kai kurioms šalims suteikta parama biudžetui ir makrofinansinė parama. Vakarų Balkanų investicijų programa yra svarbi sutelkiant lėšas dideliems infrastruktūros projektams (*žr. 3 skirsnį*).

Norint pasiekti tvarią augimo normą ir tikrą konvergenciją, reikės tolesnių struktūrinių reformų ir atsargios fiskalinės politikos. Reikia veiksmingiau išnaudoti vidaus augimo šaltinius, siekiant padidinti produktyvumą, pagerinti darbo vietų kūrimą ir konkurencingumą. Dabar reikia didesnių vidaus ir užsienio investicijų į „plyno lauko“ projektus, visų pirma į veiklą, kuri orientuota į eksportą. Dėl to didės gamybos apimtis ir našumas, o tai savo ruožtu nulems didesnę užimtumą ir tvaresnę prekybos balansą. Tai taip pat padės išspręsti aktualias regiono socialines problemas.

Kad padidintų užsienio ir vidaus investicijas, vyriausybės turi pagerinti verslo aplinką. Vadinasi, reikia padidinti viešojo administravimo veiksmingumą ir teismų nepriklausomumą, panaikinti neoficialias kliūtis prekybai ir sustiprinti teisinę valstybę. Norint pritraukti investicijų, reikia, kad regiono rinka veiktų pagal Vidurio Europos laisvosios prekybos susitarimą (VELPS) ir būtų tęsiamas derinimas su *acquis*. Numatytas prekybos žemės ūkio produktais ir paslaugomis liberalizavimas regione ir viešųjų pirkimų rinkų atvėrimas dar labiau padidins regiono augimo potencialą.

Plėtros šalims labai svarbu užtikrinti viešųjų finansų patikimumą ir tvarumą. Tai taip pat pagrindinis klausimas rengiantis narystei ES. Iš pastarojo meto įvykių matyti, kad Europos šalys ekonomiškai tarpusavyje priklausomos ir kad didelis disbalansas gali sutrikdyti net mažų šalių ekonomikos stabilumą.

Komisija toliau visapusiškai naudosis pasirengimo narystei ir ekonomikos priežiūros priemonėmis ir stebės plėtros šalių ekonominius ir fiskalinius rezultatus. ES reguliariai palaiko dialogą su šalimis kandidatėmis ir jas įtraukia į ES ekonominės politikos koordinavimo ir priežiūros sistemą. Panašus procesas vyksta ir su potencialiomis kandidatėmis. Pagal asociacijos susitarimus vykdomas Komisijos ir plėtros šalių ekonominis dialogas taip pat naudojamas ekonominės politikos priežiūrai.

Šiuo metu imamasi veiksmų siekiant sustiprinti ES ekonomikos valdymą. Kai tik šis sustiprintas makroekonominių, biudžeto ir struktūrinių reformų koordinavimas bus visiškai apibrėžtas ir įformintas, Komisija išnagrinės, kaip kai kurias jo nuostatas ji galėtų pritaikyti plėtros šalims.

Be dialogo ir priežiūros, ES aktyviai remia plėtros šalių pastangas atgaivinti ekonomiką, užtikrinti makroekonominį stabilumą ir fiskalinį konsolidavimą. Nemaža PNPP parama skiriama viešųjų finansų valdymui ir statistinės informacijos kokybei pagerinti, taip pat bankų sektoriaus priežiūrai sustiprinti.

Plėtros procesas padeda siekti strategijos „Europa 2020“ tikslų, nes jam vykstant išplečiama ES reguliavimo sistemos taikymo sritis ir suteikiama naujų prekybos galimybių. Komisija pritaria daugelio plėtros šalių ketinimui atsižvelgti į strategiją „Europa 2020“ nustatant savo nacionalinių reformų prioritetus. Komisija susies plėtros šalis su iniciatyvomis, kurių imamasi ES lygmeniu siekiant pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo tikslų, kad užtikrintų aukštą užimtumo, našumo ir socialinės sanglaudos lygį. Švietimo srityje Komisija išnagrinės galimybes įtraukti visas plėtros šalis į 2020 m. švietimo ir mokymo programą ir suteiks joms teisę dalyvauti tarpusavio mokymosi veikloje².

Plėtros šalys pradėjo imtis iniciatyvų regioninėse grupėse, kur jos gali bendrai įvertinti pažangą ir nustatyti tikslus konkrečiam regionui. Tokios iniciatyvos pavyzdys – Smulkiojo verslo aktas Europai, kuriame nustatytos priemonės MVĮ verslo sąlygoms pagerinti. Komisija Regioninio bendradarbiavimo tarybai pasiūlys sukurti dialogo ir tarpusavio peržiūros platformas kitose srityse atsižvelgiant į „Europa 2020“ prioritetus. Planuodama PNPP paramą, Komisija atsižvelgs į strategijos „Europa 2020“ prioritetus.

2.2. Socialinė įtrauktis

Ekonomikos krizė turėjo neigiamą poveikį plėtros šalių socialinei gerovei. Ypač paveiktos pažeidžiamos grupės, įskaitant mažumas, nepalankioje padėtyje esančias bendruomenes ir neįgaliuosius. Aukštas nedarbo lygis, visų pirma jaunimo nedarbas, žemas darbo jėgos aktyvumas ir skurdas plačiai paplitę visame regione. Romai sudaro itin pažeidžiamą mažumos grupę: jie patiria skurdą, diskriminaciją ir segregaciją, kai siekia gauti išsilavinimą, darbą, būstą ir socialines, įskaitant sveikatos priežiūros, paslaugas. Daugelio romų civilinė būklė nėra registruota arba jie neturi asmens dokumentų. Daugelis jų tebegyvena stovyklose kaip po neseniai įvykusių karų šalies viduje perkelti asmenys.

Komisija išsipareigojusi padėti plėtros šalims pagerinti pažeidžiamų grupių sąlygas, be kita ko, socialinę bei ekonominę romų įtrauktį. Komisija skiria didelę PNPP paramą pažeidžiamoms

² Kroatija, Turkija ir Islandija jau dalyvauja 2020 m. Švietimo ir mokymo programoje.

grupėms per švietimo sistemą, taip pat gerindama socialines ir užimtumo paslaugas, kad į darbo rinką būtų įtraukiami nepalankioje padėtyje esantys asmenys. Ji taip pat finansuoja romų gyvenviečių infrastruktūros gerinimą. Kad gyvenimo sąlygos pagerėtų tose šalyse, kur jos prasčiausios, ši parama bus sustiprinta padedant šalims parengti nuoseklų socialinės įtraukties problemų sprendimo metodą. Kroatijos atveju jau sudarytas Bendras įtraukties memorandumas, kuriame nustatytas šios srities politikos pagrindas. Plėtros šalys ėmėsi tam tikrų priemonių pirmiau išdėstytiems uždaviniams spręsti, tačiau dar daug ką reikia nuveikti. Komisija jas ragina dirbti ir sumažinti skurdą bei socialinę atskirtį atsižvelgiant į strategijos „Europa 2020“ prioritetus, taip pat geriau pasinaudoti Romų įtraukties dešimtmečio programos teikiamomis galimybėmis. Plėtros šalys turėtų apsvarstyti galimybę nustatyti aiškius plačių užmojų tikslus, susijusius su nepalankioje padėtyje esančių bendruomenių, visų pirma romų, užimtumu, švietimu ir skurdo mažinimu.

2.3. Teisinės valstybės ir viešojo administravimo stiprinimas

Teisinės valstybės, visų pirma teismų sistemos, kovos su organizuotu nusikalstamumu ir korupcija stiprinimas yra labai svarbus daugumos plėtros procese dalyvaujančių šalių uždavinys. Norint pereiti į kitus stojimo į ES etapus, svarbu pasiekti apčiuopiamų rezultatų, ilgam sustiprinančių teisinę valstybę.

Įgyvendinant atnaujintą konsensuą dėl plėtros, dėl kurio susitarta 2006 m., su teisine valstybe susijusius klausimus reikia spręsti ankstyvame stojimo proceso etape. Komisija šių klausimų sprendimui teikia pirmenybę ir naudoja visas turimas priemones. Tai, kad stojimo derybose buvo nustatyti orientaciniai tikslai, yra svarbi reformų paskata ir aiškiai parodo, kad teisinės valstybės klausimai turi būti sprendžiami iš esmės prieš įstojimą. Vizų režimo liberalizavimo procesas patvirtino, koks veiksmingas yra metodas, pagal kurį nustatomi konkretūs, specialūs reformų reikalavimai, kad šalys galėtų geriau sutelkti savo pastangas. Dažniau vyko tarpusavio vertinimo ir kitos misijos, taip teisėjai, prokurorai ir kiti valstybių narių teisėsaugos, sienų valdymo ir migracijos srities ekspertai galėjo palaikyti tiesioginius ryšius su savo kolegomis. Intensyviau bendradarbiaujant teisminėms ir policijos įstaigoms regione, su ES valstybėmis narėmis, taip pat su Europolu, Eurojustu ir FRONTEX, pasirengimo stojimui laikotarpiu galima spręsti tarpvalstybinio nusikalstamumo problemą.

Atsižvelgdama į šią patirtį, Komisija toliau aktyviau dirbs ir intensyviau ves dialogą su šalimis kandidatėmis ir potencialiomis kandidatėmis teisinės valstybės klausimais. Kovodamos su organizuotu nusikalstamumu ir korupcija, taip pat vykdydamos teismų sistemos reformą, šalys turėtų siekti konkrečių, ilgalaikių rezultatų ir įgyti įtikinamos ir patikimos patirties. Svarbu sukurti stabilią teisinę sistemą ir užtikrinti jos įgyvendinimą. Bus dažniau rengiamos tarpusavio vertinimo misijos ir nustatomi orientaciniai tikslai. Komisijos nuomonėse dėl Juodkalnijos ir Albanijos narystės prašymų išdėstyti teisinės valstybės srities prioritetai.

Komisija atidžiai stebi pažangą, visų pirma per jungtines įstaigas pagal stabilizacijos ir asociacijos susitarimus arba laikinuosius susitarimus, ir vykdo vertinimo misijas. Šio dialogo rezultatai parodyti pažangos ataskaitose. PNPP parama daugiausia sutelkta į teisinę valstybę. TAIEX per metus surengia daugiau nei 100 plėtros šalims skirtų su teisine valstybe susijusių mokymų.

Pastaruoju metu keliose Vakarų Balkanų šalyse buvo teigiamų su teismų bendradarbiavimu susijusių pokyčių. Sudaryti nauji dvišaliai susitarimai dėl policijos bendradarbiavimo, visų pirma tarp Serbijos ir Albanijos, dėl tarpusavio teisinės pagalbos ir nuosprendžių vykdymo tarpusavio užtikrinimo baudžiamosiose bylose. Kroatija ir Serbija žengė tolesnį žingsnį pasirašydamos susitarimą, pagal kurį jos viena kitai gali išduoti savo piliečius baudžiamojo persekiojimo arba laisvės atėmimo bausmės įvykdymo organizuoto nusikalstamumo ir korupcijos bylose tikslais. Komisija ragina kitas regiono šalis sekti šiuo pavyzdžiu. Teismų bendradarbiavimas dar pagerėtų, jeigu būtų galimybių išduoti piliečius visų sunkių nusikaltimų, įskaitant karo nusikaltimus, atvejais. Regioninio bendradarbiavimo taryba siekia sustiprinti policijos, prokuratūros tarnybų ir teismų bendradarbiavimą.

Stiprinant teisinę valstybę ir gerinant valdymą svarbu, kad valstybės tarnyba būtų profesionali ir atsieta nuo politikos. Viešojo administravimo reforma – plėtros šalių, kurių daugumoje tebevyksta skirtingi valstybės kūrimo etapai, prioritetas. Kad reformos būtų tvarios, jas reikia pritaikyti prie esamų valstybės struktūrų ir atsižvelgti į konkrečias socialines ir valdymo sąlygas. Komisija toliau rėms viešojo valdymo reformas plėtros šalyse glaudžiai bendradarbiaudama su SIGMA³.

2.4. Saviraiškos ir žiniasklaidos laisvė

Saviraiškos ir žiniasklaidos laisvė, neatsiejama bet kokios demokratinės sistemos dalis, tebekelia rūpesčių daugumoje plėtros šalių. Turkijos teisine sistema dar nepakankamai užtikrinama saviraiškos laisvė. Keliose Vakarų Balkanų šalyse vis dar grasinama žurnalistams ir vykdomi fiziniai išpuoliai prieš juos. Kai kuriose šalyse šmeižtas laikomas nusikalstama veika arba už jį skiriamos nepagrįstai didelės baudos. Keliose šalyse susirūpinimą kelia politinis kišimasis į žiniasklaidos, įskaitant visuomeninius transliuotojus, nepriklausomumą. Redakciniam nepriklausomumui kenkia pernelyg didelis politinis ir ekonominis spaudimas. Šiuos klausimus atitinkamos šalys turi skubiai spręsti.

Komisija atidžiai stebės pažangą šioje srityje. Pagrindinis dėmesys bus skiriamas tokioms sritims kaip teisinė sistema ir jos atitiktis Europos standartams (visų pirma kiek tai susiję su šmeižtu), valdžios institucijų pareigai tinkamai bausti už visus išpuolius prieš žurnalistus atvejus, savireguliacijos įstaigų steigimui ir jų indėliui didinant profesionalumą, visuomeninių transliuotojų vaidmeniui plėtojant pliuralistinę demokratiją, tarpvalstybiniam tinklams, kuriais gerinamas žinių perdavimas regione ir taip skatinamas tarpusavio supratimas. 2011 m. pavasarį plėtros šalyse Komisija surengs konferenciją saviraiškos ir žiniasklaidos laisvės klausimais ir tai bus proga apžvelgti pažangą šiose srityse. Atsižvelgiant į konferencijos rezultatus, prireikus bus suteikta PNPP parama.

2.5. Susitaikymas, regioninis bendradarbiavimas ir dvišaliai klausimai Vakarų Balkanuose

Per pastarąjį dešimtmetį Vakarų Balkanų šalys padarė didelę pažangą siekdamas stabilumo ir bendradarbiaudamos regiono lygmeniu. Vis dėlto tam tikri dėl konfliktų regione kilę klausimai dar neišspręsti ir kliudo tiek valstybių vidaus veikimui, tiek jų tarpusavio santykiams. ES dirba su šalimis regione, kad atsikratytų šio praeities palikimo.

³ Trumpalaikė parama horizontaliojo valdymo klausimų ir viešojo administravimo reformos srityje teikiama per SIGMA (parama valdymui ir administravimui gerinti) – OECD programą, kurią plėtros srityje remia Komisija.

Pažanga siekiant susitaikyti – pagrindinis stabilumą Kosove užtikrinantis aspektas, ir Tarptautiniam Teisingumo Teismui paskelbus patariamąją nuomonę pradėtas naujas susitaikymo proceso etapas. Priėmus JT Generalinės Asamblėjos rezoliuciją ES yra pasirengusi paremti Prištinos ir Belgrado dialogą, kad būtų skatinamas bendradarbiavimas, siekiama pažangos kelyje į ES ir gerinamos žmonių gyvenimo sąlygos. Susitaikymo procesas taip pat labai svarbus Bosnijai ir Hercegovinai, ypač valstybės veikimui. Siekiant susitaikyti svarbu visiškai įgyvendinti Ohrido susitarimą Buvusiojoje Jugoslavijos Respublikoje Makedonijoje, gerbti regiono etnines mažumas ir užtikrinti jų apsaugą, sudaryti sąlygas grįžti pabėgėliams ir bendradarbiauti su Tarptautiniu baudžiamuoju tribunolu buvusiai Jugoslavijai (TBTBJ), taip pat tinkamai nagrinėti vidaus karo nusikaltimų bylas.

Siekiant ilgalaikio susitaikymo reikia pastangų visais lygmenimis – vyriausybių, teismų ir pilietinės visuomenės. Susitaikymas susijęs su skurdo ir socialinės atskirties klausimų sprendimu. Pastaruoju metu buvo teigiamų požymių. Serbijos parlamentas priėmė deklaraciją, kuria smerkiami nusikaltimai Srebrenicoje ir minimas Tarptautinio Teisingumo Teismo sprendimas dėl Srebrenicos. NVO ėmėsi iniciatyvos įkurti regioninę komisiją, kurios paskirtis – tiesos ieškojimas ir atskleidimas. Šią vadinamąją RECOM iniciatyvą remia Kroatijos ir Serbijos prezidentai, Juodkalnijos parlamentas ir religinės bendruomenės. Susitaikymą paspartintų platesnė regiono masto parama. 2010 m. gegužės mėn. aukščiausiojo lygio Igmano iniciatyvos susitikime Sarajeve dalyvavo Serbijos, Bosnijos ir Hercegovinos, Kroatijos ir Juodkalnijos prezidentai; iniciatyvoje dalyvauja daugiau nei 140 NVO, siekiančių skatinti ir remti bendradarbiavimą vietos ir regiono lygmeniu. Šias įvairias pastangas turi paremti teisminis persekiojimas už karo nusikaltimus visapusiškai bendradarbiaujant su TBTBJ ir tinkamai bei sparčiai nagrinėjant karo nusikaltimų bylas šalių teismuose. Labai svarbu, kad Serbija ir Kroatija visapusiškai bendradarbiautu su TBTBJ.

Sprendžiant Sarajevo procesu pradėtą pabėgėlių grįžimo klausimą, yra teigiamų pokyčių. Kovo mėn. Belgrade vykusioje ministrų konferencijoje iš naujo pradėtas atitinkamų vyriausybių dialogas. Komisija pasirengusi apsvarstyti galimybę šiam procesui suteikti papildomų ES finansavimo įnašų ir paremti paramos teikėjų konferenciją, kai tik šalys susitars dėl konkrečių veiksmų likusioms problemoms spręsti. 2010 m. rugpjūčio mėn. duomenimis, po ginkluotų konfliktų regione dingusiais vis dar laikoma 14 631 asmuo, o likusios bylos nagrinėjamos labai lėtai. Atitinkamoms šalims reikia dėti daugiau pastangų, kad likusios bylos būtų išnagrinėtos pakankamai greitai.

Regioninis bendradarbiavimas padeda susitaikyti, skatina gerus kaimyninius santykius ir sukuria palankias sąlygas spręsti neišspręstus dvišalius klausimus. Be to, jis labai svarbus skatinant Vakarų Balkanų ekonominę plėtrą ir sprendžiant bendras problemas, tokias kaip organizuotas nusikalstamumas, sienų valdymas, klimato kaita arba aplinkos tarša. Regioninis bendradarbiavimas labai svarbus siekiant pažangos įgyvendinant ES integracijos darbotvarkę tokiose srityse kaip piliečių saugumas, energetika ar transportas.

Regiono mastu imtasi priemonių regiono valdomoms struktūroms sustiprinti. Regioninio bendradarbiavimo taryba (RBT) atlieka pagrindinį vaidmenį vadovaudama regioniniam bendradarbiavimui ir jį stebėdama. RBT priėmė plačių užmojų 2011–2013 m. strategiją ir darbo programą, kurias dabar reikia įgyvendinti ir kuriose daugiausia dėmesio skirta į rezultatus orientuotai veiklai, kurią vykdydama RBT gali duoti realios papildomos naudos. Siekiant sukurti regioninę laisvosios prekybos erdvę, labai svarbus Vidurio Europos laisvosios prekybos susitarimas (VELPS). Energijos bendrijos veikla siekiama sukurti regioninę

energijos rinką ir pasirengti integruotis į ES energijos rinką. Susitarimu dėl Europos bendrosios aviacijos erdvės bus nustatyti aukštesni saugos, saugumo ir oro eismo valdymo standartai ir oro keleiviams bus sudarytos geresnės konkurencinės sąlygos.

Komisija regioniniam bendradarbiavimui skiria didelę finansinę paramą. 2011 m. bus sutelktos PNPP lėšos siekiant paremti regiono dalyvavimą pagrindiniuose tarptautiniuose susitarimuose, tokiuose kaip Transporto sutartis. Regioninė viešojo administravimo mokykla (ReSPA) dabar veikia visu pajėgumu ir per metus surengia apie 2 500 mokymo dienų. 2010 m. liepos mėn. ratifikuotas tarptautinis susitarimas, kuriuo mokyklai suteikiamas juridinio asmens statusas. Oficialius jos patalpų Danilovgrade (Juodkalnija) atidarymas numatytas 2010 m. lapkričio 11 d.

Komisija tęs paramą kultūros paveldo atnaujinimui, atsižvelgdama į Liublianos procesą. RBT įkurs kultūros ir visuomenės reikalų darbo grupę, kuriai padės nuolatinis sekretoriatas, gaunantis ES pasirengimo narystei finansinę paramą. Jos paskirtis – administruoti Liublianos procesą, bendradarbiaujant su Europos Taryba ir Komisija.

Šiuo metu Komisija baigia rengti Dunojaus strategiją, kuri suburs valstybes nares, plėtros šalis ir Rytų partnerystės šalis. Kad strategija būtų sėkmingai įgyvendinta, svarbu kad ją vykdant įsitrauktų ir aktyviai dalyvautų Vakarų Balkanų šalys, Dunojaus baseino ES valstybių narių kaimynės. Strategija suteikia galimybę visoms šalims naudingai investuoti į transporto, energetikos ir aplinkos sektorius ir skatinti socialinę bei ekonominę plėtrą.

Regioninį bendradarbiavimą stabdo nesutarimai dėl Kosovo. Visų pirma jie stabdo VELPS veikimą, trukdo plėsti visos Europos ir Viduržemio jūros regiono įstrižinės kumuliacijos sistemą ir pasirašyti Transporto bendrijos susitarimą. Kartais buvo neįmanoma surengti posėdžius, kuriuose dalyvautų visi regiono veikėjai. Komisija labai ragina visas susijusias šalis ieškoti praktiškų ir pragmatiškų sprendimų, kad būtų užtikrintas regioninis bendradarbiavimas, kuriame dalyvautų visos juo suinteresuotos šalys, nepaisant skirtingų pozicijų dėl Kosovo statuso.

Slovėnija ir Kroatija pasirašė ir ratifikavo arbitražo susitarimą dėl sienos, kuris nutiesia kelią galutiniam susitarimui. Šis susitarimas parodo, kad dvišaliai klausimai gali būti išspręsti laikantis geros kaimynystės principų. Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija ir Kosovas baigė savo sienos demarkavimą. Vis dėlto tebelieka neišspręstų kitų dvišalių klausimų, visų pirma susijusių su sienomis, taip pat pavadinimo klausimas, kurį turi išspręsti Graikija ir Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija.

Neišspręstus dvišalius klausimus, įskaitant ginčus dėl sienų, turi išspręsti susijusios šalys laikydamosi geros kaimynystės principų ir atsižvelgdamos į bendrus ES interesus. Kad juos išspręstų, susijusioms šalims reikia naujos politinės valios. Komisija tikisi, kad jos dės visas pastangas, kad išspręstų neišspręstus ginčus dėl sienų laikydamosi taikaus ginčų sprendimo principo pagal Jungtinių Tautų chartiją, prireikus atsižvelgdamos ir į Tarptautinio Teisingumo Teismo jurisdikciją. Dvišaliai klausimai neturėtų trukdyti stojimo procesui. ES pasirengusi padėti sukurti būtiną politinį stimulą ieškant sprendimo būdų ir paremti susijusias iniciatyvas.

3. PASIRENGIMO NARYSTEI PRIEMONĖS, KURIOMIS REMIAMA PLĖTROS POLITIKA

Finansinė parama. Strateginis požiūris

Finansinės paramos iš Pasirengimo narystei pagalbos priemonės (PNPP) lėšų paskirtis – padėti šalims kandidatėms ir potencialioms kandidatėms laikytis stojimo kriterijų, derinti savo politiką ir standartus su ES politikos kryptimis ir standartais ir skatinti socialinę bei ekonominę plėtrą. Tokia iš ES biudžeto teikiama parama suteikia akivaizdžios papildomos naudos. Parama plėtos šalims – tai investicija į ES ateitį: remdama būsimas nares, kad jos tinkamai pasirengtų stojimui, pati ES turės daugiau galimybių pasiekti savo strateginius tikslus. 2007–2013 m. laikotarpiu pagal PNPP galima skirti 11,6 mlrd. EUR siekiant padėti plėtos šalims pasirengti stojimui. Peržiūrėtoje 2011–2013 m. daugiametėje preliminarioje finansinėje programoje pateiktas preliminarus šios sumos išskirstymas.

PNPP paskirtis – suteikti galimybių strategiškai planuoti paramą kas trejus metus parengiant daugiamečius preliminarus planavimo dokumentus (DPPD). Šiuose dokumentuose išdėstomi pagrindiniai paramos prioritetai ateinantiems metams ir jie sudaro metinės ir daugiametės programos pagrindą. DPPD grindžiami partnerystės programose ir pažangos ataskaitose nustatytais poreikiais.

Komisija ėmėsi žingsnių, kad šiam procesui suteiktų labiau strateginį pobūdį ir labiau susietų stojimo ir Europos partnerystės programose ir pažangos ataskaitose nustatytus prioritetus ir paramos planavimą. Todėl skiriama daugiau dėmesio tokioms svarbiausioms pagrindinėms sritims kaip geras valdymas ir teisinė valstybė. Kad geriau parodytų šį didesnę dėmesį ir padidintų paramą gaunančių šalių atsakomybę, Komisija planuodama pasirengimo narystei paramą vis labiau atsižvelgs į konkrečius sektorius.

Todėl plėtos šalys raginamos parengti išsamias pagrindinių sektorių, kurie laikomi svarbiausiais siekiant narystės ES, strategines programas. Visi stojimo prioritetai turi būti įtraukti į šias pačių šalių vykdomas programas. Kituose 2011–2013 m. skirtuose DPPD bus išdėstyti PNPP paramos šioms sektoriams tikslai.

Į DPPD ir toliau bus įtraukiamos kitos prioritetinės sritys, susijusios su regionine plėtra, žmogiškųjų išteklių plėtra ir kaimo plėtra, visų pirma šalyse kandidatėse. Išmokusios veiksmingai valdyti pasirengimo narystei pagalbą laikantis patikimo finansų valdymo principų, plėtos šalių, kaip būsimų valstybių narių, vyriausybės gali pasirengti valdyti ES lėšas.

Vis dėlto tebėra sunku veiksmingai įgyvendinti PNPP programas kai kuriose šalyse. Paramą gaunančioms šalims reikia dėti daugiau pastangų užtikrinti pakankamus administracinius gebėjimus ir kompetenciją rengiant ir įgyvendinant tvarius, į rezultatus orientuotus projektus siekiant optimizuoti turimų pasirengimo narystei lėšų įsisavinimą. Komisija remis paramos gavėjų gebėjimų tobulinimą ir kontroliuos PNPP finansinį ciklą nustatydamą trūkumus ankstyvame etape.

Be to, Komisija dažniau planuos daugiamečiu pagrindu, kad galėtų geriau nustatyti prioritetus ir planuojamų priemonių eiliškumą, o paramą gaunančios šalys galėtų geriau numatyti finansinę paramą.

Taikant į sektorius orientuotą požiūrį, bus sudarytos palankios paramos teikėjų ir gavėjų bendradarbiavimo sąlygos, bus išvengta pastangų dubliavimo ir pasiektas didesnis veiksmingumas ir efektyvumas. Taip visos suinteresuotosios šalys turėtų galimybę vis daugiau skirti dėmesio tikėtiniems jungtinių pastangų rezultatams ir poveikiui.

Norint investuoti plėtros šalyse taip, kad jos pasirengtų narystei ir tikrai konvergencijai, reikia didelių nacionalinių biudžetų įnašų, kitų paramos teikėjų, tarptautinių finansų įstaigų (TFI) paramos, taip pat sutelkti privačius investuotojus. Sutelkiant valstybės biudžetų dotacijas ir privačių bankų paskolas ypač vertingos viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės programos. Vakarų Balkanų investicijų programa (VBIP), Europos fondas Pietryčių Europai (EFPE) ir Ekologiško augimo fondas (EAF) yra geri pavyzdžiai, kaip turint nedidelius viešuosius išteklius galima pritraukti didelius kapitalo srautus.

VBIP sukurta 2009 m. gruodžio mėn., kaip jungtinė Komisijos ir jos partnerių tarptautinių finansų įstaigų iniciatyva. Tai pagrindinė priemonė investicijoms į regiono infrastruktūrą nukreipti. Šia programa, panaudojant PNPP dotacijas, sutelkiamos didelės TFI paskolos. Skirta 137 mln. EUR dotacijų, kuriomis būtų galima sutelkti apytikriai 6,6 mlrd. EUR investicijų. Įgyvendinant VBIP daugiausia bus siekiama padidinti vandens ir nuotekų projektų skaičių regione, skatinti paramą efektyvaus energijos vartojimo projektams, spartinti investicijas į pagrindinį transporto tinklą bei remti MVĮ plėtrą ir mechanizmus, kuriais skatinamas ekonomikos augimas pasibaigus finansų krizei. Pagal VBIP vykdomi projektai skirti kelioms Vakarų Balkanų šalims ir jais stiprinamas regioninis bendradarbiavimas. VBIP pirmenybė bus teikiama didelėms regioninės svarbos investicijoms, kaip antai investicijoms į Pietryčių Europos pagrindinį regioninį transporto tinklą, kuris gali būti laikomas būsimo transeuropinio transporto tinklo (TEN-T) pirmtaku regione.

Regioniniam bendradarbiavimui skiriamos PNPP finansinės paramos paskirtis – užtikrinti regiono stabilumą, padidinti prekybos srautus regione ir remti Vakarų Balkanų regioninio bendradarbiavimo iniciatyvas ir struktūras, įskaitant Regioninio bendradarbiavimo tarybą ir Regioninę viešojo administravimo mokyklą. Regioninio bendradarbiavimo taryba atlieka svarbų vaidmenį prižiūrint, ar PNPP ir kitų paramos teikėjų finansavimas atitinka regioninio bendradarbiavimo prioritetus.

Dalyvavimas ES programose ir agentūrų veikloje

Dalyvaudamos ES programose ir agentūrų veikloje plėtros šalys siekia sustiprinti bendradarbiavimą su valstybėmis narėmis ir susipažinti su ES politika ir darbo metodais. Šalys kandidatės ir potencialios kandidatės gali dalyvauti ES programose remdamosi bendraisiais susitarimais, o dėl dalyvavimo ES agentūrų veikloje sprendžiama kiekvienu atveju atskirai. Dalyvavimas iš dalies gali būti finansuojamas iš PNPP finansinės paramos lėšų. Šalys raginamos daugiau dalyvauti tose programose arba agentūrų veikloje, kur jų dalyvavimas paremia pagrindinių sektorių reformą ir yra labiausiai joms naudingas.

Informavimas ir komunikavimas

Kad plėtros politika būtų sėkmingai įgyvendinta reikia užtikrinti tvirtą visuomenės paramą. Valstybės narės ir plėtros šalys visų pirma yra atsakingos už informavimo ir komunikavimo veiklą, kuri gali padėti išlaikyti tokią visuomenės paramą. Komisija išipareigojusi pagerinti objektyvios informacijos apie plėtrą teikimą vartotojams patogiu būdu skirtingomis turimomis komunikacijos priemonėmis. Ypač svarbu, kad ši informacija pasiektų jaunimą, nes dėl savo gyvenimiškos patirties jaunuoliai gali nesuvokti, kaip svarbu stiprinti saugumą ir stabilumą Europoje. ES, valstybių, regionų ir vietos lygmens politiniai lyderiai patys turi nuspręsti naudoti šią informaciją savo rinkėjams prasmingiausiu būdu.

Penktasis plėtros etapas patvirtino, kad komunikavimo spragas greitai užpildo klaidinga informacija. Spragas reikia naikinti teikiant laisvai prieinamą ir tikslią informaciją. Tai itin svarbu siekiant, kad visuomenė suprastų esminius dalykus. 2010 m. Sąjungai kyla naujų uždavinių, susijusių su ekonomikos krize, aplinka, darbo vietomis, piliečių sauga, klimato kaita ir migracija. Šie klausimai rūpi ir valstybių narių, ir plėtros šalių visuomenei. Todėl lyderių uždavinys – paaiškinti, kaip įgyvendinama plėtros darbotvarkę ES gali pasiekti savo tikslus šiose labai svarbiose srityse, paspartinti reformų darbotvarkę ir pagerinti gyvenimo sąlygas plėtros šalyse. Apčiuopiami konkretūs rezultatai – geriausia plėtros proceso reklama. Vizų režimo Vakarų Balkanų šalims liberalizavimas yra tik vienas įtikinantis pavyzdys.

Pilietinės visuomenės raida

Kuriant brandžią demokratiją, užtikrinant pagarbą žmogaus teisėms ir teisinę valstybę, labai svarbi pilietinės visuomenės veikla. Tokia veikla didinama politinė atskaitomybė, skatinamos diskusijos dėl visuomenės pasirinkimo ir joms suteikiama daugiau erdvės, stiprinamas pliuralistinės visuomenės konsensusas. Prisidėdama prie atviresnės, dalyvavimo grindžiamos dinamiškos demokratijos kūrimo, energinga ir aktyvi visuomenė taip pat tampa tolerantiškesnė ir labiau siekia susitaikyti. Dalyvaudamos pasirengimo stojimui procese, pilietinės visuomenės organizacijos padeda gerinti su stojimu susijusių reformų kokybę ir didinti visuomenės paramą joms.

Kad pilietinės visuomenės organizacijos galėtų dalyvauti plėtojant veiksmingą politikos dialogą, reikia užtikrinti, kad pilietinės visuomenės vaidmuo būtų pripažįstamas ir suprantamas. Viešosios konsultacijos dėl politikos iniciatyvų ir teisės aktų projektų turėtų tapti bendra norma. Pilietinė visuomenė dažnai negali pasinaudoti vyriausybės parama dėl skaidrumo stokos ir prastai parengtų lėšų skirstymo kriterijų.

Pilietinės visuomenės priemonė padeda pilietinės visuomenės organizacijoms didinti savo gebėjimus ir profesionalumą, nes suteikia galimybę dalyvauti plėtojant veiksmingą dialogą su visuomene ir privačiais veikėjais ir stebėti pokyčius tokiose srityse kaip teisinė valstybė ir pagarba pagrindinėms teisėms. Priemonės lėšomis finansuojamos vietos lygmens iniciatyvos, regioninių tinklų kūrimas ir trumpalaikiai vizitai į ES.

Atsižvelgdama į pilietinės visuomenės organizacijų atsiliepimus, Komisija peržiūrėjo priemonę, kad ja galėtų daugiau pasinaudoti vietos bendruomenių organizacijos. Komisija skirs daugiau dėmesio kiekvienos šalies poreikiams, o NVO suteiks ilgesnio laikotarpio pradinį finansavimą. Stipresnės, gerai įsitvirtinusios organizacijos galėtų tapti mažesnių organizacijų patarėjomis ir tarpininkėmis.

4. PLĖTROS ŠALIŲ PADARYTA PAŽANGA IR 2010–2011 M. DARBOTVARKĖ

4.1. Gairės Vakarų Balkanų šalims kelyje į narystę ES

2010 m. birželio 2 d. Sarajeve vykusiamame ES ir Vakarų Balkanų ministrų susitikime ES dar kartą pakartojo, kad yra tvirtai įsipareigojusi siekti europinės Vakarų Balkanų perspektyvos. Vakarų Balkanų ateitis yra Europos Sąjungoje.

Vakarų Balkanų šalys praėjusiais metais priartėjo prie ES, kadangi regione padaryta, nors ir netolygi, pažanga įgyvendinant reformas ir laikantis nustatytų kriterijų ir sąlygų. Kroatijos pažanga patvirtina, kad stabilizacijos ir asociacijos procesas Vakarų Balkanuose – tai politika, nuvesianti į narystę ES. Kitų Vakarų Balkanų šalių pažanga siekiant narystės ES taip pat priklauso nuo jų politinių ir ekonominių reformų tempo.

Liberalizuojant vizų režimą padaryta didelė pažanga. Per praėjusius metus ES panaikino vizų režimą Serbijai, Juodkalnijai ir Buvusiajai Jugoslavijos Respublikai Makedonijai, kai šios šalys įrodė sugebančios pasiekti orientacinius tikslus, kurie joms buvo nustatyti tokiose srityse kaip kelionės dokumentų saugumas, sienų valdymas, migracija, prieglobstis, viešoji tvarka ir saugumas, taip pat pagarba žmogaus teisėms. Vizų reikalavimai netrukus bus panaikinti Bosnijai ir Hercegovinai ir Albanijai, remiantis aiškiais įrodymais, kad šalys taip pat pasiekė šiuos orientacinius tikslus. Svarbu, kad atitinkamos šalys dėtų daugiau pastangų informuoti savo piliečius apie bevizio režimo taikymo sritį ir apribojimus. Kosovas priėmė įstatymą dėl readmisijos ir sustiprino pastangas vėl integruoti gražinamus asmenis, taip tiesdamas kelią vizų režimo liberalizavimo dialogui.

Kroatija

Kroatijos pažanga siekiant atitikti narystės kriterijus yra stabili nuo pat stojimo derybų pradžios 2005 m. spalio mėn. Kroatija atitinka Kopenhagos politinius kriterijus. Pagal ekonominius kriterijus Kroatija yra veikiančios rinkos ekonomikos šalis. Ji turėtų būti pajėgi atlaikyti konkurencinį spaudimą ir rinkos jėgas Europos Sąjungoje, jei ryžtingai įgyvendins išsamią reformų programą, kad sumažintų struktūrinius trūkumus.

Vertinant pagal *acquis* kriterijus, Kroatija padarė nemažą pažangą stojimo derybose. Pradėti 33 skyriai, o 25 preliminariai baigti. Kroatija padarė nemažą pažangą siekdama atitikti sąlygas, kad būtų baigti finansinį poveikį turintys derybų skyriai (*žemės ūkis ir kaimo plėtra, regioninė politika ir struktūrinių priemonių koordinavimas; finansinės ir biudžetinės nuostatos*). Kroatijai reikia remti pastangas visiškai įtvirtinti administracines struktūras, kurių reikia ES lėšoms valdyti ir kontroliuoti.

Kroatijai reikia pasiekti likusius baigiamuosius orientacinius tikslus *teismų sistemos ir pagrindinių teisių* srityje, visų pirma pasiekti būtinų konkrečių rezultatų, susijusių su teismų nepriklausomumu ir veiksmingumu, kova su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu, mažumų gerbimu ir apsauga, įskaitant pabėgėlių grįžimą, karo nusikaltimų nagrinėjimu ir visapusišku bendradarbiavimu su TBTBJ, įskaitant teisės TBTBJ susipažinti su dokumentais suteikimą. *Konkurencijos* srityje Kroatijai reikia priimti laivų statyklų restruktūrizavimo planus, atitinkančius *acquis*. Tikimasi, kad Kroatija toliau aktyviai dalyvaus regioninio

bendradarbiavimo veikloje Vakarų Balkanuose ir remis kitas regiono šalis joms siekiant narystės ES.

Atsižvelgiant į Kroatijos rezultatus siekiant orientacinių tikslų ir vykdant stojimo derybose priisiimus įsipareigojimus, šalis žengia teisingu keliu siekdama atitikti *acquis* kriterijus. Tai matyti iš stebėsenos lentelių, kurias Komisija rengia dėl preliminariai baigtų skyrių.

Komisija toliau stebės įsipareigojimų vykdymą iki įstojimo, naudodamasi visomis turimomis priemonėmis, įskaitant tarpusavio vertinimus ir Stabilizacijos ir asociacijos susitarime nustatytas struktūras. Komisija reguliariai teiks stebėsenos ataskaitas.

Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija

Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija toliau pakankamai gerai atitinka politinius kriterijus. 2009 m. įgyvendinus esmines reformas, toliau daryta pažanga, nors ir netolygiai, įgyvendinant parlamento, policijos, teismų sistemos, viešojo administravimo reformą, užtikrinant mažumų gerbimą ir apsaugą. Šaliai reikia siekti tolesnės pažangos plėtojant politinių veikėjų dialogą, įgyvendinant teismų sistemos ir viešojo administravimo reformą, kovojant su korupcija, užtikrinant saviraiškos laisvę ir gerinant verslo aplinką. Labai svarbu įgyvendinti teisės aktus.

Šalis toliau laikėsi Stabilizacijos ir asociacijos susitarime nustatytų įsipareigojimų. Komisija pasiūlė pereiti prie antro asociacijos proceso etapo, kaip numatyta SAS.

Taryba dar nepriėmė pozicijos dėl 2009 m. spalio mėn. Komisijos rekomendacijos pradėti stojimo derybas.

Vis dar neišspręstas pavadinimo klausimas su Graikija. Abi šalys dalyvauja JT prižiūrimose derybose dėl šio klausimo sprendimo, palaikomi dvišaliai ryšiai, be kita ko, ir ministrų pirmininkų lygmeniu, nors šis procesas dar nedavė konkrečių rezultatų. Reikėtų vengti veiksmų ir pareiškimų, kurie galėtų turėti neigiamos įtakos geriems kaimyniniams santykiams. Labai svarbu išsaugoti gerus kaimyninius santykius, įskaitant būtinybę rasti suderintą ir abiem pusėms priimtina sprendimą dėl pavadinimo, prižiūrint JT.

Juodkalnija

Kartu su šia strategija Komisija priėmė nuomonę dėl Juodkalnijos narystės ES prašymo. Nuomonėje pateiktos išvados ir rekomendacijos išdėstytos šio komunikato priede.

Albanija

Kartu su šia strategija Komisija priėmė nuomonę dėl Albanijos narystės ES prašymo. Nuomonėje pateiktos išvados ir rekomendacijos išdėstytos šio komunikato priede.

Bosnija ir Hercegovina

Bosnija ir Hercegovina padarė nedidelę pažangą įgyvendindama pagrindines reformas. 2010 m. spalio mėn. rinkimai iš esmės atitiko tarptautinius standartus. Nepanaikinta Bosnijos ir Hercegovinos konstitucijos neatitiktis Europos žmogaus teisių konvencijai (EŽTK), nepaisant Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimo. Demokratiškas principų paisymas ir teisės į vienodas sąlygas užtikrinimas, kaip nustatyta EŽTK, yra esminis laikinojo susitarimo aspektas.

Esminis tolesnės pažangos siekiant narystės ES veiksnys tebėra bendros politinių lyderių vizijos dėl bendros šalies krypties ir pagrindinių su ES susijusių reformų kūrimas. Šaliai reikia dėti daugiau pastangų siekti patenkinamų rezultatų įgyvendinant laikinojo susitarimo nuostatas.

Bosnija ir Hercegovina nedelsdama turėtų žengti pirmuosius žingsnius, kad suderintų savo konstituciją su Europos žmogaus teisių konvencija (EŽTK) ir pagerintų savo institucijų veiksmingumą ir veikimą. Šalis turi pasiręsti priimti, įgyvendinti ir vykdyti ES teisės aktus ir taisykles. Kalbant apie tarptautinius įsipareigojimus, tebėra labai svarbu siekti pažangos įgyvendinant nustatytus tikslus ir sąlygas, kad būtų uždarytas Vyriausiojo įgaliotinio biuras (VĮB). Aktyviau vykdydama veiklą ES padės Bosnijai ir Hercegovinai įgyvendinti ES darbotvarkės tikslus.

Serbija

Narystės ES prašymą Serbija pateikė 2009 m. gruodžio mėn. ir įrodė esanti iš naujo išsipareigojusi siekti atitikties Kopenhagos kriterijams. 2010 m. spalio mėn. Taryba paragino Komisiją pateikti nuomonę dėl šalies prašymo. 2010 m. vasario mėn. įsigaliojo laikinasis susitarimas, o 2010 m. birželio mėn. valstybės narės susitarė pateikti Stabilizacijos ir asociacijos susitarimą parlamentams ratifikuoti.

Serbija toliau įgyvendina savo politinių reformų darbotvarkę. Tam tikrų teigiamų rezultatų pasiekta kovojant su organizuotu nusikalstamumu. Reikia daugiau pastangų įgyvendinant teismų sistemos ir viešojo administravimo reformą, taip pat kovojant su organizuotu nusikalstamumu ir korupcija. Serbija toliau siekė konkrečių rezultatų įgyvendindama laikinąjį susitarimą ir todėl yra gerai pasirengusi įvykdyti SAS reikalavimus. Serbija ėmėsi svarbių veiksmų siekdama susitaikymo regione, visu pirma su Kroatija ir Bosnija ir Hercegovina. Serbija toliau aktyviai bendradarbiavo su Tarptautiniu baudžiamuoju tribunolu buvusiamai Jugoslavijai. Tačiau du nuo TBTBJ besislapstantys asmenys vis dar laisvėje. Visapusiškas bendradarbiavimas su tribunolu tebėra pagrindinė narystės ES sąlyga, kaip nustatyta 2010 m. spalio 25 d. Tarybos išvadose.

Serbija turi laikytis konstruktyvesnio požiūrio į Kosovo dalyvavimą regioninėje prekyboje ir bendradarbiavimo veikloje. Ji turėtų pripažinti Kosovo muitinių antspaudus, kurių atitikį JT ST rezoliucijai 1244 du kartus patvirtino UNMIK. Reikia sustiprinti bendradarbiavimą su teisinės valstybės misija EULEX šiaurės Kosove. Priėmus JT Generalinės Asamblėjos rezoliuciją, ES yra pasirengusi paremti Belgrado ir Prištinės dialogą, kad būtų skatinamas bendradarbiavimas, siekiama pažangos kelyje į ES ir gerinamos žmonių gyvenimo sąlygos.

Kosovas

2009 m. pabaigoje vietos rinkimai Kosove įvyko sklandžiai, juose dalyvavo visos bendruomenės. Šiaurės Kosove rinkėjų aktyvumas buvo labai mažas. Smarkiai pasistūmėta decentralizacijos procese. Daugiau bendradarbiaujama su EULEX. Vyriausybė padidino savo gebėjimą įgyvendinti Kosovo europinę darbotvarkę ir reformų politiką. Tačiau dar yra svarbių uždavinių, susijusių su viešojo administravimo reforma, teisine valstybe, taip pat teismų sistema. Reikia daugiau nuveikti kovojant su korupcija, organizuotu nusikalstamumu ir pinigų plovimu. Rūpesčių tebekelia bendruomenių dialogas ir susitaikymas, taip pat mažumų, visų pirma Kosovo serbų, apsauga ir integracija. Valdžios institucijoms reikia užtikrinti konstruktyvų požiūrį į Kosovo dalyvavimą regioninio bendradarbiavimo forumuose, kad šalis neatsiliktų nuo regiono raidos.

2009 m. gruodžio mėn. Taryba palankiai įvertino Komisijos komunikatą „Kosovas siekia europinės perspektyvos“⁴. Taryba paragino Komisiją imtis būtinų priemonių paremti Kosovo pažangą kelyje į ES, atsižvelgiant į regiono europinę perspektyvą, ir teikti šios pažangos ataskaitas. Taryba pabrėžė su prekyba ir vizomis susijusių priemonių svarbą, nepaisant valstybių narių pozicijos dėl statuso.

⁴ COM(2009) 534 galutinis, 2009 10 14.

Vasario mėn. Komisija pasiūlė pratęsti autonominių prekybos priemonių taikymą Kosovui. Liepos mėn. ji surengė ekspertų misiją Kosove, kad įvertintų šalies pasirengimą įvykdyti reikalavimus, susijusius su galimu prekybos susitarimu su ES. Bus būtina imtis priemonių dėl techninio produktų, kilmės kontrolės, intelektinės nuosavybės, konkurencijos taisyklių ir viešųjų pirkimų reguliavimo. Komisija dės daugiau pastangų, kad padėtų Kosovui šalinti nustatytus trūkumus. Kai tik Kosovas įvykdys atitinkamus reikalavimus, Komisija pasiūlys derybų dėl prekybos susitarimo nurodymus.

Komisija Kosovą labiau įtrauks į atitinkamas Sąjungos programas. Kartu su Kosovo valdžios institucijomis, Komisija sausio mėn. pradėjo stabilizacijos ir asociacijos proceso dialogą su Kosovu. Surengti visi planuoti susitikimai.

Komisija remia Kosovo dalyvavimą PNPP tarpvalstybinio bendradarbiavimo programose, kurios įgyvendinamos su Buvusiąja Jugoslavijos Respublika Makedonija ir Albanija. Nuo 2011 m. parama bus teikiama ir su Juodkalnija įgyvendinamoms programoms.

Komisija toliau imsis iniciatyvų, kurias išdėstė komunikate dėl Kosovo, atsižvelgdama į Tarybos išvadą.

4.2. Tolesnės stojimo derybos su Turkija

Turkija tęsė politinių reformų procesą. Šalis pakeitė savo konstituciją, į kurią įtraukė pagrindines politines ir teisinės sistemos reformas, kuriomis atsižvelgiama į nemažai teismų sistemos ir pagrindinių teisių sričių prioritetų. Reformomis apribota karo teismų jurisdikcija, restruktūrizuojamas konstitucinis teismas, išplečiama Aukščiausiosios teisėjų ir prokurorų tarybos sudėtis, kad būtų daugiau atstovaujama visai teismų sistemai, viešojo sektoriaus profesinėms sąjungoms suteikiama daugiau teisių, suteikiamas pagrindas priimti specialias moterų ir vaikų teisių apsaugos priemones, garantuojama asmens duomenų apsauga, suteikiama teisė kreiptis į ombudsmeną ir taip sukuriama teisinis ombudsmeno institucijos įsteigimo pagrindas.

Konstitucinės pataisos yra svarbus žingsnis tinkama linkme. Vis dėlto, norint padidinti paramą konstitucinei reformai, reikia surengti plataus masto viešąsias konsultacijas, kuriose visapusiškai dalyvautų visos politinės partijos ir pilietinė visuomenė. Dabar labai svarbu užtikrinti tinkamą šių reformų įgyvendinimą atitinkamais teisės aktais. Nauja pilietinė konstitucija suteiktų tvirtą pagrindą tolesniam demokratijos Turkijoje stiprinimui, atsižvelgiant į Europos standartus ir stojimo į ES kriterijus.

Kalbant apie pagrindines teises, Turkijos teisėje ir realiame gyvenime reikia geriau įtvirtinti saviraiškos ir žiniasklaidos laisvę. Naudojantis religijos laisve tebėlieka trūkumų. Reikia siekti pažangos įtvirtinant moterų teises ir lyčių lygybę ir užtikrinant visas profesinių sąjungų teises. Demokratinio atvirumo politikos, kuria visų pirma siekta spręsti kurdų klausimą, rezultatai menki. Saugumo padėtis pietryčiuose pablogėjo teroristinei organizacijai „PKK/Kongra-Gel“ atnaujinus išpuolius. Padaryta tam tikra pažanga kovojant su korupcija.

Pasistūmėta, nors ir lėtai, stojimo derybose. Jose pasiektas pastangų reikalaujantis etapas, ir Turkija turi sustiprinti savo pastangas atitikti nustatytas sąlygas. Siekdama orientacinių tikslų ir atitikties derybų nuostatose nustatytiems reikalavimams, Turkija galės paspartinti derybų

procesą. Per ateinančius mėnesius Turkija visų pirma turėtų skirti ypatingą dėmesį *konkurencijos politikos, viešųjų pirkimų, socialinės politikos ir užimtumo* skyriams.

Turkijos užsienio politika aplinkinėse šalyse tapo aktyvesnė. Tai naudinga Europos Sąjungai, jeigu ši politika papildys Turkijos stojimo procesą ir bus derinama su ES. Turkija pateikė keletą pasiūlymų dėl glaudesnio ES ir Turkijos bendradarbiavimo užsienio politikos srityje. Nemaža pažanga padaryta derybose dėl readmisijos susitarimo su Turkija.

Turkija toliau reiškė viešąją paramą JT prižiūrint vykdomoms Kipro graikų ir Kipro turkų lyderių deryboms, kuriose siekiama rasti visapusišką Kipro problemos sprendimą. Tačiau nieko nepadaryta, kad būtų normalizuoti dvišaliai santykiai su Kipro Respublika. Turkija nevisiškai įgyvendino Asociacijos susitarimo papildomą protokolą ir nepašalino visų laisvą prekių judėjimą ribojančių kliūčių, įskaitant tiesioginio transporto ryšio su Kipru ribojimą. Turkija turi skubiai užtikrinti visišką, nediskriminacinį Asociacijos susitarimo papildomo protokolo įgyvendinimą ir padaryti pažangą normalizuodama dvišalius santykius su Kipro Respublika. ES toliau stebės ir peržiūrės padarytą pažangą srityse, nustatytose 2005 m. rugsėjo 21 d. deklaracijoje, vadovaudamasi Tarybos išvadomis, įskaitant 2006 m. gruodžio mėn. ir 2009 m. gruodžio mėn. išvadas. Nesant pažangos, Komisija rekomenduoja ES išlaikyti nuo 2006 m. taikomas priemones, kurios turės nuolatinį poveikį bendrai derybų pažangai.

Turkijai reikia dėti daugiau pastangų išspręsti neišspręstus dvišalius klausimus, įskaitant ginčus dėl sienų, su kaimyninėmis šalimis. Vėl esama paskatų pagerinti santykius su Graikija. Graikija pateikė nemažai oficialių skundų, kad Turkija vis dar pažeidinėja jos oro erdvę, įskaitant skrydžius virš Graikijos salų. Graikija taip pat pateikė skundų dėl jos teritorinių vandenų ribų pažeidimo. 2009 m. pasirašyti santykių su Armėnija normalizavimo protokolai dar neratifikuoti.

4.3. Islandijos stojimo proceso pradžia

Islandija pradėjo stojimo procesą. Atsižvelgiant į 2010 m. vasario mėn. Komisijos nuomonėje pateiktą rekomendaciją ir birželio mėn. posėdžiavusios Europos Vadovų Tarybos sprendimą, 2010 m. liepos mėn. pradėtos stojimo derybos, o netrukus su Islandija bus pradėtas ES *acquis* tikrinimas. Islandija dabar turi teisę gauti PNPP paramą, kuria šalis gali pasinaudoti, kad visiškai pasirengtų narystei ES.

Nemaža pažanga padaryta toliau tobulinant teisinę sistemą, susijusią su interesų konfliktu ir politinių partijų finansavimu. Pataisytos teisėjų skyrimo taisyklės, kad būtų labiau sustiprintas teismų nepriklausomumas. Imtasi svarbių žingsnių stabilizuojant ekonomiką. Padaryta pažanga konsoliduojant viešuosius finansus ir atkuriant finansų sistemą. Įgyvendinama TVF programa. Tačiau tebėra ekonominio netikrumo ir spręstinių uždavinių. Islandijai reikės vykdyti esamus išpareigojimus, pavyzdžiui, nustatytus ELPA priežiūros institucijos pagal Europos ekonominės erdvės susitarimą. Reikia didelių pastangų siekiant užtikrinti, kad Islandijos piliečiai būtų tinkamai informuoti apie tai, ką atneša narystė ES.

5. IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Remdamasi pirmiau pateikta analize, Komisija daro tokias toliau nurodytas **išvadas** ir pateikia **rekomendacijas**.

1. Plėtra stiprina taiką ir stabilumą Europoje. **ES strategiškai suinteresuota** vykdyti plėtros procesą, remdamasi sutartais principais ir sąlygomis ir atnaujintu konsensu dėl plėtros, kurį 2006 m. gruodžio mėn. patvirtino Europos Vadovų Taryba. Kad plėtra būtų sėkminga, reikia tvirto visų suinteresuotųjų šalių politinio įsipareigojimo. Plėtros procesas turi išlikti įtikimas visiems jame dalyvaujantiems. Narystės siekiančios šalys turi būti gerai pasirengusios pagal griežtas sąlygas ir turi turėti aiškia ir realią europinę perspektyvą, kai tik patenkins nustatytas sąlygas.
2. Plėtros procesas padeda ES **lengviau pasiekti savo politinius tikslus** tam tikrose ekonomikos atsigavimui ir tvariam augimui labai svarbiose srityse, kaip antai reguliavimo konvergencija ir vidaus rinka, energetika, transportas, aplinkos apsauga ir pastangos spręsti klimato kaitos klausimus, taip pat ES saugumo didinimas.
3. Komisija toliau stiprins plėtros šalių makroekonominės politikos stebėjimą, be kita ko, atsižvelgdama į ES ekonomikos valdymo pokyčius. Komisija **tikisi**, kad plėtros šalys vykdys su ES susijusias reformas ir pagerins verslo aplinką ir taip padės įveikti ekonomikos krizę ir užtikrinti tvarų augimą. Komisija plėtros šalis susies su ES lygmens iniciatyvomis siekiant **strategijos „Europa 2020“** tikslų. Ji ragina plėtros šalis nustatyti nacionalinius politinius prioritetus atsižvelgiant į 2020 m. tikslus, dalyvauti regioninių politikos grupių darbe, kad būtų reguliariai peržiūrimi šių reformų rezultatai, ir prireikus nustatyti regionui taikytinus tikslus.
4. Komisija **ragina** plėtros šalis pagerinti pažeidžiamų grupių sąlygas, be kita ko, socialinę bei ekonominę romų įtrauktį. Komisija įsipareigojusi joms padėti šioje veikloje.
5. Komisija toliau laikys prioritetinėmis teismų sistemos ir viešojo administravimo reformą, kovą su organizuotu nusikalstamumu ir korupcija ir aktyviau palaikys **teisinės valstybės srities** dialogą su plėtros šalimis. Daugumai plėtros šalių reikia daug nuveikti stiprinant teisinę valstybę ir visų pirma pasiekti patikimų rezultatų kovojant su organizuotu nusikalstamumu ir korupcija.
6. **Saviraiškos** ir žiniasklaidos **laisvė** tebekelia rūpesčių daugumoje plėtros šalių ir pirmiausia reikia spręsti nustatytas problemas. Pažanga šioje srityje yra labai svarbi ir Komisija ją atidžiai stebės. Komisija toliau rems pilietinės visuomenės organizacijas ir visapusiškai naudos pilietinės visuomenės priemonę.
7. Labai svarbi stabilizacijos ir asociacijos proceso dalis yra **regioninis bendradarbiavimas**. Bendradarbiaudamos regione Vakarų Balkanų šalys padarė didelę pažangą, kurios neturėtų sumenkinti nesutarimai dėl Kosovo. Regioninio bendradarbiavimo tarybai reikia sutelkti dėmesį į savo rezultatais pagrįstos strategijos įgyvendinimą.
8. **Liberalizuojant vizų režimą** padaryta didelė pažanga. Vizų reikalavimas panaikintas Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos, Juodkalnijos ir Serbijos piliečiams. Vizų reikalavimai netrukus bus panaikinti Bosnijai ir Hercegovinai ir Albanijai, remiantis aiškiais įrodymais, kad šalys taip pat pasiekė orientacinius tikslus. Atitinkamos šalys turi dėti daugiau pastangų informuoti savo piliečius apie bevizio režimo taikymo sritį ir apribojimus, atidžiai stebėti jo taikymą ir prireikus imtis atitinkamų taisomųjų priemonių.

9. Atitinkamos šalys turi išspręsti **dvišalius klausimus** laikydamosi geros kaimynystės principų ir atsižvelgdamos į bendrus ES interesus. Dvišaliai klausimai neturėtų trukdyti stojimo procesui. ES pasirengusi padėti ieškoti sprendimo būdų ir paremti susijusias iniciatyvas. Laikas regionui atsikratyti praeities konfliktų palikimo ir pasinaudoti dabartinėmis susitaikymui palankiomis sąlygomis. Toliau svarbu palaikyti gerus kaimyninius santykius.
10. Komisija primena, kad derybų skyriai, kurių techninis parengimas baigtas, turėtų būti pradėti arba laikinai baigti remiantis atitinkamu *acquis*, atsižvelgiant į derybų nuostatas, ir jiems turi būti taikomos Tarybos sutartos priemonės. ES svarbu ankstyvame derybų etape pradėti diskusijas dėl sudėtingų skyrių, įskaitant skyrių dėl teismų sistemos ir pagrindinių teisių, dėl kurio reikia sukaupti **įtikinamų ir patikimų rezultatų**, todėl jis greičiausiai bus vienas iš paskutinių baigtų skyrių.
11. Pasirengimo narystei **parama** yra neatsiejama plėtros strategijos dalis, o jos paskirtis – padėti įgyvendinti partnerystės programose ir pažangos ataskaitose nustatytus prioritetus. Paramą gaunančioms šalims reikia sustiprinti savo gebėjimą veiksmingai panaudoti ES lėšas.
12. Komisija **ragina** valstybes nares dirbti išvien su ES institucijomis ir pagerinti supratimą apie plėtros procesą, padidinti paramą jam ir paaiškinti, kaip jis gali padėti mums pasiekti mūsų bendrus tikslus. Komisija pasiryžusi pagerinti objektyvios informacijos apie plėtrą teikimą vartotojams patogia būdu skirtingomis turimomis komunikacijos priemonėmis.
13. **Kroatija** padarė nemažą pažangą siekdama atitikti narystės kriterijus ir stojimo derybos pasiekė galutinį etapą. Visame stojimo procese Kroatijai išlaikomas reikalavimas visapusiškai bendradarbiauti su Tarptautiniu baudžiamuoju tribunolu buvusiamai Jugoslavijai, atsižvelgiant į derybų nuostatas. Komisija mano, kad derybos turėtų būti baigtos, kai tik Kroatija pasieks likusius baigiamuosius orientacinius tikslus, visų pirma teismų sistemos ir pagrindinių teisių srityse, įskaitant kovą su korupcija, todėl ES nebereikės svarstyti galimybės šaliai įstojus taikyti bendradarbiavimo ir patikros mechanizmą. Komisija atidžiai stebės Kroatijos pažangą teismų sistemos ir pagrindinių teisių srityse ir 2011 m. pirmąjį ketvirtį apžvelgs situaciją.
14. **Turkija** tęsė politinių reformų procesą, visų pirma įgyvendindama savo konstitucijos reformą. Reikia daugiau rezultatų užtikrinant pagrindines teises, demokratinį atvirumą ir į reformų procesą įtraukiant visas suinteresuotąsias šalis. Itin sunkus uždavinys – praktiškai užtikrinti saviraiškos laisvę. Stojimo derybose pasistūmėta, nors ir lėtai. Siekdama orientacinių tikslų ir atitikties derybų nuostatose nustatytiems reikalavimams, Turkija galės paspartinti derybų procesą. Dabar Turkija turi nedelsdama užtikrinti visišką, nediskriminacinę Asociacijos susitarimo papildomo protokolo įgyvendinimą ir padaryti pažangą normalizuodama dvišalius santykius su Kipro Respublika. ES toliau stebės ir peržiūrės padarytą pažangą srityse, nustatytose 2005 m. rugsėjo 21 d. deklaracijoje, vadovaudamasi Tarybos išvadamis, įskaitant 2006 m. gruodžio mėn. ir 2009 m. gruodžio mėn. išvadas. Nesant pažangos, Komisija rekomenduoja ES išlaikyti nuo 2006 m. taikomas priemones, kurios turės nuolatinį poveikį bendrai derybų pažangai.

15. Kalbant apie **Kipro klausimą**, prižiūrint Jungtinėms Tautoms Kipro graikų ir turkų bendruomenių lyderiai tęsia derybas dėl visapusio susitarimo. Komisija remia jų pastangas ir teikia technines konsultacijas tais klausimais, kurie priklauso ES kompetencijai. Ji ragina abiejų šalių lyderius didinti savo pastangas kuo skubiau sėkmingai užbaigti derybas dėl susitarimo ir dar kartą ragina Turkiją konkrečiai prisidėti prie visapusio susitarimo Kipro klausimu.
16. Pradėtas **Islandijos** stojimo procesas. Atsižvelgiant į 2010 m. vasario mėn. Komisijos nuomonėje pateiktą rekomendaciją ir birželio mėn. posėdžiavusios Europos Vadovų Tarybos sprendimą, 2010 m. liepos mėn. pradėtos stojimo derybos, o netrukus su Islandija bus pradėtas ES *acquis* tikrinimas. Islandijai reikės vykdyti esamus išipareigojimus, pavyzdžiui, nustatytus ELPA priežiūros institucijos pagal Europos ekonominės erdvės susitarimą. Reikia didelių pastangų siekiant užtikrinti, kad Islandijos piliečiai būtų tinkamai informuoti apie tai, ką atneša narystė ES.
17. **Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija** toliau pakankamai gerai atitinka politinius kriterijus. Toliau daryta pažanga, nors ir ne vienodai sparčiai, pagrindinėse srityse. Reikia ypatingų pastangų, susijusių su teismų sistemos ir viešojo administravimo reformomis. Komisija **pakartoja savo rekomendaciją** pradėti stojimo į Europos Sąjungą derybas su Buvusiąja Jugoslavijos Respublika Makedonija. Labai svarbu išsaugoti gerus kaimyninius santykius, įskaitant būtinybę rasti suderintą ir abiem pusėms priimtina sprendimą dėl pavadinimo, prižiūrint JT.
18. Šiandien priimtose nuomonėse Komisija **rekomenduoja** pradėti stojimo į Europos Sąjungą derybas su **Juodkalnija** ir **Albanija**, kai tik šios šalys pasieks būtiną atitikties 1993 m. Europos Vadovų Tarybos Kopenhagoje nustatytiems narystės kriterijams lygmenį. Visų pirma Juodkalnija ir Albanija turi įgyvendinti konkrečius kiekvienoje nuomonėje nurodytus pagrindinius prioritetus. Komisija **rekomenduoja** Tarybai suteikti Juodkalnijai šalies kandidatės statusą. Ji ragina Albaniją dėti daugiau pastangų pasiremti iki šiol padaryta pažanga. 2011 m. plėtros dokumentų pakete Komisijos pateiksimoje abiejų šalių pažangos ataskaitoje pagrindinis dėmesys bus skirtas pagrindinių prioritetų įgyvendinimui siekiant pradėti stojimo derybas.
19. 2009 m. gruodžio mėn. **Serbija** pateikė narystės ES prašymą ir 2010 m. spalio mėn. Taryba paragino Komisiją pateikti nuomonę. Serbija toliau įgyvendino politinių reformų darbotvarkę ir siekė konkrečių rezultatų įgyvendindama laikinąjį susitarimą. Ji gerai pasirengusi įvykdyti SAS nustatytus reikalavimus. Serbija ėmėsi svarbių veiksmų siekdama susitaikymo regione. Reikia daugiau pastangų įgyvendinat teismų sistemos ir viešojo administravimo reformą, taip pat kovojant su organizuotu nusikalstamumu ir korupcija. Serbija toliau bendradarbiavo su Tarptautiniu baudžiamuoju tribunolu buvusiąjai Jugoslavijai. Tačiau du nuo TBTBJ besislapstantys asmenys vis dar laisvėje. Visapusiškas bendradarbiavimas su tribunolu tebėra pagrindinė narystės ES sąlyga, kaip nustatyta 2010 m. spalio 25 d. Tarybos išvadose. Serbija turi laikytis konstruktyvesnio požiūrio į Kosovo dalyvavimą regioninėje prekyboje ir bendradarbiavimo veikloje. Reikia sustiprinti bendradarbiavimą su teisinės valstybės misija EULEX šiaurės Kosove.
20. Priėmus JT Generalinės Asamblėjos rezoliuciją, ES parems Belgrado ir Prištinos dialogą, kad būtų skatinamas bendradarbiavimas, siekiama pažangos kelyje į ES ir gerinamos žmonių gyvenimo sąlygos.

21. **Kosove** smarkiai pasistūmėta decentralizacijos procese ir daugiau bendradarbiaujama su EULEX. Vyriausybė padidino savo gebėjimą įgyvendinti Kosovo europinę darbotvarkę ir reformų politiką. Tačiau dar yra svarbių uždavinių, susijusių su teisine valstybe, įskaitant viešojo administravimo ir teismų sistemos reformą, taip pat kovą su korupcija, organizuotu nusikalstamumu ir pinigų plovimu. Rūpesčių tebekelia bendruomenių dialogas ir susitaikymas, taip pat mažumų, visų pirma Kosovo serbų, apsauga ir integracija. Valdžios institucijoms reikia užtikrinti konstruktyvų požiūrį į Kosovo dalyvavimą regioninio bendradarbiavimo forumuose, kad šalis neatsiliktu nuo regiono raidos.

Komisija imasi iniciatyvų, kurias išdėstė 2009 m. spalio mėn. komunikate dėl Kosovo, atsižvelgdama į 2009 m. gruodžio mėn. Tarybos išvadą. Komisija džiaugiasi dabartine pažanga, kurią Kosovas padarė priimdamas teisės aktus dėl readmisijos, parengdamas grįžtančių asmenų integracijos veiksmų planą ir jam skirdamas išteklius. Atsižvelgdama į nuolatinį įgyvendinimą, Komisija išsipareigojusi netrukus **pradėti vizų režimo liberalizavimo dialogą**. Komisija Kosovui padeda nustatyti sąlygas, kurių reikia galimam prekybos susitarimui su ES pasirašyti. Kai tik Kosovas įvykdys atitinkamus reikalavimus, Komisija **pasiūlys** derybų dėl **prekybos susitarimo** nurodymus. Komisija pasiūlys suteikti galimybę Kosovui dalyvauti atitinkamose **Sąjungos programose**, tokiose kaip „Piliečių Europa“ ir „Kultūra“. Komisija **pasiūlys** derybų dėl atitinkamo bendrojo susitarimo nurodymus.

22. **Bosnijai ir Hercegovinai** reikia suformuoti vyriausybę, kuri išsipareigoję siekti šalies ateities ES, ir paspartinti atitinkamas reformas. Bosnija ir Hercegovina nedelsdama turėtų žengti pirmuosius žingsnius, kad suderintų savo konstituciją su Europos žmogaus teisių konvencija (EŽTK) ir pagerintų savo institucijų veikimą. Šalis turi pasirengti priimti, įgyvendinti ir vykdyti ES teisės aktus ir taisykles. Kalbant apie tarptautinius išsipareigojimus, tebėra labai svarbu siekti pažangos įgyvendinant nustatytus tikslus ir sąlygas, kad būtų uždarytas Vyriausiojo įgaliotinio biuras (VİB). Aktyviau vykdydama veiklą, ES padės Bosnijai ir Hercegovinai įgyvendinti ES darbotvarkės tikslus.
23. Apskritai 2010 m. pažangos ataskaitose nurodyta, kad ES plėtros procesas vyksta tokiu tempu, kurį iš esmės nulemia narystės siekiančių šalių parodytas gebėjimas priimti narystės išsipareigojimus. Todėl reikia vykdyti **ilgalaikes reformas**, taip pat tvirtai ir patikimai pritaikyti teisės aktus ir institucijas. Kai atitinkamos šalys atitinka nustatytus standartus, visų pirma susijusių su demokratija, teisine valstybe ir pagrindinėmis teisėmis ir laisvėmis, ES yra pasiryžusi bendradarbiauti, kad padėtų joms žengti tolesnius žingsnius šiame procese.

1 PRIEDAS

Komisijos nuomonių dėl Juodkalnijos ir Albanijos narystės ES prašymų išvados ir rekomendacijos

Juodkalnija

Juodkalnija padarė pažangą siekdama patenkinti 1993 m. Europos Vadovų Tarybos Kopenhagoje nustatytus kriterijus, susijusius su institucijų, užtikrinančių demokratiją, teisinę valstybę, žmogaus teises, mažumų gerbimą ir apsaugą stabilumu, taip pat vykdydama stabilizacijos bei asociacijos proceso sąlygas. Vis dėlto reikia daugiau pastangų.

Vertinant pagal ekonominius kriterijus, Juodkalnija užtikrina tam tikrą makroekonominį stabilumą. Vis dėlto kad taptų veikiančios rinkos ekonomikos šalimi, kaip 1993 m. Kopenhagoje nustatė Europos Vadovų Taryba, Juodkalnijai reikia spręsti vidaus ir išorės disbalanso problemą, šalinti esamus finansinio sektoriaus ir darbo rinkų veikimo trūkumus, taip pat stiprinti teisinę valstybę. Kad vidutiniu laikotarpiu galėtų atlaikyti konkurencinį spaudimą ir rinkos jėgas Sąjungoje, Juodkalnija turi sustiprinti savo fizinę infrastruktūrą ir žmogiškąjį kapitalą, taip pat tęsti struktūrines reformas.

Apskritai, Juodkalnija pasiekė teigiamų rezultatų vykdydama pagal Stabilizacijos ir asociacijos susitarimą jai nustatytus įpareigojimus.

Vidutiniu laikotarpiu Juodkalnija sugebės priimti narystės įsipareigojimus daugumoje *acquis* sričių, jeigu tęs derinimo procesą ir nuolat dės nemažas pastangas, kad užtikrintų teisės aktų įgyvendinimą ir vykdymą. Ypatingas dėmesys turi būti skirtas laisvo prekių judėjimo, intelektinės nuosavybės teisės, žemės ūkio ir kaimo plėtros, maisto saugos sritims, veterinarijos ir fitosanitarijos politikai, žuvininkystei, statistikai, socialinei politikai ir užimtumui, regioninei politikai ir struktūrinių priemonių koordinavimui, teismų sistemai ir pagrindinėms teisėms, teisingumui, laisvei ir saugumui, taip pat finansų kontrolei. Visiška atitiktis *acquis* galėtų būti pasiekta tik ilguoju laikotarpiu, tam reikėtų didesnių investicijų. Pastangas šioje srityje reikėtų paspartinti.

Juodkalnijos įstojimas turėtų nedidelį bendrą poveikį Europos Sąjungos politikai ir nepaveiktų Sąjungos gebėjimo išlaikyti ir stiprinti savo pačios vystimąsi.

Komisija mano, kad su Juodkalnija reikėtų pradėti stojimo į Europos Sąjungą derybas, kai tik šalis pasieks būtiną atitikties narystės kriterijams lygmenį, visų pirma Kopenhagos politiniams kriterijams, pagal kuriuos reikalaujama institucijų, pirmiausia užtikrinančių teisinę valstybę, stabilumo. Atsižvelgiant į tai, Juodkalnijai visų pirma reikia įgyvendinti toliau nurodytus pagrindinius prioritetus.

- Patobulinti rinkimams skirtą teisinę sistemą atsižvelgiant į ESBO Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuro (OSCE–ODIHR) ir Venecijos Komisijos rekomendacijas; sustiprinti parlamento teisėkūros ir priežiūros vaidmenį.
- Užbaigti esminius viešojo administravimo reformos žingsnius, įskaitant bendrosios administracinės procedūros įstatymo ir valstybės tarnautojų bei valstybės darbuotojų įstatymo pakeitimą, Žmogiškųjų išteklių valdymo institucijos ir Valstybės audito institucijos stiprinimą, siekiant padidinti viešosios administracijos profesionalumą ir

atsiejimą nuo politikos ir sustiprinti skaidrų, nuopelnais grindžiamą paskyrimų ir paaukštinimo pareigose metodą.

- Sustiprinti teisinę valstybę, visų pirma, skiriant teisėjų ir prokurorų tarybų narius ir valstybės prokurorus, taikyti atsietą nuo politikos ir nuopelnais grindžiamą metodą, taip pat didinti teisėjų ir prokurorų nepriklausomumą, autonomiją, veiksmingumą ir atskaitomybę.
- Patobulinti kovos su korupcija teisinę sistemą ir įgyvendinti vyriausybės kovos su korupcija strategiją ir veiksmų planą. Siekti svarbių rezultatų vykdant aktyvius tyrimus, baudžiamąjį persekiojimą ir priimant apkaltinamuosius nuosprendžius korupcijos bylose visais lygmenimis.
- Sustiprinti kovą su organizuotu nusikalstamumu, remiantis grėsmės vertinimu ir aktyviais tyrimais, aktyvesniu bendradarbiavimu su ES partneriais, veiksmingu kriminalinės žvalgybos informacijos tvarkymu ir sustiprintais teisės vykdymo užtikrinimo gebėjimais ir koordinavimu. Šioje srityje pasiekti svarbių rezultatų.
- Didinti žiniasklaidos laisvę, visų pirma derinant ją reglamentuojančias normas su Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika dėl šmeižto ir stiprinant bendradarbiavimą su pilietine visuomene.
- Įgyvendinti kovos su diskriminacija teisinį ir politinį pagrindą, atitinkantį Europos ir tarptautinius standartus. Užtikrinti perkeltųjų asmenų, visų pirma romų, aškalių ir egiptiečių teisinį statusą ir pagarbą jų teisėms. Tam, be kita ko, reikės priimti ir įgyvendinti tvarią Koniko stovyklos uždarymo strategiją.

Juodkalnija raginama toliau konstruktyviai dalyvauti regioninio bendradarbiavimo veikloje ir stiprinti dvišalius santykius su kaimyninėmis šalimis. Reikia spręsti neišspręstus dvišalius klausimus. Stabilizacijos ir asociacijos susitarimą reikia toliau sklandžiai įgyvendinti, todėl reikia skirti tinkamą dėmesį nustatytų problemų tokiose srityse kaip valstybės pagalba ir tranzito eismas sprendimui. Be to, šalis labai raginama toliau stiprinti administracinius gebėjimus visose srityse. Ypatingų pastangų reikia norint padidinti valstybės administracijos veiksmingumą ir nešališkumą tokiose itin aktualiose srityse kaip aplinkos apsauga. Už smurtą prieš žurnalistus ir NVO aktyvistus ir jų bauginimą turi būti vykdomas tinkamas baudžiamasis persekiojimas. Reikia spręsti šeiminio smurto, netinkamo elgesio ir standartų neatitinkančių kalinimo sąlygų klausimus.

Atsižvelgdama į iki šiol padarytą pažangą, Komisija rekomenduoja Tarybai suteikti Juodkalnijai šalies kandidatės statusą.

Komisija stebės pažangą įgyvendinant būtinas institucinės sistemos reformas pagal Stabilizacijos ir asociacijos susitarimą ir toliau remis pastangas per PNPP finansinę priemonę. Komisija pateiks ataskaitą apie Juodkalnijos pažangą 2011 m. plėtros dokumentų pakete. Šioje ataskaitoje daugiausia dėmesio bus skirta pagrindinių prioritetų įgyvendinimui siekiant pradėti stojimo derybas.

Albanija

Albanija padarė pažangą siekdama patenkinti 1993 m. Europos Vadovų Tarybos Kopenhagoje nustatytus kriterijus, susijusius su institucijų, užtikrinančių demokratiją, teisinę valstybę, žmogaus teises ir mažumų gerbimą bei jų apsaugą, stabilumu, taip pat vykdydama stabilizacijos bei asociacijos proceso sąlygas. Vis dėlto reikia daugiau pastangų.

Vertinant pagal ekonominius kriterijus, Albanija užtikrina tam tikrą makroekonominį stabilumą. Vis dėlto, kad taptų veikiančios rinkos ekonomikos šalimi, kaip 1993 m. Kopenhagoje nustatė Europos Vadovų Taryba, Albanija turi toliau stiprinti valdymą, gerinti darbo rinkos rezultatus, užtikrinti nuosavybės teisių pripažinimą ir stiprinti teisinę valstybę. Kad vidutinės trukmės laikotarpiu sugebėtų atlaikyti konkurenciją ir rinkos jėgas Sąjungoje, Albanija turi stiprinti fizinę infrastruktūrą ir žmogiškąjį kapitalą, taip pat tęsti struktūrines reformas.

Apskritai, Albanija pasiekė teigiamų rezultatų vykdydama pagal Stabilizacijos ir asociacijos susitarimą jai nustatytus įpareigojimus.

Albanija vidutinės trukmės laikotarpiu gebėtų prisiimti narystės įsipareigojimus daugumoje *acquis* sričių, jeigu tęs derinimo procesą ir dės dideles nuolatinės pastangas užtikrinti teisės aktų įgyvendinimą ir vykdymą. Ypatingas dėmesys turėtų būti skirtas tokioms sritims, kaip laisvas prekių judėjimas, intelektinės nuosavybės teisė, informacinė visuomenė ir žiniasklaida, žemės ūkis ir kaimo plėtra, maisto saugumas, veterinarijos ir fitosanitarijos politika, žuvininkystė, transporto politika, socialinė politika ir užimtumas, regioninė politika ir struktūrinių priemonių koordinavimas, teismų sistema ir pagrindinės teisės, teisingumas, laisvė, saugumas ir finansų kontrolė. Visiška atitiktis aplinkos srities *acquis* galėtų būti pasiekta tik ilguoju laikotarpiu, tam reikėtų didelių investicijų; būtina sparčiau siekti pažangos šioje srityje.

Albanijos įstojimas turėtų nedidelį bendrą poveikį Europos Sąjungai ir neturėtų įtakos Sąjungos gebėjimui vystytis ir stiprinti savo vystymąsi.

Komisija laikosi nuomonės, kad derybos dėl stojimo į Europos Sąjungą turėtų būti pradėtos su Albanija tada, kai šalis tenkins narystės kriterijus, visų pirma Kopenhagos politinius kriterijus, pagal kuriuos reikalaujama institucijų, užtikrinančių demokratiją ir teisinę valstybę, stabilumo. Atsižvelgiant į tai, Albanijai visų pirma reikia įgyvendinti toliau nurodytus pagrindinius prioritetus

- Užtikrinti tinkamą parlamento veikimą remiantis konstruktyviu ir tvariu visų politinių partijų politiniu dialogu.
- Priimti parengtus teisės aktus, kuriems patvirtinti būtina kvalifikuota balsų dauguma parlamente.
- Paskirti ombudsmeną ir užtikrinti, kad klausymas ir balsavimas dėl konstitucinio ir aukščiausiojo teismo teisėjų skyrimo parlamente vyktų tvarkingai.
- Pakeisti rinkimų teisinį pagrindą atsižvelgiant į ESBO Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuro (OSCE-ODIHR) rekomendacijas.
- Užtikrinti, kad rinkimai vyktų laikantis Europos ir tarptautinių standartų.

- Imtis svarbių veikslių viešojo administravimo reformai užbaigti, visų pirma priimant valstybės tarnybos įstatymo pakeitimus ir stiprinant viešojo administravimo departamentą, kad būtų užtikrintas didesnis profesionalumas, viešasis administravimas būtų atsietas nuo politikos ir būtų įtvirtintas skaidrus, nuopelnais grindžiamas paskyrimų ir paaukštinimų metodas.
- Stiprinti teisinę valstybę priimant ir įgyvendinant teismų sistemos reformų strategiją, užtikrinant teisminių institucijų nepriklausomumą, veiksmingumą ir atskaitomybę.
- Veiksmingai įgyvendinti vyriausybės kovos su korupcija strategiją ir veikslių planą, šalinti kliūtis, trukdančias atlikti tyrimus, ypač susijusius su teisėjais, ministrais ir parlamento nariais; siekti svarbių rezultatų vykdant aktyvius tyrimus, baudžiamąjį persekiojimą ir priimant apkaltinamuosius nuosprendžius korupcijos bylose visais lygmenimis.
- Remiantis grėsmių vertinimu ir aktyviu tyrimu, glaudesniu bendradarbiavimu su partneriais regiono ir ES lygmeniu ir geriau derinant teisėsaugos tarnybų veiksmus, stiprinti kovą su organizuotu nusikalstamumu. Šioje srityje pasiekti svarbių rezultatų.
- Pasikonsultavus su įvairiais suinteresuotaisiais subjektais ir atsižvelgus į Europos žmogaus teisių teismo praktiką, parengti, priimti ir įgyvendinti su nuosavybės teisėmis susijusią nacionalinę strategiją ir veikslių planą, aprėpiančius tokius klausimus, kaip nuosavybės teisių atgavimas, įteisinimas ir kompensavimas.
- Imtis konkrečių priemonių, kad būtų stiprinama žmogaus teisių, visų pirma moterų, vaikų ir romų, apsauga ir veiksmingai įgyvendinti kovos su diskriminacija politiką.
- Imtis papildomų priemonių, kad būtų gerinamos asmenų sulaikymo policijos nuovadose, kardomojo kalinimo įstaigose ir kalėjimuose sąlygos. Stiprinti bylų, susijusių su netinkamu elgesiu, teisminį nagrinėjimą ir labiau atsižvelgti į ombudsmeno rekomendacijas šioje srityje.

Albanija raginama toliau konstruktyviai dalyvauti regioninio bendradarbiavimo veikloje ir stiprinti dvišalius santykius su kaimyninėmis šalimis. Būtina toliau sklandžiai įgyvendinti Stabilizacijos ir asociacijos susitarimą ir deramai siekti, kad įsipareigojimai būtų vykdomi laiku. Be to, šalis primygtinai raginama toliau stiprinti visų sričių administracinius gebėjimus. Būtina tobulinti bendradarbiavimą su pilietine visuomene. Albanija turi skirti tinkamus išteklius, kad už žmogaus teises atsakingos institucijos tinkamai veiktų, ir atnaujinti pastangas mažumų apsaugos srityje. Būtina stiprinti žiniasklaidos laisvę ir nepriklausomybę, spręsti nuolatinio politikų spaudimo problemą.

Komisija stebės būtinų reformų įgyvendinimo pažangą pagal Stabilizacijos ir asociacijos susitarime nustatytą institucinę struktūrą ir toliau rems pastangas taikydama Pasirengimo narystei finansinę priemonę. Albanijos pažangos ataskaitą Komisija pateiks 2011 m. plėtos dokumentų pakete. Šioje ataskaitoje daugiausia dėmesio bus skirta svarbiausių prioritetų, kurių būtina laikytis siekiant pradėti stojimo derybas, įgyvendinimui.

2 PRIEDAS

Kroatijos, Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos, Bosnijos ir Hercegovinos, Serbijos, Kosovo, Turkijos ir Islandijos pažangos ataskaitų išvados

Kroatija

Kroatija toliau atitinka **politinius kriterijus**. Pažanga padaryta daugelyje sričių, be kita ko, teisinės valstybės srityje. Vis dėlto reikia toliau aktyviau stengtis vykdyti teismų sistemos ir administracinę reformą, kovoti su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu, užtikrinti mažumų gerbimą ir apsaugą ir spręsti pabėgėlių grįžimo klausimą.

Dar labiau sustiprėjo **demokratija ir teisinė valstybė**. *Vyriausybė* ir *parlamentas* toliau dirba veiksmingai. Vis dėlto reikia gerinti parlamento gebėjimus tikrinti teisėkūros procesą. Tęsta teismų sistemos reforma, tačiau tebėra didelių uždavinių, visų pirma susijusių su teismų sistemos veiksmingumu, nepriklausomumu ir atskaitomybe.

Nedidelė pažanga padaryta vykdant *viešojo administravimo* reformą. Įsigaliojo įstatymas dėl bendrųjų administracinių procedūrų, priimta valstybės tarnybos žmogiškųjų išteklių plėtros strategija ir veiksmų planas. Tačiau viešojo administravimo sistemos veikimą tebeapsunkina sudėtingos administracinės procedūros, politizavimas ir prastas žmogiškųjų išteklių valdymas. Siekiant apčiuopiamų rezultatų reikia, kad pagrindinės suinteresuotosios šalys prisiimtų didesnę politinį įsipareigojimą ir geriau derintų savo veiksmus centriniu, regionų ir vietos lygmenimis.

Tęsta *teismų sistemos reforma*. Teismuose sumažėjo neišnagrinėtų bylų, o pataisius konstituciją, sustiprintas teismų nepriklausomumas. Vis dėlto pagrindinių tikėtinų reformų proceso rezultatų dar nematyti. Visų pirma dar yra uždavinių, susijusių su kriterijų skiriant teisėjus ir prokurorus skaidrumu, tolesniu neišnagrinėtų bylų skaičiaus mažinimu, teismo proceso trukme ir sprendimų vykdymo užtikrinimu. Padaryta tam tikra pažanga nagrinėjant karo nusikaltimų bylas, įskaitant praėjusio šimtmečio dešimtąjį dešimtmetį priimtų abejotinių nuosprendžių peržiūrą. Tačiau išlieka nebaudžiamumo problema, labiausiai aktuali prieš etninei serbų grupei priklausančius asmenis padarytų nusikaltimų, kurių daugelis nebuvo tinkamai ištirti, atveju.

Nemaža pažanga padaryta *kovojant su korupcija*. Pagerėjo kovos su korupcija veiksmų vykdymas ir bendras koordinavimas. Toliau aktyviai veikia kovos su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu biuras, kuris pateikė kaltinamąsias išvadas kai kuriose svarbiose bylose. Padaugėjo teismo nuosprendžių. Į konstituciją įtraukta teisė gauti informaciją iš viešųjų įstaigų. Vis dėlto korupcija tebėra paplitusi daugelyje sričių. Neseniai patobulintas teisinės ir administracinės struktūras dar reikia išbandyti realiame gyvenime, visų pirma tai pasakytina apie teismų gebėjimą nagrinėti vis daugiau sudėtingesnių bylų. Dar reikia konkrečių rezultatų vykdant veiksmingus tyrimus, baudžiamąjį persekiojimą ir teismams priimant sprendimus, visų pirma aukšto lygio pareigūnų korupcijos bylose. Padaryta menka pažanga interesų konfliktų prevencijos srityje. Nelabai pagerėjo teisė gauti informaciją reglamentuojančių teisės aktų taikymas. Tebėra trūkumų, susijusių su politinių partijų ir rinkimų kampanijų finansavimu.

Tam tikra pažanga padaryta *žmogaus teisių ir mažumų apsaugos* srityje. Žmogaus teisių apsauga iš esmės užtikrinama, bet įgyvendinimo srityje tebėra tam tikrų svarbių uždavinių. Kalbant apie *teisę kreiptis į teismą*, pradėta didelė administracinės teisenos sistemos reforma.

Jau teikiama valstybės finansuojama nemokama teisinė pagalba. Tačiau procedūros sudėtingos ir pagalbos apskritai suteikiama nedaug. *Kalėjimų sistemos* srityje imtasi teisėkūros priemonių: numatyta įvesti lygtinio nuteisimo sistemą ir taip pagerinti kalinimo sąlygas. Kalėjimai tebėra perpildyti, juose neužtikrinama tinkama sveikatos apsauga. Ombudsmenas toliau gauna skundų dėl *netinkamo elgesio*, susijusio su neproporcingu policijos jėgos panaudojimu.

Kroatijos teisėje nustatyta *saviraiškos laisvė*, įskaitant žiniasklaidos laisvę ir pliuralizmą, iš esmės gerbiama. Tačiau redaktoriai ir žurnalistai tebepraneša apie politinio spaudimo atvejus. Tebėra problemų, susijusių su vietos žiniasklaidos nepriklausomumu.

Nedidelė pažanga padaryta užtikrinant *moterų teises* ir lyčių lygybę. Moterų padėtis darbo rinkoje nedaug pasikeitė, o moterų nedarbas tebėra didelis. Vaikų ombudsmenas aktyviau viešina ir gina *vaikų teises*. Tačiau ši įstaiga neturi tinkamų išteklių, kad galėtų vykdyti visus savo įgaliojimus.

Padaryta tam tikra pažanga sprendžiant socialiai *pažeidžiamų asmenų ir neįgaliųjų* klausimus. Didėja neįgaliųjų ombudsmeno tarnybos gebėjimai, visų pirma dėl geresnio atstovavimo regionuose. Tačiau trūksta informacijos apie socialinės apsaugos, sveikatos priežiūros ir pensijų sistema užtikrinamas teises ir išmokas. Teisių į išmokas nustatymo kriterijai taikomi nenuosekliai, o konkrečios teisės reglamentuojamos pavienių teisės aktų. Lėtai pereinama nuo globos įstaigų prie bendruomeninių slaugos tarnybų.

Imtasi kai kurių priemonių siekiant padidinti informuotumą apie naująjį *kovos su diskriminacija* įstatymą. Tačiau valdžios institucijos ir piliečiai nedaug žino apie jo taikymo sritį ir teismus pasiekia labai nedaug skundų dėl diskriminacijos. Padaryta tam tikra pažanga teisės aktų, susijusių su neapykantos sukeltais nusikaltimais, srityje, tačiau jie tik pradedami įgyvendinti.

Padaryta tam tikra pažanga užtikrinant *mažumų gerbimą ir apsaugą, taip pat kultūrinės teises*. Pagerėjus santykiams regione, visų pirma Kroatijos ir Serbijos santykiams, daugiau dėmesio skiriama mažumų klausimams. Sustiprintos mažumas reglamentuojančios konstitucinės nuostatos. Dėmesys toliau skiriamas romų mažumai, visų pirma pagerėjo ikimokyklinis ugdymas. Nepaisant griežtų finansinių priemonių, mažumų organizacijoms skiriamas finansavimas sumažintas labai nedaug. Vis dėlto mažumos vis dar patiria daug sunkumų. Kroatijai reikia toliau puoselėti toleranciją serbų mažumai. Kroatijai taip pat reikia imtis tinkamų priemonių asmenims, kuriems gali kilti grėsmė, kurie gali būti diskriminuojami ir kurie gali patirti priešišumą ar smurtą, apsaugoti. Romų mažumos gyvenimo sąlygos yra itin prastos, jiems vis dar sunku gauti išsilavinimą, socialinės apsaugos ir sveikatos priežiūros paslaugas, įsidarbinti ir gauti asmens dokumentus. Mažumos toliau susiduria su sunkumais užimtumo srityje; tai susiję su mažu mažumų atstovų skaičiumi ne tik valstybės administracijoje, teismų sistemoje ir policijoje, bet viešajame sektoriuje apskritai.

Padaryta tam tikra pažanga sprendžiant *pabėgėlių* klausimus. Pabėgėliai tebegrįžta į Kroatiją. Toliau suteikiamas būstas buvusiems savininko ir nuomininko teisių turėtojams. Priimtas peržiūrėtas veiksmų planas, kad atidėti 2009 m. vyriausybės būsto suteikimo planai būtų įgyvendinami skubos tvarka, siekiant juos visiškai įgyvendinti 2011 m. Padaryta tam tikra pažanga rekonstruojant apgadintus namus. Sumažintas didelis neišnagrinėtų skundų dėl atmestų paramos rekonstrukcijai prašymų skaičius. Toliau įgyvendinamas sprendimas dėl teisių į pensiją patvirtinimo. Tačiau 2009 m. būsto tikslų siekiama lėtai. Vis dar reikia pabaigti nagrinėti kelis tūkstančius prašymų suteikti būstą ir grįžtantiems pabėgėliams skirti būstus.

Dar neišnagrinėta daug skundų dėl būsto rekonstrukcijos prašymų. Reikia sudaryti būtinas pabėgėlių grįžimo visam laikui sąlygas.

Regioninių klausimų ir tarptautinių įsipareigojimų srityje Kroatija toliau bendradarbiauja su Tarptautiniu baudžiamuoju tribunolu buvusiamai Jugoslavijai (TBTBJ). Vyriausybės sukurta speciali darbo grupė turi toliau dirbti ir surasti TBTBJ prokuroro tarnybos prašomus dingusius artilerijos dokumentus arba nustatyti, kas su jais atsitiko. Po 2010 m. kovo mėn. Belgrade įvykusio ministrų posėdžio Sarajevo deklaracijos procesui suteiktas naujas akstinas. Tai subūrė Bosniją ir Hercegoviną, Kroatiją, Juodkalniją ir Serbiją, sutarusias dirbti išvien ir paaiškinti pabėgėlių statistiką. Šalys taip pat įsipareigojo dirbti, kad iki metų pabaigos išspręstų nemažai neišspręstų klausimų.

Kroatija toliau aktyviai dalyvavo regioninėse iniciatyvose, įskaitant Pietryčių Europos bendradarbiavimo procesą (PEBP), Regioninio bendradarbiavimo tarybą (RBT) ir Vidurio Europos laisvosios prekybos susitarimą (VELPS). Kroatijos Prezidentas laikėsi aktyvaus požiūrio į regioninį bendradarbiavimą. Toliau plėtojami dvišaliai santykiai su kitomis plėtros šalimis ir kaimyninėmis ES valstybėmis narėmis, taip pat Serbija. Santykiai su Slovėnija pasitaisė pasirašius Tarptautinio arbitražo dėl sienos susitarimą.

Kroatijos **ekonomika** labai nukentėjo nuo pasaulinės ekonomikos ir finansų krizės. 2009 m. pirmąjį ketvirtį šalis patyrė nuosmukį ir 2010 m. viduryje nebuvo aiškių atsigavimo požymių. Smarkiai išaugo nedarbas, valstybės biudžeto deficitas ir skola. Toliau didėjo užsienio skola, kuri tebėra pagrindinis ekonomikos pažeidžiamumo veiksnys. Centrinio banko politika išlaikytas piniginis stabilumas ir finansų sektorius palyginti gerai atlaikė krizę.

Pagal **ekonominius kriterijus** Kroatija yra veikiančios rinkos ekonomikos šalis. Kroatija turėtų būti pajėgi atlaikyti konkurencinį spaudimą ir rinkos jėgas Sąjungoje, jei ryžtingai įgyvendins išsamią reformų programą, kad sumažintų struktūrinius trūkumus.

Išsaugotas bendras politinis konsensusas dėl rinkos ekonomikos pagrindų. Ekonomikos atgaivinimo programa ekonomikos politikai suteikė vidutinės trukmės gaires. Programa bus naudinga skatinant augimą ir tarptautinį konkurencingumą, jeigu bus veiksmingai įgyvendinta. Atsižvelgiant į esamus suvaržymus, iš esmės vykdoma tinkama makroekonominė politika siekiant šalinti pasaulinės ekonomikos ir finansų krizės pasekmes. Vykdamas pinigų politiką pavyko išlaikyti valiutų kursų ir finansinį stabilumą ir kartu sumažinti likvidumo problemas. Dėl nuosmukio sumažėjo einamosios sąskaitos deficitas, dar labiau sumažėjo infliacinis spaudimas. Bankų sektorius išliko atsparus sukrėtimams.

Tačiau struktūrinės reformos apskritai vykdytos labai lėtai, visų pirma kiek tai susiję su privatizacija ir nuostolingai veikiančių bendrovių restruktūrizavimu. Darbo rinka išliko labai nelanksti, jai būdingas žemas užimtumo ir darbo jėgos aktyvumo lygis, kuris per nuosmukį dar labiau sumažėjo. Fiskalinėje srityje valdžios institucijos dėjo nedaug pastangų, kad suvaldytų didėjantį deficitą ir padidintų viešųjų išlaidų veiksmingumą. Socialinių pervedimų mokėjimai išliko dideli ir prastai orientuoti, daug valstybinių bendrovių toliau gavo valstybės paramą tiesioginių ir netiesioginių subsidijų ir garantijų pavidalu. Siekiant užtikrinti vidutinės trukmės fiskalinį stabilumą tebėra labai svarbu pagerinti biudžetinį procesą ir drausmę ir padidinti viešųjų išlaidų veiksmingumą. Investavimo sąlygas toliau neigiamai veikė didelė reguliavimo našta ir dideli parafiskaliniai mokesčiai.

Kroatija sustiprino savo **gebėjimus prisiimti narystės įsipareigojimus**. Parengiamieji darbai siekiant atitikti ES reikalavimus buvo vykdomi toliau, daugumos sektorių suderinimo su ES

taisyklėmis lygis yra tinkamas. Daugumoje sričių padaryta tolesnė pažanga, be kita ko, ir skyriuose, kuriuose suderinimo lygis jau yra aukštas. Reikia daugiau pastangų tam tikrose srityse, kad būtų sustiprinti administraciniai gebėjimai, kurių reikia siekiant tinkamai įgyvendinti *acquis*.

Nemaža pažanga padaryta *laisvo prekių judėjimo* srityje, suderinimo su šio skyriaus *acquis* lygis pakankamai geras. Tačiau būtina dėti daugiau pastangų, visų pirma atitikties vertinimo, metrologijos ir rinkos priežiūros srityse. Kroatijai reikia baigti derinimą su *acquis* ir sustiprinti įgyvendinimo gebėjimus. Nemaža pažanga padaryta *laisvo darbuotojų judėjimo* srityje, kurioje pasiektas patenkinamas suderinimo lygis. Reikia nuveikti daugiau siekiant pagerinti socialinės apsaugos sistemų koordinavimą.

Padaryta pažanga *įsisteigimo teisės ir laisvės teikti paslaugas* srityje, visų pirma tarpusavio profesinių kvalifikacijų pripažinimo ir pašto paslaugų srityse. Apskirtai suderinimo su *acquis* lygis patenkinamas. Reikia daugiau nuveikti siekiant pabaigti derinimą, visų pirma profesinių kvalifikacijų tarpusavio pripažinimo srityje, ir perkelti Paslaugų direktyvą. Reikia toliau gerinti administracinius gebėjimus.

Pažanga toliau daryta derinant *laisvo kapitalo judėjimo* srities normas su *acquis*. Reikia toliau dirbti siekiant visiškai liberalizuoti kapitalo judėjimą ir sustiprinti kovos su pinigų plovimu teisės aktų vykdymo užtikrinimą.

Nemaža pažanga pastebima *viešųjų pirkimų* srityje, visų pirma gerinant pagrindinių suinteresuotųjų šalių gebėjimus koordinuoti ir įgyvendinti viešųjų pirkimų politiką. Vis dar reikia tobulinti gebėjimus veiksmingai taikyti teisę visais viešųjų pirkimų sistemos lygmenimis.

Tam tikra pažanga padaryta derantis dėl *bendrovių teisės* skyriaus. Vyksta derinimas su *acquis*. Reikia daugiau nuveikti audito srityje.

Pažanga padaryta *intelektinės nuosavybės teisės* srityje. Suderinimo su *acquis* lygis labai aukštas, padaryta pažanga užtikrinant vykdymą. Vis dar reikia didinti bendrą informuotumą apie intelektinės nuosavybės teises.

Nemenka pažanga padaryta *konkurencijos politikos* srityje, visų pirma siekiant užbaigti viešojo konkurso procedūrą dėl laivų statyklų restruktūrizavimo. Apskritai suderinimo lygis yra tinkamas. Tačiau vis dar reikia daug ką padaryti siekiant priimti valstybės pagalbos *acquis* atitinkančius restruktūrizavimo planus, skirtus sunkumus patiriančioms laivų statykloms, pagerinti Kroatijos konkurencijos agentūros sprendimų dėl kartelių vykdymo užtikrinimą ir administracinius gebėjimus, visų pirma antimonopolinės politikos srityje. Reikia baigti Kroatijos transliavimo įstatymo derinimą. Be to, reikia atnaujinti plieno pramonei skirtus nacionalinius restruktūrizavimo planus.

Didelė pažanga padaryta *finansinių paslaugų* srityje tiek derinant teisės aktus, tiek stiprinant administracinius išteklius. Tačiau reguliavimo institucijų administracinius gebėjimus reikia dar labiau sustiprinti.

Kroatija padarė nemenką pažangą *informacinės visuomenės ir žiniasklaidos* srityje, ir pasiekė aukštą suderinimo su *acquis* lygį. Tačiau reikia dirbti toliau siekiant sustiprinti dviejų reguliavimo institucijų gebėjimus teisingai įgyvendinti teisinę sistemą. Reikia paremti visų elektroninės komunikacijos rinkų segmentų liberalizavimą.

Nemaža pažanga padaryta *žemės ūkio ir kaimo plėtros* srityje, visų pirma steigiant mokėjimo agentūrą ir diegiant integruotą administravimo ir kontrolės sistemą, taip pat bendrosios rinkos organizavimo srityje. Vis dėlto reikia palaikyti nemažas pastangas šiose pagrindinėse bendrosios žemės ūkio politikos srityse. Kroatijai taip pat reikia visiškai suderinti žemės ūkio paramos sistemą su *acquis* ir padidinti kaimo plėtros lėšų įsisavinimo gebėjimus.

Nemaža pažanga padaryta derinant *maisto saugos, veterinarijos ir fitosanitarijos politikos* srities normas, visų pirma priimant ir įgyvendinant antrinės teisės aktus. Visuose sektoriuose pakankamai gerai perkeliamas *acquis*. Nemenka pažanga padaryta priėmus nacionalinę gyvūninės kilmės produktų ir gyvūninės kilmės šalutinių produktų įmonių modernizavimo programą. Reikia daugiau nuveikti įgyvendinant programą, taip pat stiprinant administracinius ir kontrolės gebėjimus ir steigiant pasienio kontrolės punktus.

Kroatija padarė nemažą pažangą derindama *žuvininkystės* srities normas su *acquis*. Pakankamai gerai rengiamasi taikyti žuvininkystės politiką. Kroatijai reikia pagerinti teisės aktų, visų pirma susijusių su laivyno valdymu, tikrinimu, kontrole ir struktūrine politika, įgyvendinimą.

Tolesnė pažanga padaryta *transporto* srityje. Apskritai suderinimo lygis yra tinkamas. Tačiau reikia pabaigti derinimą aviacijos sektoriuje. Vis dar reikia papildomų pastangų siekiant įgyvendinti *acquis* ir užtikrinti jo vykdymą

Tolesnė pažanga daryta derantis dėl *energetikos* skyriaus, kuriame suderinimo lygis yra aukštas. Tačiau daug ką reikia nuveikti siekiant pagerinti energetikos sektoriaus reguliavimo institucijų administravimo veiklos rezultatus ir nepriklausomumą.

Pažanga padaryta *mokesčių* srityje, visų pirma didinant veiklos pajėgumus ir diegiant kompiuterių sistemas. Kroatijos tiesioginio ir netiesioginio apmokestinimo teisės aktai iš esmės suderinti su *acquis*. Vis dėlto derinimą reikia tęsti, visų pirma PVM ir akcizo srityje. Reikia toliau stengtis stiprinti administracinius gebėjimus, įskaitant IT sujungiamumą.

Pažanga toliau daryta *ekonominės ir pinigų politikos* srityse, kuriose apskritai derinimas su *acquis* faktiškai baigtas.

Kalbant apie *statistiką*, padaryta didelė pažanga modernizuojant statistikos infrastruktūrą. Pasiektas tinkamas suderinimo lygis. Reikia toliau stengtis visiškai suderinti Kroatijos statistiką su ES reikalavimais.

Nemaža pažanga padaryta *socialinės politikos ir užimtumo* srityse. Suderinimo su *acquis* lygis yra tinkamas. Tačiau tebėra kai kurių trūkumų derinant teisės aktus, visų pirma perkeliant darbo teisės direktyvas, taip pat kovos su diskriminacija ir lyčių lygybės srityje. Reikia labiau sustiprinti administracinius gebėjimus.

Kroatija padarė pažangą *įmonių ir pramonės politikos* srityje, visų pirma kiek tai susiję su politikos principais ir priemonėmis. Suderinimo su *acquis* lygis labai geras. Reikia sutelkti daugiau pastangų į verslo aplinkos gerinimą. Reikia imtis veiksmų restruktūrizuoti plieno, visų pirma laivų statybos pramonę.

Kroatija toliau darė pažangą plėtodama *transeuropinius tinklus*. Derinimas su *acquis* baigtas.

Nemaža pažanga padaryta *regioninės politikos* srityje ir koordinuojant struktūrines priemones: rengiant strateginius dokumentus ir paskiriant institucijas ir nustatant

mechanizmus ES sanglaudos politikai įgyvendinti, įdarbinti ir išmokyti daugiau darbuotojų. Kroatija yra palyginti pažengusi rengdamasi taikyti ES sanglaudos politiką. Baigdama parengiamuosius darbus Kroatija turi skirti dėmesio tinkamo projektų rengimo mechanizmo įdiegimui ir lėšų įsisavinimui.

Kroatija padarė nemažą pažangą *teismų sistemos ir pagrindinių teisių* srityje. Tęsta teismų sistemos reforma: priimti nauji teisės aktai, kuriais padidintas teismų nepriklausomumas ir dar daugiau sumažintas neišnagrinėtų bylų skaičius. Tačiau teismų sistemos reforma tebėra pagrindinis uždavinys, tebekeliantis didelių problemų, visų pirma susijusių su teismų veiksmingumu, nepriklausomumu ir atskaitomybe. Aktyviau kovojama su korupcija ir šioje srityje pasiekta kai kurių teigiamų rezultatų, tačiau korupcija tebėra paplitusi daugelyje sričių. Dar reikia konkrečių rezultatų vykdant veiksmingus tyrimus, baudžiamąjį persekiojimą ir teismams priimant sprendimus, visų pirma aukšto lygio pareigūnų korupcijos bylose. Reikia imtis griežtesnių prevencinių priemonių, pavyzdžiui, padidinti viešųjų išlaidų skaidrumą. Sustiprinta pagrindinių teisių apsauga, tačiau ją reikia pagerinti praktiškai, ypač mažumų ir pabėgėlių teisių apsaugą.

Kroatija padarė didelę pažangą *teisingumo, laisvės ir saugumo* srityje. Labai pagerinta prieglobsčio sistema, tačiau reikia skirti dėmesio asmenų, kuriems Kroatijoje suteikta apsauga, integracijai ir nepilnamečių neteisėtų migrantų apsaugai. Nemaža pažanga nepadaryta vizų srityje. Vis dėlto reikia tęsti derinimą su vizų *acquis*. Pažanga padaryta išorės sienų srityje. Tačiau reikia pataisyti kelis integruoto sienų valdymo veiksmų plano aspektus ir aktyviau modernizuoti įrangą. Nemenka pažanga padaryta teismų bendradarbiavimo civilinėse ir baudžiamosiose bylose srityje. Pažanga daryta plėtojant kovos su narkotikais politiką.

Pažanga daryta *mokslo ir mokslinių tyrimų* srityje, tačiau dėl ekonomikos ir finansų krizės sulėtėjo. Reikia pastangų siekiant labiau sustiprinti mokslinių tyrimų gebėjimus, teikti mokymą ir padidinti pramonės ir mažųjų ir vidutinių įmonių investicijas į mokslinius tyrimus. Pažanga toliau daryta tęsiant derinimą su *švietimo ir kultūros srities acquis*. Suderinimo lygis yra tinkamas. Kroatijai reikia toliau dėti pastangas, kad pasirengtų valdyti Mokymosi visą gyvenimą programą ir programą „Veiklus jaunimas“.

Nemaža pažanga padaryta derinant ir įgyvendinant *aplinkos srities teisės aktus*. Reikia baigti derinti vandens kokybės srities ir, tam tikru mastu, klimato kaitos sričių teisės aktus. Reikia pagerinti horizontaliųjų *acquis* teisės aktų įgyvendinimą ir bendradarbiavimą su aplinkos srityje veikiančiomis nevyriausybinėmis organizacijomis. Apskritai Kroatijos parengiamieji darbai artėja prie pabaigos. Kroatijai reikia toliau stiprinti administracinius gebėjimus, visų pirma vietos lygmeniu.

Nemaža pažanga padaryta *vartotojų ir sveikatos apsaugos* srityje. Pasiektas tinkamas suderinimo lygis. Tačiau reikia toliau stengtis stiprinti administracinius gebėjimus.

Padaryta nemaža pažanga *muitų sąjungos* srityje. Didžioji dalis Kroatijos muitų teisės aktų suderinta su *acquis*. Kroatija toliau darė pažangą IT, visų pirma sujungiamumo srityje. Reikia toliau siekti pašalinti paskutinius Kroatijos teisės aktų neatitikimus, įgyvendinti kovos su korupcija strategiją ir pasirengti IT sujungiamumui.

Tam tikra pažanga padaryta *išorės santykių* srityje. Kroatija pasiekė gerą suderinimo lygį ir toliau koordinuoja ir derina savo poziciją tarptautiniuose forumuose. Vis dėlto taikydama

apsaugos priemonės, Kroatija turi būti atidi ir visiškai laikytis savo tarptautinių įsipareigojimų. Vystymosi politikai ir humanitarinei pagalbai reikia skirti daugiau išteklių.

Kroatija toliau darė pažangą *užsienio, saugumo ir gynybos politikos srityje*. Ji toliau dalyvauja keliose ES karo ir civilinėse misijose. Apskritai Kroatija pasiekė aukštą suderinimo lygį. Kroatijai reikia toliau gerinti ginklų kontrolės vykdymą ir vykdymo užtikrinimą, taip pat didinti su ginklais susijusios informacijos skaidrumą.

Pažanga padaryta *finansų kontrolės srityje*. Padidintas Valstybės audito institucijos nepriklausomumas. Dabar reikia sutelkti dėmesį į reformų tvarumą. Kovos su sukčiavimu koordinavimo struktūros veikloje dalyvaujančios įstaigos turi dėti daugiau pastangų veiksmingai įgyvendinti kovos su sukčiavimu strategiją.

Pažanga toliau daryta *finansinių ir biudžetinių nuostatų srityje*. Pagerinti instituciniai gebėjimai taikyti nuosavų išteklių taisykles. Kroatija pasiekė tinkamą suderinimo su *acquis* lygį, ir jos įgyvendinimo gebėjimai yra geri, išskyrus cukraus mokesčių sritį. Kroatijai reikia toliau didinti savo koordinavimo gebėjimus.

Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija

Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija toliau pakankamai gerai atitinka **politinius kriterijus**. 2009 m. įgyvendinus esmines reformas, toliau daryta pažanga, nors ir ne vienodai sparčiai. Apskritai valdančioji koalicija stabili, o politinės jėgos tarpusavyje bendradarbiauja. Tam tikra pažanga padaryta gyvendinant parlamento, policijos, teismų sistemos, viešojo administravimo reformą ir užtikrinant mažumų gerbimą ir apsaugą. Vis dėlto reikia daugiau nuveikti daugumoje sričių, susijusių su politiniais kriterijais, visų pirma susirūpinimą tebekelia teismų nepriklausomumas, viešojo administravimo reforma, saviraiškos ir žiniasklaidos laisvė. Reikia sustiprinti politinį dialogą.

Ohrido pagrindų susitarimo įgyvendinimas tebelieka svarbiausias šalies **demokratijos ir teisinės valstybės** užtikrinimo būdas. Tam tikra pažanga padaryta įgyvendinant kalbų, decentralizacijos ir teisingo atstovavimo įstatymus. Reikia tęsti dialogą ir nuolat dėti pastangas siekti susitarimo tikslų ir užtikrinti visišką jo įgyvendinimą.

Pažanga toliau daryta įgyvendinant *parlamento* reformą. Priimti darbo tvarkos taisyklių pakeitimai, kuriais užtikrinamos opozicijos teisės. Parlamentas ėmėsi priemonių savo instituciniams gebėjimams sustiprinti, visų pirma įsteigė Parlamentinį institutą. Tačiau dialogui dėl etninių grupių tarpusavio santykių trukdė tai, kad atitinkamas parlamento komitetas neposėdžiavo reguliariai.

Vyriausybės koalicijos partneriai konstruktyviai bendradarbiauja. Jie įsipareigoję vykdyti reformas ir parengti šalį stojimui į Europos Sąjungą. Tačiau reikia aktyviau plėtoti dialogą etninių grupių tarpusavio santykių klausimais. Reikia papildomų pastangų siekiant pasistūmėti decentralizacijos procese atsižvelgiant į Ohrido pagrindų susitarimą. Vietos valdžios finansinė programa turi būti skaidresnė ir teisingesnė. Reikia toliau plėtoti vyriausybės ir Nacionalinės Europos integracijos tarybos bendradarbiavimą.

Padaryta tam tikra pažanga, susijusi su *viešosios administracijos* veikimu. Priimtas valstybės tarnautojų įstatymas. Įsigaliojo įstatymas dėl vidaus reikalų, skirtas policijos reformai, priimta dauguma įgyvendinamųjų teisės aktų. Vis dėlto reikia nemažų tolesnių pastangų norint užtikrinti valstybės tarnybos skaidrumą, profesionalumą ir nepriklausomumą. Įdarbinant ir

paaukštinant pareigose visais viešojo administravimo lygmenimis buvo netinkamo politinio kišimosi atvejų. Reikia labiau patobulinti teisinę sistemą, visų pirma kiek tai susiję su nuopelnais grindžiamu darbuotojų įdarbinimu. Daug laikinųjų etatų buvo pakeista nuolatiniais ir daugeliu atvejų nebuvo paisoma konkurencingo ir nuopelnais grindžiamo įdarbinimo principų.

Nedidelė pažanga padaryta *teismų sistemos reformos* srityje. Pagerinus biudžeto valdymą, pagerėjo teismų veiksmingumas. Vis dėlto teismų nepriklausomumas ir nešališkumas verčia susirūpinti: tolesnės pažangos nepadaryta užtikrinant, kad galiojančios teisinės nuostatos būtų praktiškai įgyvendinamos. Atsižvelgiant į tai, svarbu, kad įdarbinant į naujas pareigybes, pirmenybė būtų teikiama Teisėjų ir prokurorų akademijos absolventams.

Padaryta pažanga *kovos su korupcija* srityje. Įvykdytos didelio masto policijos operacijos, kuriose panaudotos specialios tyrimo priemonės. Nors teisinė ir institucinė sistema iš esmės sukurta, reikia pasiekti daugiau konkrečių rezultatų priimant apkaltinamuosius nuosprendžius aukšto lygio pareigūnų korupcijos bylose. Galiojančios nuostatos dėl turto deklaravimo, interesų konflikto ir politinių partijų finansavimo neįgyvendinamos veiksmingai. Reikia užtikrinti Valstybinės kovos su korupcija komisijos išteklių bazę. Korupcija tebėra paplitusi daugelyje sričių ir tebėra didelė problema.

Žmogaus teisių ir mažumų apsaugos teisinė ir institucinė sistema sukurta ir *pilietinės bei politinės teisės* iš esmės gerbiamos. Tačiau reikia visapusiškai užtikrinti galiojančių teisinių garantijų teikimą.

Uždaryta Idrizovo kalėjimo pusiau atvira kamera, kurioje kalinimo sąlygos buvo žeminančios ir nežmoniškos. Tačiau strategija, skirta likusiems dideliems kalinimo sąlygų trūkumams šalinti, įgyvendinama lėtai. Vis dar nepakankamai prižiūrimos teisėsaugos tarnybos. Kalbant apie saviraiškos laisvę, vis labiau susirūpinti verčia politinis kišimasis į žiniasklaidą ir netinkamas spaudimas žurnalistams. Pilietinė visuomenė vis dar nedaug dalyvauja rengiant politiką.

Ombudsmeno institucija ir toliau buvo žmogaus teisių apsaugos ir skatinimo centras. Per ataskaitinį laikotarpį ombudsmeno darbo krūvis išaugo. Tačiau rekomendacijų, į kurias atsižvelgė viešosios įstaigos, dalis sumažėjo. Ombudsmeno instituciją ir išteklius reikia sustiprinti.

Socialinių ir ekonominių teisių apsaugos teisinės nuostatos iš esmės sukurtos. Toliau įgyvendinta kovos su šeiminiu smurtu strategija. Sutarta dėl narystės Ekonomikos ir socialinių reikalų taryboje ir tai paskatino socialinį dialogą. Priimtas kovos su diskriminacija pagrindų įstatymas. Tačiau į jį neįtraukta diskriminacija dėl seksualinės orientacijos. Reikia parengti strateginį požiūrį į lygias galimybes. Papildomų pastangų reikia siekiant įgyvendinti nepilnamečių justicijos įstatymą ir JT Vaiko teisių konvenciją.

Padaryta pažanga užtikrinant *mažumų gerbimą ir apsaugą*, taip pat *kultūrines teises*. Padaryta tam tikra pažanga užtikrinant teisingą atstovavimą ir vyriausybė ėmėsi priemonių etninių grupių integracijai į švietimo sistemą paskatinti. Tačiau etninės grupės integruojasi lėtai ir reikia aktyviau plėtoti dialogą siekiant didinti pasitikėjimą, ypač kultūros ir kalbų srityse. Kalbant apie romų teises, sumažintas asmens dokumentų neturinčių asmenų skaičius. Imtasi priemonių siekiant išvengti nepagrįsto vaikų siuntimo į specialiąsias mokyklas. Vis dėlto romų gyvenimo sąlygos tebėra labai sunkios ir jie vis dar diskriminuojami.

Regioninių klausimų ir tarptautinių įsipareigojimų srityje Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija ir toliau visapusiškai bendradarbiavo su Tarptautiniu baudžiamuoju tribunolu buvusiajai Jugoslavijai (TBTBJ). Šalies teisinės sistemos institucijos nagrinėja TBTBJ nacionalinėms institucijoms gražintas bylas.

Kalbant apie Tarptautinį baudžiamąjį teismą, su JAV sudarytas dvišalis imuniteto susitarimas neatitinka ES bendrųjų pozicijų ir pagrindinių principų. Šalis turi suderinti savo poziciją su ES pozicija.

Šalis toliau aktyviai dalyvavo regioninio bendradarbiavimo iniciatyvose, įskaitant Pietryčių Europos bendradarbiavimo procesą (PEBP), Regioninio bendradarbiavimo tarybą (RBT) ir Vidurio Europos laisvosios prekybos susitarimą (VELPS).

Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija aktyviai dalyvauja regiono veikloje ir iš esmės palaiko gerus dvišalius santykius su kaimyninėmis šalimis. Baigusi sienos su Kosovu demarkavimą, Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija nebeturi spęstinių sienos klausimų. Tačiau santykiams su Graikija ir toliau neigiamą poveikį daro neišspręstas pavadinimo klausimas. Prižiūrint JT šalis pradėjo derybas dėl šio klausimo sprendimo. Reikėtų vengti veiksmų ir teiginių, kurie galėtų pakenkti geriems kaimyniniams santykiams. Tiesioginiai aukščiausio politinio lygmens susitikimai yra teigiami žingsniai, nors kol kas nedavė konkrečių rezultatų. Labai svarbu išsaugoti gerus kaimyninius santykius, įskaitant būtinybę rasti suderintą ir abiem pusėms priimtina sprendimą dėl pavadinimo, prižiūrint JT.

Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos **ekonomika** tik kiek sumažėjo, nes šalies finansų sektorių nelabai paveikė nuvertėjęs turtas užsienyje, privataus kapitalo srantai buvo atsparūs, o viešasis sektorius – stabilus. Tęsiamos struktūrinės reformos. Tačiau didelį susirūpinimą tebekelia didelis struktūrinis nedarbas, ypač jaunimo ir menkai išsilavinusių asmenų. Kiek geriau sprendžiamos institucinės problemos, tačiau verslo aplinką vis dar neigiamai veikia teisinės valstybės trūkumai.

Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija toliau pakankamai gerai atitinka **ekonominius kriterijus**. Kai kuriose srityse šalis padarė tolesnę pažangą įtvirtindama veikiančią rinkos ekonomiką, visų pirma mažindama patekimo į rinką ir išėjimo iš jos kliūtis ir gerindama teismų gebėjimus nagrinėti su ekonomika susijusias bylas. Vidutinės trukmės laikotarpiu ji turėtų būti pajėgi atlaikyti konkurencinį spaudimą ir rinkos jėgas Europos Sąjungoje, jeigu aktyviai įgyvendins reformų programą, skirtą dideliems struktūriniais trūkumams sumažinti.

Šalyje išlaikytas bendras konsensusas dėl svarbiausių ekonomikos politikos krypčių. Faktiškai susiejus nacionalinę valiutą su euru, vykdyta pinigų politika padėjo užtikrinti makroekonominį stabilumą. Po 2008 m. ekspansyvios tendencijos 2009 m. fiskalinė politika tapo labiau orientuota į stabilumą. Šalies išorės balansas pagerėjo, tai rodo pagerėjusį eksportą, dėl mažos vidaus paklausos sumažėjusį importą ir didelius privataus kapitalo srautus. Privatizavimas didžiąja dalimi baigtas. Iš esmės įvykdytas kainų ir prekybos liberalizavimas. Padaryta tam tikra tolesnė pažanga gerinant patekimo į rinką sąlygas ir registravimo tvarką ir paprastinant reguliavimo sistemą. Bankroto procedūrų trukmė dar labiau sutrumpinta, nuosavybės registracija iš esmės baigta. Finansų sektorius krizę atlaikė gerai, padidintas kai kurių priežiūros ir reguliavimo institucijų nepriklausomumas.

Padidėjus fiskaliniam deficitui, padidėjo viešojo sektoriaus skola. Pablogėjo viešųjų išlaidų kokybė, iš dalies dėl to, kad sumažėjo vidutinės trukmės kapitalo išlaidos. Nedarbo lygis toliau buvo labai aukštas. Ir taip maži tiesioginių užsienio investicijų srautai toliau lėtėjo.

Rinkos ekonomikai veikti trukdė instituciniai trūkumai, administracijos stabilumo stoka ir teisinės valstybės trūkumai. Prieš vyriausybei priimant sprendimus nesikonsultuojama su suinteresuotosiomis šalimis, ir tai mažina tikrumą dėl verslo aplinkos. Teismų sistemoje tebėra sunkumų, o reguliavimo ir priežiūros institucijoms vis dar kartais trūksta nepriklausomybės ir išteklių, kad jos galėtų veiksmingai vykdyti savo funkcijas. Teisinio tikrumo vis dar nedaug ir tai neigiamai veikia šalies patrauklumą užsienio investicijoms. Neoficialus sektorius tebėra svarbus uždavinys.

Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija padarė tam tikrą pažangą gerindama **gebėjimus priiimti narystės įsipareigojimus**, visų pirma susijusius su laisvu prekių judėjimu, bendrovių teise, finansinėmis paslaugomis ir teisingumu, laisve ir saugumu. Mažesnė pažanga padaryta tam tikrose kitose srityse, kaip antai viešieji pirkimai, informacinė visuomenė ir žiniasklaida, taip pat socialinė politika ir užimtumas. Apskritai padaryta tolesnė pažanga įgyvendinant stojimo partnerystės prioritetus. Tačiau tam, kad sustiprėtų administraciniai gebėjimai įgyvendinti teisės aktus ir užtikrinti jų vykdymą, reikia nuolatinių pastangų. Įvykdyti Stabilizacijos ir asociacijos susitarime priiimti įsipareigojimai.

Padaryta nemaža pažanga *laisvo prekių judėjimo* srityje. Perkelta horizontaliojo ir sektorių *acquis* dalis. Rinkos priežiūros institucijos neturi pakankamai administracinių gebėjimų, kad užtikrintų techninių teisės aktų vykdymą. *Laisvo darbuotojų judėjimo* srityje padaryta menka pažanga. *Įsisteigimo teisės ir laisvės teikti paslaugas srityse* padaryta tam tikra pažanga, visų pirma pašto paslaugų srityje. Profesinių kvalifikacijų tarpusavio pripažinimo parengiamieji darbai dar tik pradėti. Apskritai pažanga padaryta *laisvo kapitalo judėjimo* srityje. Vis dar ribojamas trumpalaikis kapitalo judėjimas ir tarpvalstybiniai mokėjimai. Kovos su pinigų plovimu teisinė sistema, administraciniai gebėjimai ir vykdymo užtikrinimo rezultatai yra vidutiniški.

Pažanga padaryta *viešųjų pirkimų* srityje. Viešųjų pirkimų biuras priėmė viešųjų pirkimų sistemos kūrimo strategiją. Koncesijas ir viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės susitarimus reglamentuojantys teisės aktai neatitinka *acquis*. Administraciniai gebėjimai praktiškai taikyti viešųjų pirkimų taisykles tebėra nepatenkinami. Nemaža pažanga nepadaryta *bendrovių teisės* srityje. Tačiau derinimas su audito *acquis* vis dar ankstyvame etape. Tam tikra pažanga padaryta stiprinant *intelektinę nuosavybę* reglamentuojančią teisinę sistemą. Įgyvendinama nacionalinė intelektinės nuosavybės strategija. Tačiau reikia tolesnių pastangų siekiant užtikrinti vykdymą.

Tam tikra pažanga padaryta *konkurencijos* srityje. Šiek tiek padaugėjo *ex-ante* sprendimų dėl valstybės pagalbos. Tačiau reikia padidinti antimonopolinės politikos įgyvendinimui skirtus Konkurencijos apsaugos komisijos žmogiškuosius ir finansinius išteklius.

Apskritai padaryta gera pažanga *finansinių paslaugų* srityje. Imtasi veiksmų siekiant užtikrinti draudimo sektoriaus reguliavimą ir priežiūrą. Dar reikia užtikrinti kai kurių finansinių paslaugų, tokių kaip išperkamoji nuoma, reguliavimą ar priežiūrą.

Netolygi pažanga padaryta *informacinės visuomenės ir žiniasklaidos* srityje. Derinimas su ES *acquis* ir rinkos liberalizavimas gerėja. Tačiau dar reikia užtikrinti visuomeninio transliuotojo nuoseklumą. Žiniasklaidos teisės aktai dar nesuderinti su audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva.

Pažanga pasiekta *žemės ūkio ir kaimo plėtros* srityje. Kaimo plėtros politika palaipsniui derinama su ES reikalavimais. Nors AFSARD ir IPARD veiklos struktūros sustiprintos, kitų

šio sektoriaus administracinių įstaigų gebėjimus reikia pagerinti. Vykdamas derinimą su *acquis* reikia tolesnių nuolatinių pastangų. Tam tikra pažanga padaryta *maisto saugos, veterinarijos ir fitosanitarijos politikos* srityse, daugiausia susijusi su teisės aktų rengimu ir maisto verslo subjektų vykdomu įgyvendinimu. Reikia sustiprinti administracinius gebėjimus, visų pirma susijusius su stebėsenos ir kontrolės sistemų veiksmingumu.

Tam tikra pažanga padaryta *transporto politikos* srityje. Geležinkelių transporto rinkos atvėrimas nebuvo lengvas. Reikia tolesnių pastangų norint pagerinti saugos institucijų, visų pirma Oro avarijų tyrimų komiteto, veiklą.

Tam tikra pažanga padaryta energetikos sektoriuje. Priimtos naujos energetikos strategijos. Tačiau dar reikia priimti naują išsamų energetikos įstatymą. Elektros tarifai neviseškai atitinka sąnaudas. Nors padaryta nemaža pažanga, dar neišspręstas ginčas su skirstymo sistemos operatoriumi, dideliu ES investuotoju. Energetikos reguliavimo institucija ir radiacinės apsaugos reguliavimo institucija turi tapti funkciškai nepriklausomos.

Pažangos nepadaryta derinant tiesioginio ir netiesioginio *apmokestinimo* teisės aktus su *acquis*. Tam tikra pažanga padaryta gerinant mokesčių administracijos veiklos gebėjimus, susijusius su mokesčių mokėtojams teikiamomis paslaugomis ir audito veiksmingumu. Audito ir mokesčių tyrimo gebėjimai kovoti su mokesčių vengimu tebėra menki.

Nedidelė pažanga padaryta *ekonominės ir pinigų politikos* srityje. Suderinimas su *acquis* nebaigtas, o administraciniai politikos įgyvendinimo gebėjimai labai netolygūs. Nemaža pažanga padaryta *statistikos* srityje. Tačiau Valstybinės statistikos tarnybos ištekliai tebėra menki, ir vis dar reikia užtikrinti teisingą atstovavimą. Labai svarbu, kad būtų užtikrintos lėšos 2011 m. gyventojų ir būsto surašymui. Reikia toliau stengtis pagerinti sektorių statistiką, visų pirma ekonominę statistiką.

Menka pažanga derinant *socialinės politikos ir užimtumo* srities normas su *acquis*. Priimtas kovos su diskriminacija pagrindų įstatymas, tačiau jame yra tam tikrų didelių trūkumų ir jo neparėmė atitinkamos pilietinės visuomenės grupės. Trišalis ir dvišalis socialinis dialogas tebėra silpnas. Neįgalųjų ir kitų socialiai atskirtų asmenų integracija vyksta lėtai.

Tam tikra pažanga padaryta *įmonių ir pramonės politikos* srityje. Nemaža pažanga padaryta mažinant įmonių administracinę naštą ir veiklos sąnaudas. Įsteigtos naujos įstaigos, o jų veiklai skirti nemaži ištekliai. Tačiau reikia labiau finansiškai remti įmonėms ir MVĮ sektoriui skirtas strategijas.

Padaryta tam tikra pažanga *transeuropinių tinklų* srityje. Šalis toliau aktyviai dalyvauja Pietryčių Europos transporto stebėsenos įstaigos ir Energijos bendrijos veikloje. Tačiau su X koridoriumi susiję darbai smarkiai vėluoja.

Padaryta tam tikra netolygi pažanga *regioninės plėtros ir struktūrinių fondų koordinavimo* srityje. Regioninės plėtros veiklos programos įgyvendinimas smarkiai vėluoja. Reikia sustiprinti atitinkamų ministerijų administracinius gebėjimus, visų pirma techninę kompetenciją. Be to, būtina pagerinti projektų rengimą ir įgyvendinimą siekiant užtikrinti, kad ateityje būtų panaudojamos PNPP lėšos. Apskritai regioninės politikos ir struktūrinių priemonių koordinavimo srities normų derinimas su *acquis* yra ankstyvame etape.

Nedidelė pažanga padaryta įgyvendinant *teismų sistemos* reformą ir užtikrinant *pagrindines teises*, tam tikra pažanga padaryta sprendžiant *korupcijos* klausimą. Teisėjų taryba ir

Prokurorų taryba turi praktiškai užtikrinti aukšto lygio teismų nepriklausomumą ir nešališkumą. Policija įvykdė didelio masto kovos su korupcija operacijas naudodama specialias tyrimo priemones. Dar reikia pasiekti daugiau konkrečių rezultatų tiriant aukšto lygio pareigūnų korupcijos bylas. Naujuosius interesų konfliktą ir politinių partijų finansavimą reglamentuojančius teisės aktus reikia veiksmingai įgyvendinti. Kalbant apie pagrindines teises, nors teisinė ir institucinė sistema iš esmės sukurta, reikia visapusiškai užtikrinti galiojančių teisinių garantijų teikimą.

Teisingumo, laisvės ir saugumo srityje padaryta nemaža pažanga, susijusi su prieglobsčio, vizų politika, išorės sienomis ir Šengeno erdve. Išspręsta problema dėl bevizio režimo taikymo pradžioje išaugusio prieglobsčio ES prašytojų skaičiaus. Vis dėlto rugpjūčio ir rugsėjo mėn. prieglobsčio prašymų vėl užregistruota daugiau. Valdžios institucijos šią problemą turi spręsti toliau ir informuoti piliečius apie jų teises ir pareigas keliaujant be vizų. Toliau įgyvendinta policijos reforma, pagerėjo tarptautinis policijos bendradarbiavimas. Tačiau reikia išspręsti klausimą dėl Vidaus reikalų ministerijos vaidmens išduodant informacijos perėmimo leidimus, taip pat dėl išorės priežiūros mechanizmo veiksmingumo.

Tam tikra pažanga padaryta *mokslo ir mokslinių tyrimų* srityje. Aktyviau dalyvaujama ES mokslinių tyrimų septintojoje bendrojoje programoje. Tam tikra pažanga padaryta derinant *švietimo, mokymo, jaunimo ir kultūros* srities normas su *acquis*. Vis dėlto Mokymosi visą gyvenimą programa ir programa „Veiklus jaunimas“ vis dar prastai valdomos.

Tolesnė pažanga padaryta *aplinkos* srityje. Pasistūmėta derinant nacionalinės teisės aktus, visų pirma reglamentuojančius oro kokybę ir atliekų tvarkymą. Tačiau reikia smarkiai sustiprinti pastangas derinti vandens sektoriaus normas su ES *acquis*. Reikia labai padidinti administracinius gebėjimus ir investicijas. Tam tikra pažanga padaryta *vartotojų ir sveikatos apsaugos* srityje. Kalbant apie visuomenės sveikatą, padaryta pažanga tabako kontrolės srityje.

Tam tikra pažanga padaryta *muitų sąjungos srityje*, visų pirma kiek tai susiję su administraciniais ir veiklos gebėjimais. Muitų teisės aktų suderinimas su *acquis* pakankamai geras, išskyrus tranzito sritį. Reikia sustiprinti muitinių administracinius gebėjimus įgyvendinti teisės aktus ir kovoti su tarpvalstybiniu nusikalstamumu ir korupcija.

Pažanga padaryta *išorės santykių* srityje, visų pirma kiek tai susiję su bendra prekybos politika. Pažanga padaryta *užsienio, saugumo ir gynybos politikos srityje*. Šalis suderino savo poziciją su dauguma ES deklaracijų ir bendrųjų pozicijų ir toliau rodė išipareigojimą dalyvauti BSGP operacijose. Reikia nuolatinių pastangų siekiant sumažinti neteisėtai laikomų ginklų skaičių.

Padaryta tam tikra pažanga *finansų kontrolės* srityje. Sustiprintas valstybės audito institucijos funkcinis ir finansinis nepriklausomumas, tačiau jis dar neįtvirtintas konstituciškai. Reikia stengtis įdiegti finansų valdymo ir kontrolės sistemas. *Finansinių ir biudžetinių nuostatų* srityje padaryta tam tikra pažanga siekiant pagerinti muitinių ir mokesčių institucijų, taip pat valstybinės statistikos tarnybos veiklos gebėjimus. Reikia toliau stengtis kovoti su sukčiavimu muitų ir PVM srityje.

Bosnija ir Hercegovina

Bosnija ir Hercegovina padarė nedidelę pažangą siekdama įvykdyti **politinius kriterijus**. Padaryta tam tikra pažanga, susijusi su teisine valstybe, visų pirma sienų valdymo ir

migracijos politikos srityse: vykdytos reformos siekiant atitikti vizų režimo liberalizavimo reikalavimus. Imtasi svarbių žingsnių siekiant skatinti regioninį susitaikymą ir bendradarbiavimą, pirmiausia pabėgėlių grįžimą. Tačiau apskritai reformos įgyvendinamos nepakankamai, o priešrinkiminiu laikotarpiu šalies politikoje vyravo nacionalistinė retorika. Tai, kad politiniai lyderiai nesutaria dėl šalies krypties, tebekliudo vykdyti pagrindines su ES susijusias reformas ir trukdo siekti labiau priartėti prie ES.

ESBO Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuro vertinimu, visuotiniai rinkimai iš esmės atitiko tarptautinius demokratinių rinkimų standartus. Tačiau dėl Deitono–Paryžiaus taikos susitarime nustatytų nuostatų juos rengiant balsavimo teisės ir vėl apribotos pagal etninį priklausymą ir gyvenamąją vietą. Demokratinių principų paisymas ir teisės į vienodas sąlygas užtikrinimas, kaip nustatyta Europos žmogaus teisių konvencijoje (EŽTK), yra esminis laikinojo susitarimo aspektas. Pagrindinė problema tebėra tai, kad delsiama suderinti konstituciją su EŽTK, kaip reikalaujama Europos Žmogaus Teisių Teismo (EŽTT) sprendime *Sejdić-Finci prieš Bosniją ir Hercegoviną*.

Kalbant apie tarptautinius įsipareigojimus, tebėra labai svarbu siekti pažangos vykdant nustatytas sąlygas, kad būtų uždarytas Vyriausiojo įgaliotinio biuras (VĮB).⁵ Bosnijos ir Hercegovinos valdymo sistemoje toliau dalyvauja tarptautinė bendruomenė. Šalis padarė labai menką pažangą vykdydama reikalavimus, kad būtų uždarytas VĮB. Svarbiausi iš jų: nuosavybės paskirstymas valstybei ir kitiems vyriausybės lygmenims, gynybinės paskirties nuosavybės klausimas ir galutinio teismo sprendimo dėl Brčko įsipareigojimų įvykdymas. Su visais šiais klausimais susijęs poreikis užtikrinti konstruktyvias politines sąlygas šalyje.

Vertinant *demokratiją ir teisinę valstybę*, padaryta menka pažanga įgyvendinant *konstitucinę* reformą ir kuriant funkcionalias ir veiksmingas institucines struktūras. Ministrų taryba priėmė EŽTT sprendimo įgyvendinimo veiksmų planą, tačiau jis nedavė rezultatų.

Valstybės vykdomųjų ir teisėkūros įstaigų darbui toliau trukdė nuolatinis dėmesys etniniams klausimams. *Parlamento* administraciniai gebėjimai pagerėjo, tačiau jo veikla dar prastai derinama su Ministrų taryba ir autonominiiais vienetais. Skirtingų lygmenų *vyriausybės* institucijos toliau negalėjo tinkamai dirbti dėl nenuoseklaus bei nekoordinuojamo politikos formavimo. Imtasi veiksmų siekiant pagerinti administracinius gebėjimus: paskirti aukšto lygio pareigūnai, be kita ko, ir į Europos integracijos direktoratą. Tačiau kitos svarbios pareigybės dar laisvos. Nedelsiant reikia priimti visuotinio gyventojų surašymo įstatymą, kuris būtinas siekiant toliau vykdyti ES darbotvarkę ir skatinti šalies socialinę ir ekonominę plėtrą.

Menka pažanga padaryta *viešojo administravimo* srityje, kurios reforma įgyvendinama, tačiau tai vyksta lėtai. Vis dar prastai koordinuojama skirtingų administracijų veikla. Reikia nuolatinių pastangų norint užkirsti kelią politiniam kišimuisi ir apriboti politinių pažiūrų reikšmę skiriant pareigūnus. Be to, daugiau dėmesio reikia skirti profesionalios, atskaitingos, skaidrios ir veiksmingos valstybės tarnybos kūrimui atsižvelgiant į nuopelnus ir kompetenciją.

⁵ Nustatyti 5 tikslai: 1) priimtinas ir tvarus nuosavybės paskirstymo valstybei ir kitiems vyriausybės lygmenims klausimo sprendimas; 2) priimtinas ir tvarus gynybinės sistemos nuosavybės klausimo sprendimas; 3) galutinio teismo sprendimo dėl Brčko priėmimas; 4) fiskalinis tvarumas; ir 5) teisinės valstybės įtvirtinimas (priimant Nacionalinę karo nusikaltimų strategiją, Įstatymą dėl užsieniečių ir prieglobsčio bei Nacionalinę teisingumo sektoriaus reformos strategiją), taip pat dvi specifinės sąlygos: 1) Stabilizacijos ir asociacijos susitarimo pasirašymas ir 2) stabili politinė padėtis.

Vienintelė valstybės ombudsmeno institucija veikia, tačiau reikia pašalinti jos veiksmingumą ribojančius biudžeto suvaržymus.

Bosnija ir Hercegovina padarė nedidelę pažangą tobulindama *teismų sistemą*. Priimti nauji teisės aktai dėl baudžiamąjo proceso kodekso, tačiau nedaug kas nuveikta mažinant neišnagrinėtų bylų skaičių. Teisingumo sektoriaus reformos strategijos ir karo nusikaltimų strategijos įgyvendinimo rezultatai minimalūs. Pagrindinės kliūtys siekiant teismų nepriklausomumo tebėra sudėtinga teisinė sistema, suskaidyta teismų sistema ir tai, kad nėra bendro biudžeto. Valdžios institucijoms nesugebėjus susitarti, Vyriausiasis įgaliotinis išplėtė tarptautinių teisėjų ir prokurorų, tiriančių karo nusikaltimus, įgaliojimus. Nacionalinis teismas baudžiamąjį persekiojimą už karo nusikaltimus toliau vykde patenkinamai, tačiau reikia gerinti padėtį autonominių vienetų ir kantonų lygmeniu.

Bosnija ir Hercegovina padarė nedidelę pažangą kovos su *korupcija* srityje; korupcija tebėra daugelyje sričių paplitusi didelė problema. Pradėta įgyvendinti kovos su korupcija strategija ir veiksmų planas. Įsteigta už stebėseną ir įgyvendinimą atsakinga institucija ir paskirtas laikinai direktoriaus pareigas einantis pareigūnas. Tam tikra pažanga padaryta įgyvendinant Valstybių grupės prieš korupciją (GRECO) pateiktas rekomendacijas. Teisminis korupcijos bylų nagrinėjimas tebevyko lėtai ir baudžiamasis persekiojimas pradėtas tik keliose aukšto lygio pareigūnų bylose. Susirūpinti vis dar verčia nepakankamas teisės aktų įgyvendinimas ir autonominių vienetų veiklos koordinavimo problemos. Bosnijai ir Hercegovinai reikia priimti daugiau išpareigojimų ir ryžtingai kovoti su korupcija.

Nedidelė pažanga padaryta *žmogaus teisių ir mažumų apsaugos* srityje. Bosnija ir Hercegovina ratifikavo pagrindines tarptautines žmogaus teisių konvencijas, tačiau reikia toliau siekti užtikrinti geresnį jų įgyvendinimą. Reikia pagerinti šalyje priimtų sprendimų, tarp jų Bosnijos ir Hercegovinos Konstitucinio Teismo sprendimų, vykdymą.

Pilietinės ir politinės teisės iš esmės gerbiamos. Tam tikra pažanga padaryta siekiant šalyje suvienodinti baudžiamąsias sankcijas. Tačiau dar nepriimtas nemokamos teisinės pagalbos pagrindų įstatymas, kurio reikia norint atitikti EŽTK reikalavimus. Reikia užtikrinti *teisę kreiptis į teismus* civilinėse ir baudžiamosiose bylose. *Kalinimo* sąlygos pagerėjo, tačiau rūpesčių tebekelia kalėjimų perpildymo problema ir *netinkamas elgesys* su sulaikytaisiais.

Valstybės ir autonominių vienetų konstitucijose įtvirtinta *saviraiškos* ir žiniasklaidos *laisvė, susirinkimų laisvė* bei teisė laisvai burtis į asociacijas ir *religijos laisvė*. Tačiau ne visi galiojantys teisės aktai įgyvendinami. Padidėjo politinis spaudimas žiniasklaidai, kaip ir etnis priešiškas. Žurnalistų bauginimo atvejų taip pat padaugėjo. Vėluojama įgyvendinti visuomeninio transliavimo sistemos reformą. Vis dar trukdoma Ryšių reguliavimo agentūros nepriklausomumui. Autonominių vienetų vyriausybės priėmė bendradarbiavimo su *pilietine visuomene* susitarimus. Tačiau reikia toliau stengtis stiprinti ir remti dialogą su pilietine visuomene.

Menka pažanga padaryta *ekonominių ir socialinių teisių* srityje. Šios teisės garantuojamos galiojančia teisine sistema, tačiau pastaroji vis dar suskaidyta ir prastai įgyvendinama. Išsamus valstybės kovos su diskriminacija įstatymas priimtas, tačiau jo taikymo sritis ribota. Reikia geriau apsaugoti *moteris* nuo visų rūšių smurto, taip pat geriau užtikrinti socialinę *vaikų* apsaugą. Socialinių išmokų sistema, daugiausia grindžiama teisėmis, turi neigiamą poveikį *pažeidžiamų grupių*, įskaitant psichiškai neįgalius asmenis, sąlygoms. Plėtoti socialinį dialogą ir naudotis darbo teisėmis trukdo tai, kad nepripažįstami valstybės lygmens socialiniai partneriai, taip pat suskaidyta teisinė sistema.

Padaryta tam tikra pažanga užtikrinant *mažumų gerbimą ir apsaugą*, taip pat *kultūrinės teisės*⁶. Vertinant etninių grupių tarpusavio santykius, suskaidytų mokyklų (dvi mokyklos po vienu stogu) sumažėjo ir daugumoje mokyklų įvesta bendra devynerių metų mokymo programa. Tačiau vaikų skirstymas mokyklose etniniu pagrindu tebėra problema. Nors skiriama daugiau finansinių išteklių *romų* strategijai įgyvendinti, šiai mažumai priklausančių asmenų gyvenimo sąlygos tebėra labai sudėtingos, jie toliau diskriminuojami. Dėl gimimo registracijos trūkumų jie negali pasinaudoti pagrindinėmis socialinėmis ir ekonominėmis teisėmis. Reikia imtis tolesnių priemonių siekiant pagerinti įstatymo dėl nacionalinių mažumų įgyvendinimą.

Tam tikra pažanga padaryta dėl *pabėgėlių ir šalies viduje perkeltų asmenų*. Priimta nacionalinė strategija grįžimo procesui remti ir tinkamam Deitono–Paryžiaus taikos susitarimo VII priedo įgyvendinimui užtikrinti. Tačiau menka pažanga padaryta užtikrinant integraciją vietoje ir grįžimo proceso nuoseklumą.

Regioninių klausimų ir tarptautinių įsipareigojimų srityje toliau buvo įgyvendinamas Deitono–Paryžiaus taikos susitarimas. Bendradarbiavimas su Tarptautiniu baudžiamuoju tribunolu buvusiąją Jugoslavijai (TBTBJ) išliko patenkinamas. Tačiau priešrinkiminiu laikotarpiu Serbų Respublika dažnai ginčijo šalies teritorinį vientisumą. Be to, ypatingą susirūpinimą tebekelia Serbų Respublikos politinių lyderių pareiškimai, kuriuose neigiamas prieš civilinius gyventojus nukreiptų karo žudynių mastas.

Pagerėjo Bosnijos ir Hercegovinos, Kroatijos ir Serbijos teismų ir prokurorų bendradarbiavimas. Pasirašyti dvišaliai susitarimai dėl teismų sprendimų baudžiamosiose bylose tarpusavio pripažinimo ir vykdymo užtikrinimo. Reikia toliau stengtis sustiprinti gebėjimus nagrinėti karo nusikaltimų bylas, visų pirma kantonų ir apygardų teismuose, ir užtikrinti tinkamus finansinius išteklius. Todėl reikia plėtoti regioninį bendradarbiavimą ir užtikrinti tinkamą liudytojų apsaugą.

Kalbant apie Tarptautinį baudžiamąjį teismą, su JAV sudarytas dvišalis imuniteto susitarimas neatitinka ES bendrųjų pozicijų ir pagrindinių principų. Šalis turi suderinti savo poziciją su ES pozicija.

Po 2010 m. kovo mėn. Belgrade įvykusio ministrų posėdžio Sarajevo deklaracijos procesui suteiktas naujas akstinas. Tai subūrė Bosniją ir Hercegoviną, Kroatiją, Juodkalniją ir Serbiją, sutarusias bendradarbiauti ir paaiškinti pabėgėlių statistiką. Šalys taip pat įsipareigojo dirbti ir siekti iki metų pabaigos išspręsti nemažai neišspręstų klausimų.

Bosnija ir Hercegovina toliau aktyviai dalyvavo regioninio bendradarbiavimo iniciatyvose, įskaitant Pietryčių Europos bendradarbiavimo procesą (PEBP), Regioninio bendradarbiavimo tarybą (RBT) ir Vidurio Europos laisvosios prekybos susitarimą (VELPS). Įgyvendindama kelias svarbias susitaikymą skatinančias regionines iniciatyvas Bosnija ir Hercegovina toliau plėtojo santykius su kaimynėmis šalimis. Tačiau su kaimyninėmis šalimis vis dar yra neišspręstų su siena susijusių klausimų. Kosovo pasų turėtojams vis dar sunku gauti vizą, kad galėtų dalyvauti regioniniuose susitikimuose Bosnijoje ir Hercegovinoje.

⁶ Pagal įstatymą dėl nacionalinėms mažumoms priklausančių asmenų teisių apsaugos Bosnijoje ir Hercegovinoje yra 17 nacionalinių mažumų. Trys pagrindinės tautos – bosniai, kroatai ir serbai – nelaikomi nacionalinėmis mažumomis.

2009 m. patyrusi nuosmukį, Bosnijos ir Hercegovinos **ekonomika** 2010 m. kiek atsigavo. Atsigavimą daugiausia skatina išorės paklausa. Nedarbo lygis išliko labai aukštas. 2009 m. fiskalinė padėtis smarkiai pablogėjo, kadangi viešiesiems finansams dėl mažėjančių įplaukų ir didelių išlaidų išipareigojimų teko didžiulis spaudimas. Pasiryžimas vykdyti struktūrines reformas ir užtikrinti tvirtus viešuosius finansus šalyje buvo netolygus. Atsižvelgiant į biudžeto disbalansą ir TVF programą, neseniai priimtos kai kurios fiskalinės ir struktūrinės reformos priemonės. Vis dėlto biudžetas dar nėra finansuojamas iš paties gaunamų įplaukų, o viešųjų finansų kokybė tebėra prasta.

Vertinant pagal **ekonominius kriterijus**, Bosnija ir Hercegovina padarė menką pažangą kurdama veikiančią rinkos ekonomiką. Reikia toliau ryžtingai vykdyti reformas, kad šalis ilgainiui galėtų atlaikyti konkurencinį spaudimą ir rinkos jėgas Sąjungoje.

Rezervinis susitarimas su Tarptautiniu valiutos fondu iš esmės įgyvendinamas patekinamai. Išlaikytas finansinis ir piniginis stabilumas. Valiutų valdybos sistemos patikimumo lygis yra aukštas. 2010 m. šalies bankai atgavo pasitikėjimą, o namų ūkiai savo santaupas vėl patikėjo bankams. 2010 m. pirmą pusmetį kiek padidėjo pramonės gamyba. 2010 m. pradžioje, daugiausia dėl tarptautinių kainų pokyčių, infliacija grįžo į teigiamą, nors iš žemą, normą. Smarkiai išaugus eksportui, sumažėjo išorės disbalansas. Galima pastebėti nedidelį verslo aplinkos pagerėjimą, visų pirma kiek tai susiję su įmonių registravimu.

Tačiau fiskalinė padėtis Bosnijoje ir Hercegovinoje, visų pirma federacijos lygmeniu, išliko sudėtinga. Išipareigojimas taikyti sutartą fiskalinę koregavimą ir struktūrinių reformų priemones, tai pat pastarųjų įgyvendinimas šalyje buvo netolygus. Viešieji finansai ir toliau buvo prastos kokybės, nes BVP priskiriama didelė einamųjų išlaidų dalis. Nepasistūmėta privatizacijos procese, taip pat restruktūrizuojant viešąsias įmones ir liberalizuojant tinklų pramonės šakas. Infrastruktūros modernizavimas vyko, nors ir lėtai. Ekonomikos produktyvumas ir konkurencingumas tebebuvo menki, kadangi nebuvo pakankamai išnaudojami vidaus augimo šaltiniai. Tokie struktūriniai suvaržymai, kaip dideli socialinių įmokų tarifai ir menkas darbo jėgos judumas toliau trukdo kurti darbo vietas ir dalyvauti darbo rinkoje. Dideli ir prastai orientuoti socialiniai pervedimai neskatina dirbti, ir tai dar labiau pabrėžia poreikį reformuoti socialinių išmokų sistemą. Nedarbo lygis tebėra labai aukštas, o neoficialus sektorius tebėra svarbus uždavinys. Verslo aplinką neigiamai veikia administracinis neveiksmingumas ir silpna teisinė valstybė.

Bosnija ir Hercegovina padarė nedidelę pažangą derindama savo teisės aktus ir politiką su **Europos standartais**. Tam tikra pažanga padaryta tokiose srityse kaip laisvas kapitalo judėjimas, intelektinė nuosavybė, švietimas ir moksliniai tyrimai, transportas, finansų kontrolė, taip pat sprendžiant nemažai su teisingumu, laisve ir saugumu susijusių klausimų. Vis dar reikia ypatingų pastangų prekių, asmenų ir paslaugų laisvo judėjimo, muitų ir mokesčių, konkurencijos ir valstybės pagalbos, viešųjų pirkimų, užimtumo ir socialinės politikos, žemės ūkio ir žuvininkystės, aplinkos, energetikos, informacinės visuomenės ir žiniasklaidos srityse.

Apskritai laikinojo susitarimo įgyvendinimo rezultatai netolygūs. Šalis pažeidė laikinąjį susitarimą, kadangi neatitinka EŽTK įtvirtintos teisės į vienodas sąlygas reikalavimo⁷ ir

⁷ EŽTK 14 straipsnis kartu su 1 protokolo 3 straipsniu, kuriame draudžiama diskriminacija rengiant laisvus rinkimus ir EŽTK 12 protokolo 1 straipsnis, kuriame nustatyta teisė į vienodas nediskriminacines sąlygas.

neįsteigė valstybės pagalbos institucijos. Reikia toliau stiprinti administracinius gebėjimus, kad SAS įgyvendinimo rezultatai būtų patenkinami.

Bosnija ir Hercegovina padarė tam tikrą pažangą *vidaus rinkos* srityje. Pasirengimas *laisvo prekių judėjimo* srityje yra vidutiniškas. Tam tikra pažanga padaryta vartotojų apsaugos srityje. Reikia toliau stengtis, kad teisinė sistema būtų derinama su ES teisės aktais ir kad būtų kuriami reikalingi administraciniai gebėjimai.

Asmenų, paslaugų judėjimo ir įsisteigimo teisės srityje padaryta nedidelė pažanga, be kita ko, kuriant bendrą ekonominę erdvę. Reikia supaprastinti teismines procedūras ir įmonių registravimą.

Tam tikra pažanga padaryta *laisvo kapitalo judėjimo* srityje. Svarbu toliau derinti teisės aktus su *acquis*, siekiant užtikrinti tinkamą kapitalo rinkų veikimą Bosnijoje ir Hercegovinoje. Menka pažanga padaryta *muitų ir mokesčių* srityse.

Bosnija ir Hercegovina padarė tam tikrą pažangą užtikrindama *konkurencijos* taisyklių taikymą. Tačiau valstybės pagalbos srityje pažangos nepadaryta, nes neįsteigta valstybės pagalbos institucija. Nedidelė pažanga padaryta *viešųjų pirkimų* srityje. Tam tikra pažanga padaryta priimant *intelektinės nuosavybės teises* reglamentuojančius įstatymus.

Menka pažanga padaryta *socialinės bei užimtumo politikos* ir visuomenės sveikatos politikos srityse. Šalies mastu rengiami strateginiai dokumentai, tačiau teisės aktai ir politika tebėra nenuoseklūs. Nemaža pažanga padaryta mokslinių tyrimų srityje. *Švietimo ir kultūros* srities pagrindų įstatymai ir strategijos priimti, tačiau juos dar reikia įgyvendinti. Tęsėsi derybos dėl stojimo į *Pasaulio prekybos organizaciją*, tačiau procesas kol kas neužbaigtas.

Bosnija ir Hercegovina padarė nedidelę pažangą siekdama Europos standartų keliose *sektorių politikos* srityse. *Pramonės ir mažųjų ir vidutinių įmonių (MVĮ)* srityje parengiamieji darbai vis dar ankstyvame etape. Dar reikia parengti išsamią pramonės strategiją ir įgyvendinti valstybės MVĮ plėtros strategiją. Nedidelė pažanga padaryta *žemės ūkio ir kaimo plėtros*, maisto saugos, veterinarijos ir fitosanitarijos, taip pat žuvininkystės politikos srityse. Priimti įgyvendinamieji teisės aktai, tačiau pažangos nepadaryta steigiant valstybės žemės ūkio ministeriją. Nepakankamas valstybės teisės aktų dėl veterinarijos, maisto saugos ir fitosanitarijos įgyvendinimas trukdo Bosnijai ir Hercegovinai laikytis ES standartų.

Bosnijos ir Hercegovinos parengiamieji darbai *aplinkos* ir klimato kaitos srityje vis dar ankstyvame etape. Reikia parengti suderintą aplinkos apsaugos teisinę sistemą ir įsteigti valstybinę aplinkos agentūrą. Bosnija ir Hercegovina padarė netolygią pažangą *transporto sektoriuje*. Tam tikrų pokyčių įvyko transeuropinių transporto tinklų, geležinkelių ir vidaus vandenių sektoriuose tačiau kelių sektoriuje pažanga nedidelė. Spręstinas klausimas – transporto infrastruktūros modernizavimas. Ne itin pasistūmėta vykdant parengiamuosius darbus *energetikos* srityje. Kaip Energijos bendrijos steigimo sutarties šalis, Bosnija ir Hercegovina turi įgyvendinti atitinkamus ES energetikos teisės aktus. Siekiant užtikrinti energijos tiekimo saugumą, reikia įsteigti visiškai veikiančią nacionalinę perdavimo įmonę ir priimti išsamią energetikos strategiją.

Informacinės visuomenės ir žiniasklaidos srityje padaryta nedidelė pažanga. Dar reikia suderinti visuomeninio transliuotojo veiklą reglamentuojančią teisinę sistemą. Ryšių reguliavimo institucijos nepriklausomumas vis dar varžomas ir didelių problemų kelia lėtas visuomeninio transliuotojo reformos įgyvendinimo tempas.

Tam tikra pažanga padaryta *finansų kontrolės* srityje. Įvestas vidaus auditas, tačiau reikia toliau plėtoti finansų valdymo ir kontrolės sistemas. Reikia užtikrinti išorės audito nepriklausomumą. *Statistikos* srityje padaryta tam tikra pažanga, susijusi su klasifikavimu ir registrais. Tačiau nepriimtas gyventojų ir namų ūkių surašymo valstybės įstatymas. Reikia pagerinti nacionalinių sąskaitų, verslo ir žemės ūkio statistiką. Valstybės ir autonominių vienetų statistikos institucijos toliau bendradarbiauja nepakankamai.

Pažanga, nors ir netolygi, padaryta skirtingose *teisingumo, laisvės ir saugumo* srityse. Vykdamas dialogą dėl vizų režimo liberalizavimo imtasi veiksnių visiems orientaciniams tikslams, kurie nustatyti veiksnių plane, pasiekti. Toliau spęsti prioritetiniai vizų politikos klausimai. Išduodami biometriniai pasai. Toliau sklandžiai įgyvendinti ES ir Bosnijos ir Hercegovinos vizų režimo supaprastinimo ir readmisijos susitarimai.

Šalis pasistūmėjo vykdydama parengiamuosius darbus *sienu valdymo, prieglobsčio ir migracijos* srityse. Patobulinta prieglobsčio ir tarptautinės apsaugos sistema, migracijos srautų stebėseną, pagerėjo tarpžinybinis bendradarbiavimas. Tačiau reikia patobulinti kai kurių sienos perėjimo punktų infrastruktūrą. Nedidelė pažanga padaryta *pinigų plovimo* prevencijos srityje. Reikia tolesnių pastangų, visų pirma kiek tai susiję su teisinių nuostatų įgyvendinimo užtikrinimu. Tam tikra pažanga padaryta kovos su *narkotikais* srityje. Tačiau didelė problema yra tai, kad veiksmingų teisminių priemonių trūkumas trukdo kovoti su neteisėta prekyba narkotikais.

Bosnija ir Hercegovina toliau vykdo parengiamuosius darbus *policijos* srityje, nors ir netolygiai. Dėl Bosnijos ir Hercegovinos policijos pajėgų susiskaidymo mažėja veiksmingumas, prastėja rezultatai, bendradarbiavimas ir keitimasis informacija. Nepakankamai *kovojama su organizuotu nusikalstamumu*, nes nėra išsamios institucinės sistemos. Organizuotas nusikalstamumas vis dar verčia rimtai susirūpinti ir daro poveikį teisinei valstybei ir verslo aplinkai. Kovojant su *prekyba žmonėmis* padaryta tam tikra pažanga, susijusi su aukų nustatymu. Reikia daugiau stengtis paremti aukas ir užtikrinti liudytojų apsaugą. Bosnija ir Hercegovina pradėjo spęsti *kovos su terorizmu* klausimą ir priėmė išsamią strategiją.

Tęsti parengiamieji darbai *asmens duomenų apsaugos* srityje, tačiau reikia daugiau pastangų teisėsaugos srityje. Labai svarbu tinkamai užtikrinti asmens duomenų apsaugą, kad Bosnija ir Hercegovina galėtų sudaryti susitarimus su Europolu ir Eurojustu.

Serbija

Serbija padarė pažangą siekdama atitikti **politinius kriterijus**. 2009 m. gruodžio mėn. Serbija pateikė narystės ES prašymą. 2010 m. vasario mėn. įsigaliojo laikinasis susitarimas, ir Serbija padarė tolesnę pažangą siekdama atitikti Stabilizacijos ir asociacijos susitarimo (SAS) reikalavimus. SAS ratifikavimo procesas pradėtas 2010 m. birželio mėn. Tęsta teismų sistemos reforma, tačiau buvo rimtų trūkumų pakartotinai skiriant teisėjus ir prokurorus. Nepaisant to, kad Serbija aktyviai bendradarbiauja su Tarptautiniu baudžiamuoju tribunolu buvusiamai Jugoslavijai (TBTBJ), du nuo TBTBJ besislapstantys asmenys, Ratko Mladičius ir Goranas Hadžičius, tebėra laisvėje.

Rugsėjo 9 d. JT Generalinė Asamblėja priėmė bendrą rezoliuciją, kurią pateikė Serbija ir kuri bendrai parengta su ES atsižvelgiant į Tarptautinio Teisingumo Teismo patariamąją nuomonę dėl Kosovo. Rezoliucijoje pripažįstamos TTT patariamąsios nuomonės išvados ir palankiai vertinamas Europos Sąjungos pasirengimas remti šalių dialogą; dialogo procesas savaime

suteiktų pagrindą stiprinti taiką, saugumą ir stabilumą regione ir juo būtų skatinama bendradarbiauti, siekti pažangos kelyje į Europos Sąjungą ir gerinti žmonių gyvenimo sąlygas. Reikia ryžtingų visų šalių pastangų siekiant, kad regioniniai forumai būtų atviri ir veiktų veiksmingai.

Dar labiau sustiprinta *demokratija ir teisinė valstybė*. Pasisistūmėta įgyvendinant naujas konstitucines nuostatas, pavyzdžiui, susijusias su Voivodinos statutu. Reikia papildomų pastangų siekiant užtikrinti kai kurių konstitucinių nuostatų, visų pirma susijusių su teismų sistema, suderinamumą su Europos standartais.

Imtasi tolesnių veiksmų siekiant pagerinti *parlamento* veikimą: priimtas naujas Nacionalinės asamblėjos įstatymas ir naujos darbo tvarkos taisyklės. Tačiau būtina stengtis toliau gerinti teisėkūros rezultatų kokybę. Rinkimus reglamentuojančius teisės aktus reikia visiškai suderinti su Europos standartais.

Koalicinė *vyriausybė* toliau dirbo stabiliai ir laikėsi bendro konsensuso, kad integracija į ES yra strateginis prioritetas. Tačiau naujus teisės aktus reikia pradėti rengti ir įgyvendinti veiksmingiau.

Apskritai *viešojo administravimo* gebėjimai yra geri, tačiau šios srities reforma įgyvendinama lėtai ir netolygiai. Reikia tvirčiau išipareigoti paisyti nepriklausomų reguliavimo institucijų įgaliojimų ir suteikti joms tinkamus išteklius.

Padaryta nemaža pažanga priimant teisės aktus, kuriuose numatyta *saugumo pajėgų civilinė priežiūra*, ir įgyvendinant Konstitucijoje užtikrintas teises. Vis dėl to reikia sustiprinti pilietinės visuomenės, taip pat ir atitinkamo parlamento komiteto, vykdomą priežiūrą.

Pakartotinai paskirdama visus teisėjus ir prokurorus ir įvesdama naują teismų tinklą, Serbija tęsė *teismų sistemos* reformą. Tačiau pakartotinio skyrimo procedūra buvo su dideliais trūkumais ir neskaidri. Išrinkti dviejų pereinamojo laikotarpio sudėties atsakingų tarybų nariai; juos renkant nesilaikyta objektyvių kriterijų. Procedūros metu neišklausyti teisėjai ir prokurorai, jiems tinkamai nepaaiškinti priimti sprendimai. Tai verčia abejoti teismų nepriklausomumu, ir dėl to gali susidaryti sąlygos daryti politinę įtaką. Dar reikia išrinkti nuolatinius abiejų tarybų narius. Rūpesčių tebekelia gana didelis neišnagrinėtų bylų skaičius. Apskritai Serbijos teismų sistema tik iš dalies atsižvelgia į prioritetus.

2010 m. sausio mėn. pradėjus dirbti Kovos su korupcija agentūrai, padaryta pažanga kovojant su *korupcija*. Kaip reikalaujama, dauguma valstybės pareigūnų pateikė turto deklaracijas naujajai agentūrai. Vis dėlto korupcija tebėra paplitusi daugelyje sričių ir tebėra didelė problema. Nesant naujo įstatymo, vis dar prastai kontroliuojamas politinių partijų ir rinkimų kampanijų finansavimas. Kovos su korupcija agentūra dar turi pasiekti konkrečių rezultatų tikrinant turto deklaracijas ir veiksmingai atliekant savo vaidmenį. Dar nedaug priimta galutinių apkaltinamųjų nuosprendžių, visų pirma aukšto lygio pareigūnų bylose. Susirūpinti vis dar verčia viešieji pirkimai, privatizacija ir viešosios išlaidos. Reikia pagerinti informatorių apsaugą.

Vertinant *žmogaus teises ir mažumų apsaugą*, priimti būtini teisės aktai. Konstitucijoje užtikrinamos pilietinės ir politinės teisės, kurios iš esmės yra gerbiamos tačiau dar reikia visapusiškai užtikrinti jų vykdymą. Atitinkamus teisės aktus reikia labiau suderinti su Europos standartais.

Menka pažanga padaryta vykdant *kankinimų ir netinkamo elgesio bei nebaudžiamumo prevenciją*, o šių pažeidimų registruojama vis dar nemažai. Iš esmės užtikrinta *teisė kreiptis į teismą*. Tačiau dar nepriimtas teisės aktas, kuriuo būtų užtikrinta veiksmingesnė nemokamos teisinės pagalbos sistema. Serbija padarė menką pažangą vykdydama *kalėjimų sistemos* reformą. Priimta strategija, kuria siekiama išspręsti kalėjimų perpildymo problemą, tačiau prastos kalinimo sąlygos tebekelia rūpesčių.

Priimtos konstitucinės ir teisės aktų nuostatos dėl *saviraiškos laisvės* užtikrinimo. Priimti teisės aktai, kuriais *žiniasklaidai* leidžiama veikti laisvai. Tačiau ir vėl buvo neapykantą kurstančių kalbų, grasinimų ir išpuolių, visų pirma prieš žurnalistus, atvejų. *Susirinkimų laisvė ir teisė laisvai burtis į asociacijas* užtikrintos Konstitucijoje ir iš esmės yra gerbiamos.

Pilietinės visuomenės organizacijos toliau aktyviai dalyvavo socialiniame, ekonominiame ir politiniame Serbijos gyvenime ir tebėra svarbus demokratijos skatinimo veiksnys. Neseniai įsteigtas Bendradarbiavimo su pilietine visuomene biuras.

Priimtos konstitucinės garantijos, užtikrinančios *religijos laisvę*. Pagerėjo skirtingų tikėjimų bendruomenių santykiai. Vis dėlto registracijos proceso skaidrumo ir nuoseklumo trūkumas tebėra pagrindinė kliūtis mažesnėms religinėms grupėms naudotis savo teisėmis.

Socialinių ir ekonominių teisių apsaugos teisės aktai iš esmės priimti. Reikia sustiprinti moterų ir vaikų apsaugą nuo smurto. Priimtas įstatymas dėl lyčių lygybės, kuriuo siekiama pagerinti *moterų* padėtį. Tačiau šeiminio smurto atvejai vis dar nėra tinkamai toliau nagrinėjami. Kalbant apie *vaikų teises*, padaryta pažanga stiprinant vaikų apsaugą nuo išnaudojimo ir aplaidumo. Sukurta teisinė sistema, kuria draudžiama bet kokia *diskriminacija* darbe ir sukuriamas apsaugos nuo diskriminacijos mechanizmas. Vis dėlto romai, lesbietės, gėjai ir transeksualai, moterys, nacionalinės mažumos ir neįgalieji realiame gyvenime vis dar diskriminuojami.

Nepadaryta pažangos užtikrinant *nuosavybės teises*, kadangi dar nepriimtas tinkamas nuosavybės atkūrimo teisinis pagrindas.

Priimti teisės aktai, užtikrinantys *mažumų gerbimą ir apsaugą ir kultūrines teises*. 2010 m. birželio mėn. įvyko pakankamai gerai surengti rinkimai į 19 nacionalinių mažumų tarybų. Tarybos dar turi pradėti veikti.

Etninių grupių tarpusavio santykių padėtis *Voivodinoje* yra stabili. Pradėtas įgyvendinti naujai priimtas statusas ir kompetencijos nustatymo įstatymas, kuriame numatyta visapusiška provincijos autonomija vietos finansų ir ekonominės plėtros srityse. Reikia priimti kitus teisės aktus. Padėtis *pietų Serbijoje* iš esmės liko stabili, bet įtempta. Sandžake apskritai sumažėjo konfliktų tarp etninių grupių ir musulmonų bendruomenėje. Tačiau įtampa tebevyrauja, visų pirma tarp dviejų veikiančių islamo organizacijų ir dėl prisijungimo prie Bosnių nacionalinės mažumos tarybos konstitucijos.

Tam tikra pažanga padaryta sprendžiant *pabėgėlių ir šalies viduje perkeltų asmenų* klausimą, tačiau šioje srityje reikia tolesnių didelių pastangų. Nepaisant tam tikrų teigiamų pokyčių, dauguma *romų* tebegyvena ypatingo skurdo sąlygomis. Jie taip pat yra diskriminuojami, kai siekia gauti išsilavinimą, socialinės apsaugos, sveikatos priežiūros paslaugas, darbą ir tinkamą būstą.

Sprendama *regioninius klausimus ir* vykdydama *tarptautinius įsipareigojimus* Serbija laikosi konstruktyvaus požiūrio į pokyčius Bosnijoje ir Hercegovinoje. Savo naujausioje JT

Saugumo Tarybai pateiktoje ataskaitoje Tarptautinio baudžiamojo tribunolo buvusiajai Jugoslavijai (TBTBJ) prokuroras pabrėžė, kad Serbija laiku ir tinkamai atsižvelgia į prokuroro tarnybos prašymus suteikti galimybę susipažinti su dokumentais, naudotis archyvais ir apklausti liudytojus ir kad nepatenkintų prašymų nėra. Jis taip pat pabrėžė operatyvinių tarnybų profesionalumą ir pasiryžimą joms ieškant besislapstančių asmenų. Vis dėlto jis pateikė nemažai veiklos rekomendacijų. Nepaisant aktyvaus Serbijos bendradarbiavimo su TBTBJ, du nuo TBTBJ besislapstantys asmenys vis dar laisvėje. Visapusiškas bendradarbiavimas su TBTBJ tebėra pagrindinė narystės ES sąlyga, kaip nustatyta 2010 m. spalio 25 d. Tarybos išvadose.

Nagrinėjant karo nusikaltimus Kosove gerai bendradarbiaujama su EULEX. Tačiau su kai kuriomis regiono šalimis neišspręstos ekstradicijos ir nuosprendžių pripažinimo problemos.

Po 2010 m. kovo mėn. Belgrade įvykusio ministrų posėdžio Sarajevo deklaracijos procesui Serbijos iniciatyva suteiktas naujas akstinas. Tai subūrė Bosniją ir Hercegoviną, Kroatiją, Juodkalniją ir Serbiją, sutarusias dirbti išvien ir paaiškinti pabėgėlių statistiką ir išspręsti likusius neišspręstus klausimus. Šalys taip pat įsipareigojo dirbti, kad iki metų pabaigos išspręstų nemažai neišspręstų klausimų.

Serbija toliau aktyviai dalyvauja regioninėse iniciatyvose, tokiose kaip Pietryčių Europos bendradarbiavimo procesas (PEBP), Regioninio bendradarbiavimo taryba (RBT) ir Vidurio Europos laisvosios prekybos susitarimas (VELPS). 2010 m. Serbija pirmininkavo VELPS. Ji aktyviai dalyvavo rengiant būsimą Dunojaus strategiją. Serbija padarė nemenką pažangą plėtodama dvišalius santykius su kitomis plėtos šalimis, visų pirma su Kroatija ir Bosnija ir Hercegovina, toliau palaikė gerus santykius su kaimyninėmis ES valstybėmis narėmis. Su Kroatija pasirašytas ekstradicijos susitarimas dėl bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose. Tačiau regioniniam bendradarbiavimui pakenkė tai, kad Serbija ir Kosovas nesusitaria dėl pastarojo dalyvavimo regioniniuose susitikimuose. Reikia kuo skubiau rasti priimtina ilgalaikį sprendimą dėl Serbijos ir Kosovo dalyvavimo regioniniuose forumuose. Tai labai svarbus visiems atviro praktinio regioninio bendradarbiavimo veiksnys. Serbija vis dar nepripažįsta Kosovo muitinių antspaudo, apie kuriuos pranešė UNMIK. Kosove Serbija išlaikė tapačias struktūras ir tuo pat metu surengė papildomuosius savivaldybių rinkimus.

Dėl pasaulinės krizės patyrusi didelį nuosmukį, Serbijos **ekonomika** palaipsniui atgavo stabilumą, kai buvo įgyvendinta koregavimo programa, dėl kurios susitarta su TVF ir kurią taip pat parėmė ES ir Pasaulio bankas. Nuo pirmojo 2010 m. pusmečio ekonominė veikla įgauna pagreitį, tačiau ekonomika atsigauna lėtai ir netvirtai. Viešųjų finansų padėtis toliau blogėjo, nepaisant kelių fiskalinio koregavimo priemonių, kurios taikytos siekiant suvaldyti biudžeto plano neatitikimus. Vyriausybei priėmus biudžeto sistemos įstatymo ir pensijų įstatymo pakeitimus žengtas svarbus žingsnis siekiant pagerinti viešųjų finansų kokybę. Kitos struktūrinės reformos, visų pirma privatizacija ir įmonių restruktūrizavimas, ir vėl atidėtos dėl užsitęsusių nepalankių rinkos sąlygų.

Vertinant pagal **ekonominius kriterijus**, padaryta tolesnė nedidelė pažanga kuriant veikiančią rinkos ekonomiką. Serbija turi dėti daugiau pastangų restruktūrizuoti savo ekonomiką, kad vidutiniu laikotarpiu galėtų atlaikyti konkurencinį spaudimą ir rinkos jėgas Europos Sąjungoje.

Pasiektas bendras konsensusas dėl rinkos ekonomikos pagrindų. Atkuriant makroekonominį stabilumą buvo labai svarbu laiku imtis tinkamų priemonių, dėl kurių susitarta su TVF. Per nuosmukį Serbijos išorės pozicija pagerėjo. 2010 m. ekonominei veiklai įgavus pagreitį,

padidėjo einamosios sąskaitos deficitai, kurių, kita vertus, mažino stiprus eksporto ir silpnas importo augimas. Užsienio valiutos atsargos išliko palyginti didelės, nepaisant reguliaraus centrinio banko kišimosi siekiant sušvelninti valiutų kursų nepastovumo poveikį. Centriniam bankui plėtojant ribojamą pinigų politiką, iš esmės išlaikyta tikslinė infliacijos norma. Bankai toliau turėjo pakankamai kapitalo ir buvo likvidūs. Pakeitusi biudžeto sistemos ir pensijų įstatymus vyriausybė įsipareigoja vykdyti fiskalinį konsolidavimą vidutiniu laikotarpiu.

Tačiau Serbija dar labiau atidėjo reformas, kuriomis šalinami didžiausi struktūriniai trūkumai. Nepaisant laipsniško ekonomikos atsigavimo, užimtumas mažėjo, nedarbas augo, todėl darbo rinkos rodikliai toliau prastėjo. Net ir pritaikius taisomąsias priemones fiskaliniam nuokrypiui sumažinti per krizę ir pataisius biudžeto sistemą ir pensijas reglamentuojančius teisės aktus, siekiant padidinti fiskalinę drausmę, reikia sustiprinti viešųjų finansų tvarumą vidutiniu laikotarpiu, įgyvendinant sveikatos priežiūros sistemos ir viešojo administravimo reformas. Visuomeninių bendrovių privatizacijos procese žengta atgal, atšaukus daugelį pardavimo sutarčių. Toliau vėluojama vykdyti valstybinių bendrovių privatizaciją. Verslo aplinką toliau varžo biurokratizmas ir tai, kad sunkiai galima užtikrinti teisinį nuspėjamumą, visų pirma kiek tai susiję su veiksmingu nuosavybės teisių užtikrinimu, dėl ko apsunkinamas patekimas į rinką ir išėjimas iš jos. Be to, konkurencijos trūkumai ir infrastruktūros problemos toliau kliudo plėtoti verslą. Neoficialus sektorius tebėra svarbus uždavinys.

Serbija padarė tolesnę pažangą derindama savo teisės aktus su **Europos standartais**. Serbija taip pat toliau įgyvendino laikinojo susitarimo nuostatas ir padarė tolesnę pažangą siekdama atitikti Stabilizacijos ir asociacijos susitarimo (SAS) reikalavimus. Administraciniai gebėjimai geri. Tačiau reikia tolesnių pastangų suderinti teisės aktus ir politiką su *acquis*. Reikia užtikrinti priimtų su ES susijusių teisės aktų įgyvendinimą ir vykdymą.

Kalbant apie *vidaus rinką*, Serbija padarė pažangą siekdama atitikti *laisvam prekių judėjimui* taikomus ES standartus. Priimti teisės aktai dėl metrologijos ir dėl tam tikro naujo metodo. Tačiau dar nesukurta nauja rinkos priežiūros teisinė sistema. Reikia toliau stiprinti administracinius gebėjimus ir valstybės institucijų bendradarbiavimą. Reikia daugiau pastangų toliau perkelti konkretiems produktams skirtą *acquis* į Serbijos teisės aktus.

Serbija pasiekė vidutiniškų rezultatų siekdama atitikti ES standartus *asmenu, paslaugų judėjimo, įsisteigimo laisvės ir bendrovių teisės* srityje. Dar nepatvirtinta nemažai teisės aktų. *Laisvo kapitalo judėjimo* Serbijos rezultatai tebėra vidutiniški. Gyventojų statuso neturintiems asmenims galima tiesiogiai investuoti su tam tikrais apribojimais. Serbijai reikia tęsti pastangas, kad įvykdytų SAS nustatytus palaipsnio liberalizavimo reikalavimus.

Muitų ir mokesčių srityse Serbija jau gerai atitinka ES *acquis* ir toliau yra įsipareigojusi tęsti šių sričių reformas. Vykdyti laikinajame susitarime prisiimti įsipareigojimai. Reikia tolesnių pastangų, susijusių su procedūromis ir administraciniais gebėjimais. Mokesčių administracijos vykdymo užtikrinimo gebėjimai ir mokesčių surinkimas pagerėjo, nors šioje srityje reikia tolesnės pažangos. Serbija turi imtis tolesnių veiksmų siekdama užtikrinti, kad jos mokesčių teisės aktai atitiktų elgesio kodeksą dėl verslo apmokestinimo.

Serbija padarė tam tikrą pažangą siekdama atitikti Europos standartus *konkurencijos* srityje. Priimti konkurencijos įstatymo įgyvendinamieji teisės aktai. Be to, Serbija turėtų toliau pagerinti vykdymo užtikrinimo rezultatus. Teisėjai dar prastai išmano konkurencijos įstatymą ir ekonomiką. Tam tikra pažanga padaryta *valstybės pagalbos* srityje. Įsteigta Valstybės

pagalbos institucija. Tačiau reikia sustiprinti jos administracinius gebėjimus. Reikia užtikrinti veiksmingą įstatymo įgyvendinimą.

Serbija yra vidutiniškai pasirengusi sukurti veiksmingą ir visiškai nepriklausomą *viešųjų pirkimų* sistemą su supaprastintomis sutarčių sudarymo procedūromis. Reikia nemažų pastangų sustiprinti gebėjimą įgyvendinti ES *acquis* reikalavimus. Padaryta pažanga *intelektinės nuosavybės* srityje, tačiau reikia tolesnių pastangų vykdyti derinimą su *acquis*. Kalbant apie vykdymo užtikrinimą, reikia pagerinti atitinkamų tarnybų veiklos koordinavimą, taip pat smarkai padidinti investicijas į teisėjų mokymą.

Toliau rengiamasi atitikti Europos standartus *užimtumo ir socialinės politikos* srityse. Pažanga padaryta *visuomenės sveikatos* srityje. Vyriausybė patvirtino Nacionalinės sveikatos tarybos parengtą 2010–2015 m. strateginį „Sveikatos apsaugos plėtros planą“.

Serbija padarė tam tikrą pažangą siekdama atitikti *švietimo* srities Europos standartus. Dar reikia parengti bendrą strategiją, kuri apimtų visas švietimo sistemos pakopas, įskaitant mokymąsi visą gyvenimą. Nemaža pažanga padaryta derinant *mokslo ir mokslinių tyrimų* srities normas. Tačiau Serbija turi dėti daug pastangų, kad palengvintų šalies integraciją į Europos mokslinių tyrimų erdvę ir sustiprintų nacionalinius mokslinių tyrimų gebėjimus.

Baigiasi derybos dėl Serbijos stojimo į *Pasaulio prekybos organizaciją* (PPO); ji baigė dvišales derybas su dauguma PPO partnerių.

Kalbant apie *sektorių politiką*, kiek tai susiję su *pramone ir MVĮ*, Serbijos rezultatai yra pakankamai geri ir šalis atitinka Europos standartus. Dar tik pradėta rengti pramonės strategiją.

Serbijos rezultatai siekiant Europos standartų *žemės ūkio, kaimo plėtros, maisto saugos, veterinarijos ir fitosanitarijos politikos* srityse geri. Toliau tobulinama teisinė sistema. Tačiau reikia patobulinti įgyvendinimą ir vykdymo užtikrinimą, visų pirma maisto saugos srityje. Administraciniai gebėjimai prasti ir reikia veiksmingiau skirstyti išteklius. Inspektavimo tarnybas reikia geriau parengti. Reikia priimti kvalifikuotus darbuotojus dirbti naujose įstaigose. Padaryta pažanga, susijusi su oficialia laboratorijų kontrole.

Aplinkos srityje Serbijos rezultatai siekiant atitikti Europos standartus tebėra vidutiniški. Priimta 2010–2019 m. nacionalinė aplinkos apsaugos programa, taip pat nemažai įstatymų dėl oro ir vandens kokybės, gamtos apsaugos ir klimato kaitos. Pradėjo veikti naujoji Cheminių medžiagų agentūra. Tačiau vis dar reikia sustiprinti gebėjimus įgyvendinti teisės aktus ir užtikrinti jų vykdymą.

Serbija padarė tam tikrą pažangą *transporto* srityje. Taikomos Europos civilinės aviacijos susitarimo patekimo į rinką nuostatos. Tačiau dar reikia priimti geležinkelių sektoriaus pagrindinius teisės aktus. Reikia sustiprinti administracinius gebėjimus.

Serbija padarė tam tikrą pažangą derindama *energetikos* sektoriaus normas su Europos standartais. Tačiau pažanga tebėra netolygi. Reikia tolesnių pastangų siekiant užtikrinti nuosavybės atsiejimą ir tikrai atverti rinką, taikant kainodaros politiką, pagal kurią nustatomi tvarūs sąnaudas atspindintys tarifai. Reikia tolesnių pastangų siekiant sustiprinti branduolinės energijos reguliavimo instituciją.

Tam tikra pažanga padaryta *informacinės visuomenės ir žiniasklaidos* srityje. Sustiprinta teisinė sistema, tačiau įgyvendinimas vyksta lėtai, o netinkami elektroninės komunikacijos

sektorius rinkos ir reguliavimo aplinkos pokyčiai verčia labai susirūpinti. Parengiamųjų darbų informacinės visuomenės paslaugų srityje rezultatai vidutiniški. Kalbant apie audiovizualinį sektorių reikia suderinti žiniasklaidos teisės aktus su *acquis*, o kelios visuomenės informavimo įstatymo nuostatos tebekelia rūpesčių.

Nors Serbija dar tik pradeda taikyti **viešosios vidaus finansų kontrolės** ir išorės audito gerą patirtį, ji padarė tam tikrą pažangą įsteigdama finansų kontrolės centrinę derinimo padalinį ir Valstybės audito institucijai atlikus pirmąjį valstybės ataskaitų auditą.

Priėmusi įstatymus dėl statistikos ir gyventojų ir žemės ūkio surašymo, Serbija padarė nemažą pažangą siekdama atitikti Europos standartus *statistikos* srityje. Pakankamai gerai rengiamasi gyventojų surašymui, tačiau jam dar reikia užtikrinti finansavimą. Vis dėlto reikia siekti tolesnės pažangos keliose statistikos srityse ir papildomų pastangų stiprinti statistikos tarnybos gebėjimus.

Teisingumo, laisvės ir saugumo srityje toliau daryta pažanga. 2009 m. gruodžio mėn. įsigaliojo bevizis režimas Serbijos piliečiams, turintiems biometrinius pasus.

Padaryta tam tikra pažanga *sienu valdymo* srityje, daugiausia dėl to, kad modernizuota įranga ir infrastruktūra. Tačiau reikia tolesnių pastangų siekiant pašalinti atskirų sienos perėjimo punktų skirtumus ir pagerinti sienos su Buvusiąja Jugoslavijos Respublika Makedonija, Juodkalnija, Bosnija ir Hercegovina ir Kroatija, ir ypač su administracinės sienos su Kosovu kontrolę.

Pažanga *prieglobsčio* srityje menka. Patvirtintas saugių šalių prieglobsčio prašytojams sąrašas. Tačiau neįsteigta prieglobsčio tarnyba – pirmoji prieglobsčio prašymus nagrinėjanti instancija. Daug bylų nutraukiama, nes pareiškėjai išvyksta iš Serbijos teritorijos arba dingsta. Serbija padarė tam tikrą pažangą *migracijos* srityje. Serbijos ir Europos Sąjungos readmisijos susitarimas įgyvendinamas be didelių problemų. Tačiau migracijos valdymo strategija nėra veiksmingai įgyvendinama. Reikia pastangų pagerinti atsakingų įstaigų veiklos koordinavimą ir sustiprinti jų gebėjimus.

Tam tikra pažanga padaryta *pinigų plovimo* prevencijos srityje. Priimtas veiksmų planas ir įsteigta koordinavimo įstaiga. Tęstos pastangos pagerinti nacionalinį ir tarptautinį bendradarbiavimą vykdant tyrimus ir nagrinėjant nusikalstamas veikas. Tačiau praktiniai rezultatai tebėra prasti. Pinigų plovimo prevencijos administracijai trūksta gebėjimų sistemingai atskleisti įtartinus atvejus. Reikia pagerinti pranešimų teikimą, visų pirma už bankų sektoriaus ribų. Teismai ir teisėsaugos tarnybos neturi reikiamos kompetencijos nagrinėjant pinigų plovimo bylas ir vykdant finansinius tyrimus. Galutiniai apkaltinamieji nuosprendžiai retai kada priimami.

Nemaža pažanga padaryta kovos su *narkotikais* srityje. Teisėsaugos tarnybos tęsė tyrimus ir pagerino tarptautinį bendradarbiavimą, todėl sulaikyta daug neteisėtų narkotikų. Tačiau tebėra trūkumų vykdant sienos su Buvusiąja Jugoslavijos Respublika Makedonija, Juodkalnija, Bosnija ir Hercegovina ir Kroatija, taip pat administracinės sienos su Kosovu stebėjimą.

Modernizavus specialiąsias kriminalinės policijos tarnybas, labiau sustiprinti *policijos* gebėjimai. Pagerėjo skirtingų policijos struktūrų bendradarbiavimas, taip pat regioninis ir tarptautinis bendradarbiavimas. Tačiau reikia tobulinti strateginį planavimą ir žmogiškųjų išteklių valdymą, o įdarbinimo procedūros turi būti skaidresnės. Reikia sustiprinti vidaus kontrolę.

Nemaža pažanga padaryta kovojant su *organizuotu nusikalstamumu*. Pagerėjo atitinkamų tarnybų bendradarbiavimas šalies, regiono ir tarptautiniu mastu, tai davė gerų rezultatų atliekant tyrimus svarbiose bylose, suimta nemažai įtariamųjų. Turtas konfiskuojamas sistemingiau, jis konfiskuotas keliose bylose. Tačiau dar nepriimtas naujas iš esmės peržiūrėtas baudžiamojo proceso kodeksas. Reikia labiau sustiprinti teisėsaugos tarnybų gebėjimus taikyti šiuolaikiškus tyrimo metodus, ypač atliekant finansinius tyrimus.

Patvirtintos *prekybos žmonėmis* aukų nustatymo procedūros, o nustatytų aukų vis daugėja. Tačiau reikia pataisyti strateginį pagrindą, kad būtų galima geriau politiškai reaguoti į naujas tendencijas ir užtikrinti geresnį policijos, prokuratūrų ir teismų bendradarbiavimą. Priėmusi karinio saugumo ir karinės žvalgybos tarnybų įstatymą, Serbija padarė tam tikrą pažangą kovodama su *terorizmu*. Tačiau reikia pagerinti prevencijos politiką. Dar nesukurta įtariamųjų terorizmu duomenų bazė.

Menka pažanga padaryta *asmens duomenų apsaugos* srityje. 2010 m. rugpjūčio mėn. priimta asmens duomenų įstatymo įgyvendinimo strategija. Nepaisant kai kurių teigiamų pokyčių, Visuomeninės svarbos informacijos ir asmens duomenų apsaugos komisaro tarnybai vis dar trūksta finansinių ir žmogiškųjų išteklių. Asmens duomenų apsauga – svarbiausia sąlyga, kad Serbija galėtų sudaryti susitarimą su Eurojustu ir operatyvinio bendradarbiavimo susitarimą su Europolu.

Kosovas

Vertinant pagal **politinius kriterijus**, Kosovas padarė pažangą. Šalis tvirčiau išipareigojo įgyvendinti Europos darbotvarkę ir politikos reformą ir įsteigė Europos integracijos ministeriją. Vyriausybė užtikrino, kad stabilizacijos ir asociacijos proceso (SAP) dialogas su Europos Sąjunga vyktų sėkmingai. Valdžios institucijoms dabar reikia paspartinti reformų tempą. Viešosios administracijos gebėjimai tebėra silpni, o teismų sistema neveikia veiksmingai. Didelių rūpesčių tebekelia teisinės valstybės užtikrinimas. Bendradarbiavimas su ES teisinės valstybės misija (EULEX) pagerėjo ir valdžios institucijos, padedamos EULEX, pradėjo kelias kovas su korupcija operacijas. Šią veiklą reikia tęsti ir ji turi apimti kovą su *organizuotu nusikalstamumu*, narkotikais ir pinigų plovimu. Atsistatydinus Kosovo prezidentui, paskelbti rinkimai.

Kosovas padarė nemenką pažangą vykdydamas decentralizacijos procesą. Įsteigtos ir jau veikia keturios naujos savivaldybės. 2009 m. pabaigoje surengti vietos rinkimai. Europos Parlamento misijos nuomone, rinkimų procesas vyko taikiai, rinkėjų aktyvumas, įskaitant Kosovo serbų bendruomenės, buvo didelis. Tačiau rūpesčių tebekelia padėtis šiaurės Kosove. Buvo keletas smurtinių incidentų. Decentralizaciją galima pabaigti tik dalyvaujant vietos gyventojams. Reikia daugiau nuveikti siekiant užtikrinti visų bendruomenių integraciją ir kad savivaldybės teiktų viešąsias paslaugas. Šiuo požiūriu svarbi vietos bendruomenių parama, be kita ko, jų konstruktyvus dalyvavimas stiprinant teisinę valstybę. Toliau veikia tapačios struktūros, trukdančios decentralizacijos procesui.

Liepos mėn. Tarptautinis Teisingumo Teismas (TTT) paskelbė patariamąją nuomonę, kurioje padaryta išvada, kad Kosovo nepriklausomybės deklaracija neprieštarauja bendrajai tarptautinei teisei arba JT Saugumo Tarybos rezoliucijai 1244 (1999). Rugsėjo 9 d. priėmus JT Generalinės Asamblėjos rezoliuciją, ES patvirtino, kad yra pasirengusi paremti Belgrado ir Prištinos dialogą, kad būtų skatinamas bendradarbiavimas, siekiama pažangos kelyje į

Europos Sąjungą ir gerinamos žmonių gyvenimo sąlygos. Reikia ryžtingų visų šalių pastangų siekiant, kad regioniniai forumai būtų atviri visiems ir veiktų veiksmingai.

Kalbant apie *demokratiją ir teisinę valstybę*, padaryta pažanga stiprinant vykdomąsias ir parlamentines struktūras, visų pirma susijusias su Europos integracija. Vis dėlto teisinę valstybę reikia toliau stiprinti ir ji kelia didelių rūpesčių.

Rugsėjo mėn. Konstitucinis teismas priėmė sprendimą, kad tuo pat metu užimti Kosovo prezidento ir politinės partijos pirmininko pareigas yra nesuderinama su Konstitucija. Paskelbus šį sprendimą atsistatydino Kosovo prezidentas. Demokratinė Kosovo lyga tada pasitraukė iš valdančiosios koalicijos. Rinkimai paskelbti 2010 m. gruodžio 12 d.

Asamblėja įsteigė viešosios apskaitos komitetą. Europos integracijos komitetas supaprastino savo taisykles ir procedūras. Tačiau gebėjimai nagrinėti teisės aktų projektus ir prižiūrėti priimtų teisės aktų įgyvendinimą tebėra silpni. Reikia labiau sugriežtinti parlamentinę vyriausybės priežiūrą.

Sukurtos pagrindinės *vyriausybės* struktūros, kurios toliau veikia pagal atitinkamas konstitucines nuostatas. Europos integracijos ministerija veiklą pradėjo gerai ir dabar ji turi sustiprinti savo gebėjimus ir vaidmenį koordinuojant kitus vyriausybės departamentus.

Viešojo administravimo reforma Kosove tebėra svarbus uždavinys. Priėmus įstatymus dėl valstybės tarnybos ir atlyginimų, labiau išplėsta teisinė sistema. Reikia smarkiai sustiprinti viešosios administracijos gebėjimą teikti būtinas paslaugas visiems Kosovo žmonėms. Kosovo viešojo administracija tebėra silpna.

Šalis padarė pažangą vykdydama *teismų sistemos* reformą. Priėmus keturis reformų įstatymus: dėl teismų, dėl prokuratūros, dėl Kosovo teisėjų tarybos ir Kosovo prokurorų tarybos, pradėta didelė teismų sistemos reforma. Teismų įstatymu įvesta nauja atlyginimų sistema, kuri labai pagerino teisėjų padėtį. Baigta tikrinti teisėjų ir prokurorų tinkamumą eiti pareigas. Prezidentas į pareigas visais teismų sistemos lygmenimis paskyrė per 340 teisėjų ir prokurorų. Be kita ko, paskirti Kosovo teisėjų tarybos vietos nariai, kurie išsirinko tarybos pirmininką. Išlaikę advokatūros egzaminą 2009 m. gruodžio mėn. Kosovo teismo institutą baigė pirmieji būsimieji teisėjai ir prokurorai. Tačiau buvo politinio kišimosi į teismų sistemą atvejų, kai teisėjai ir prokurorai buvo iš naujo paskirti. Vis dar nemažai neišnagrinėtų bylų, ypač civilinėse bylose, įskaitant nuosavybės teises. Kosovo institucijoms reikia skirti pakankamai dėmesio karo nusikaltimų tyrimui ir teisminiam nagrinėjimui. Reikia parengti teismų sistemos reformos įgyvendinimo planus ir skirti išteklius. Kosovas dar tik pradeda spręsti prioritetinius teisingumo srities klausimus.

Priėmus įstatymą dėl kovos su korupcija agentūros ir dėl aukštesniojo rango valstybės pareigūnų nuosavybės ir dovanų kilmės deklaravimo, patobulinta teisinė *kovos su korupcija* sistema. Pakeistas įstatymas dėl valstybės pareigūnų interesų konflikto prevencijos. Įstatymas dėl politinių partijų finansavimo neviseškai atitinka Europos standartus. Tačiau kovos su korupcija rezultatai riboti. Daugiausia rūpesčių tebekelia viešųjų pirkimų procesas ir teismų ir teisėsaugos sistemos. EULEX turėjo toliau naudotis vykdymo įgaliojimais svarbiose bylose. Tiriama nemažai kovos su korupcija atvejų. Balandžio mėn. Transporto ministerijoje atliktos kratos; liepos mėn. Kosovo policija, bendradarbiaudama su EULEX, suėmė centrinio banko valdytoją. Vykdam visi šiuos tyrimus bendradarbiavo vyriausybė. Korupcija tebėra paplitusi Kosove ir kelia labai didelių problemų. Teisinė sistema dar neužbaigta ir neviseškai atitinka Europos standartus.

Konstitucijoje užtikrintos *žmogaus teisės ir mažumų gerbimas bei apsauga*, taip pat išvardijami tiesiogiai Kosove taikomi pagrindiniai tarptautiniai susitarimai ir dokumentai. Tačiau institucinė struktūra ir politinės valios stoka trukdo veiksmingai taikyti teises normas šioje srityje. Vyksta serbų bendruomenės integracijos procesas. Valdžios institucijos turi daugiau nuveikti, kad išspręstų pagrindines problemas, tokias kaip teisė naudotis nuosavybe, dingę be žinios asmenys, grįžimas ir švietimas.

Pilietinių ir politinių teisių srityje padaryta tam tikra pažanga. Vyriausybė turi daugiau nuveikti, kad būtų *išvengta kankinimo*, įtariamo *netinkamo elgesio* atvejų ir neproporcingo policijos ir kalėjimų darbuotojų jėgos naudojimo. Rūpesčių tebekelia *kalinimo* sąlygos. Pažanga užtikrinant *teisę kreiptis į teismą* nedidelė.

Saviraiškos laisvė praktiškai dar neužtikrinta. Reikia padidinti visuomeninio transliuotojo nepriklausomumą ir nešališkumą. Žurnalistams už reportažus toliau grasinama. Jiems taip pat sunku gauti oficialius dokumentus. Teisės aktais, reglamentuojančiais *teisę laisvai burtis į asociacijas*, neremiama nuosekli nevyriausybinių organizacijų plėtra ir finansavimas. Didėja *pilietinės visuomenės* gebėjimas stebėti ir vertinti vyriausybės veiklą. Tačiau pilietinė visuomenė dar silpna, o vykstant teisėkūros procesui savivaldybės ir vyriausybė su ja nesikonsultuoja sistemingai.

Ekonominės ir socialinės teisės dar nevisiškai užtikrintos. Sustiprinta *moterų* apsaugos teisinė sistema. Tam tikra pažanga padaryta nepilnamečių justicijos srityje. Tačiau *vaikų* apsauga dar menka. Vyriausybei reikia veiksmingiau spręsti vaikų darbo ir prekybos vaikais problemą. Reikia pagerinti pažeidžiamų grupių, visų pirma paliktų vaikų, grįžtančių ir neįgalių asmenų, socialinę integraciją ir apsaugą. Kosovas pradėjo informuotumo apie *kovą su diskriminacija* didinimo kampaniją, ypatingą dėmesį skirdamas diskriminacijai dėl amžiaus ir seksualinės orientacijos. Kovos su diskriminacija teisės aktai vis dar netinkamai įgyvendinami. Pagerėjo teismo sprendimų, garantuojančių *nuosavybės teises*, vykdymas. Tačiau nuosavybės susigrąžinimo procesui trukdo didelis neišnagrinėtų bylų ir ilgai neišspręstų klausimų skaičius.

Padaryta nedidelė pažanga užtikrinant *mažumų gerbimą ir apsaugą*, taip pat *kultūrines teises*. Kultūros ministerija įkūrė kultūros paveldo direktoratą. Toliau atstatomos religinės vietos. Kosovo policija iš KFOR perėmė pareigą saugoti tam tikras religines ir kultūrines vietas. Tačiau kultūros paveldą reglamentuojantis įstatymas nėra visiškai įgyvendinamas. 2008 m. įstatyme dėl specialių saugomų zonų numatyta stebėsenos taryba dar nesukurta. Bendruomenių ir grįžimo ministerija stengiasi daugiau padėti grįžtantiems mažumoms priklausantiems *pabėgėliams* ir *šalies viduje perkeltiems asmenims*. Visame Kosove daugėja savanoriškai grįžtančių asmenų.

2009 m. gruodžio mėn. Kosovas priėmė romų, aškalių, egiptiečių bendruomenių integracijos strategijos įgyvendinimo veiksmų planą. Vyriausybė sukūrė šiai strategijai įgyvendinti skirtas struktūras. Pradėta perkelti šeimas iš švinu užterštų šiaurės Kosovo vietovių, todėl galima uždaryti Česmin Lugo stovyklą. Šį procesą reikia pabaigti kuo greičiau. Romų, aškalių ir egiptiečių bendruomenių gyvenimo sąlygos, galimybės gauti išsilavinimą, sveikatos priežiūros ir socialinės apsaugos paslaugas tebekelia labai didelių rūpesčių. Kosovas turi aktyviau dalyvauti Romų dešimtmečio projekte.

Kalbant apie *regioninius ir tarptautinius išipareigojimus*, ataskaitiniu laikotarpiu Kosovas toliau bendradarbiavo su Tarptautiniu baudžiamuoju tribunolu buvusiąją Jugoslavijai (TBTBJ). Praėjus daugiau nei dešimtmečiui po ginkluoto konflikto pabaigos, be žinios

dingusiais laikoma 1 800 asmenų. Valdžios institucijos turi parodyti daugiau aktyvumo šioje srityje. Birželio mėn. Kosovas dalyvavo Sarajeve vykusiame ES ir Vakarų Balkanų aukšto lygio susitikime. Tačiau Kosovas turi priimti konstruktyvų požiūrį, kad užtikrintų veiksmingą dalyvavimą bendradarbiavimo iniciatyvose, tokiose kaip Regioninio bendradarbiavimo taryba ir Vidurio Europos laisvosios prekybos susitarimas (VELPS). Dėl VELPS Kosovui reikia vadovautis pragmatizmo principais ir ieškoti, kaip konstruktyviai užtikrinti veiksmingą šio susitarimo įgyvendinimą. Serbija ir Bosnija ir Hercegovina nepripažįsta Kosovo muitinių antspaudo, kuriuos JT Generalinio sekretoriaus specialusis atstovas patvirtino atitinkančiais JT ST rezoliuciją 1244/99. Reikia kuo skubiau rasti priimtina ilgalaikį sprendimą dėl Kosovo ir Serbijos dalyvavimo pagrindiniuose regioniniuose forumuose. Tai labai svarbus visiems atviro praktinio regioninio bendradarbiavimo veiksnys.

Ekonomikos krizės poveikis Kosovo **ekonomikai** buvo nedidelis. Realusis BVP toliau augo, daugiausia dėl viešųjų išlaidų. Didėja grėsmė tokio augimo tvarumui. Nedarbo lygis tebėra labai aukštas. Infliacija buvo nestabili ir tai rodo kintančios maisto ir degalų kainos. Toliau buvo sunku numatyti politikos formavimą ir įgyvendinimą. Pasiektas susitarimas su TVF dėl programos, kuria siekiama apriboti fiskalinę riziką ir grąžinti fiskalinį tvarumą. Įmonėms tebekyla problemų dėl silpnos teisinės valstybės, nepatikimo elektros tiekimo, prastos infrastruktūros ir nedidelių galimybių gauti finansavimą. Tai trukdo veiksmingai verslo ir ekonomikos plėtrai.

Vertinant pagal **ekonominius kriterijus**, Kosovas padarė nedidelę pažangą kurdamas veikiančią rinkos ekonomiką. Reikia didelių reformų ir investicijų, kad šalis ilgai galėtų atlaikyti konkurencinį spaudimą ir rinkos jėgas Sąjungoje.

Bendras konsensusas dėl į rinką orientuotos politikos pagrindų išlaikytas. Dėl euro naudojimo, mažos užsienio skolos ir siauros eksporto bazės buvo galima apsaugoti ekonomiką nuo išorės finansinio ir paklausos šoko. Bankų sektorius toliau plėtėsi ir išliko stabilus ir pelningas. Kosovo privatizavimo agentūra tęsė visuomeninių įmonių privatizaciją. Sėkmingai baigtas pirmasis viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės projektas, atrinktas tarptautinis konsorciumas, pagal 20 metų koncesijos sutartį plėtosiantis Prištinos tarptautinį oro uostą.

Tačiau smarkiai išaugus vyriausybės išlaidoms politikos priemonės vis labiau silpnėja. Štai naujo greitkelio tiesimas daugiausia finansuojamas iš viešųjų finansų. Dėl politikos formavimo ir įgyvendinimo trūkumų padidėjo ir taip didelis ekonominis netikrumas. Ekonominė statistika kiek pagerėjo, tačiau dar netinkama. Nedarbo, ypač jaunimo, lygis išliko labai aukštas. Dėl didelės vidaus paklausos ir nepakankamai gerai išvystytos gamybos bazės padidėjo einamosios sąskaitos deficitas. Valstybinė elektros energijos bendrovė toliau gavo dideles valstybės biudžeto subsidijas už importuojamą elektros energiją, taip pat paskolas savo investicijų programai finansuoti. Silpna teisinė valstybė, netikrumas dėl nuosavybės teisių ir aukštos palūkanų normos toliau neigiamai veikia verslo aplinką ir ekonominę plėtrą. Neoficialus sektorius tebėra svarbus uždavinys.

Pažanga, padaryta derinant Kosovo teisės aktus ir politiką su **Europos standartais**, tebėra netolygi. Labiau išplėtoti muitinių, mokesčių, laisvo prekių judėjimo, statistikos, migracijos, švietimo ir kovos su terorizmu teisinė sistema. Su konkurencija, intelektine nuosavybe, aplinka, žemės ūkiu ir maisto sauga, integruotu sienų valdymu, prieglobsčiu, kova su pinigų plovimu ir asmens duomenų apsauga susijęs derinimas dar ankstyvame etape. Užimtumo ir socialinės politikos, finansų kontrolės, kovos su neteisėta prekyba narkotikais, kovos su

prekyba žmonėmis ir organizuotu nusikalstamumu sričių normų suderinimas su Europos standartais tebėra ribotas.

ES **vidaus rinkos** srityje padaryta tam tikra pažanga rengiant *laisvo prekių judėjimo, įskaitant vartotojų apsaugą*, teisinę sistemą. Tačiau reikia sustiprinti bendrą teisinę sistemą. *Laisvo asmenų judėjimo*, taip pat *laisvės teikti paslaugas ir įsisteigimo teisės* sričių normų suderinimas su Europos standartais yra ribotas. *Laisvo kapitalo judėjimo* srityje jau pakankamai gerai pasistūmėta. Tačiau reikia tolesnių pastangų, siekiant užtikrinti veiksmingą reguliavimą.

Teisinės *muitų* nuostatos iš esmės atitinka Europos standartus, imtasi veiksmų kovoti su korupcija. Reikia daugiau stengtis kovoti su kontrabanda. Šiaurės Kosove reikia sustiprinti muitinius patikrinimus. Administraciniai gebėjimai pagerėjo, tačiau jų dar nepakanka. Yra teigiamų pokyčių, susijusių su *mokesčių* teisės aktais ir gebėjimų stiprinimu. Būtina toliau stengtis užtikrinti veiksmingą galiojančių įstatymų įgyvendinimą, užtikrinti mokesčių mokėjimą, išplėsti mokesstinę bazę ir taip sumažinti didelę neoficialią ekonomiką. Padaugėjo neišspręstų apeliacinių skundų dėl muitinės ir mokesčių administracijos sprendimų.

Konkurencijos srityje nepadaryta pažangos, susijusios su antimonopoline politika ar valstybės pagalbos taisyklėmis. Administraciniai gebėjimai pagerėjo, tačiau apskritai konkurencijos politikos įgyvendinimas yra ankstyvame etape. Reikia sustiprinti institucijų, dalyvaujančių sprendžiant konkurencijos klausimus, bendradarbiavimą. Konkurencijos komisija turi aktyviau dalyvauti didelėse privatizavimo ir restruktūrizavimo iniciatyvose.

Kosovas dar turi priimti naują viešųjų pirkimų įstatymą. Vyriausybė dėl to ėmėsi veiksmų. Praktinis galiojančio įstatymo įgyvendinimas verčia susirūpinti. Reikia padidinti viešųjų pirkimų pareigūnų vaidmenį, kad būtų sustiprinta viešųjų pirkimų sutarčių įgyvendinimo stebėseną, taip pat viešųjų pirkimų sistemos nepriklausomumą ir profesionalumą. Valdžios institucijos turi nuveikti daugiau kovodamos su korupcija šioje srityje. Kosovo nuostatos dėl koncesijų labai skiriasi nuo Europos standartų.

Dar reikia priimti pagrindinius *intelektinės nuosavybės teises* reglamentuojančius teisės aktus. Reikia didelių pastangų siekiant užtikrinti vykdymą ir didinti informuotumą. Kosovo intelektinės nuosavybės teises reglamentuojanti tvarka dar tik kuriama o įgyvendinimas labai prastas.

Užimtumo ir visuomenės sveikatos sričių derinimo pažanga nedidelė. Menki administraciniai gebėjimai ir netinkama teisinė sistema kelia rūpesčių. Kosove reikia pagerinti socialinę apsaugą ir įtraukti, taip pat *socialinį dialogą*. Teisinė *švietimo* srities sistema priartinta prie Europos standartų; kad būtų galima įgyvendinti reformas, reikia didesnių administracinių gebėjimų. Kosovas parengė penkerių metų *mokslinių tyrimų* programą, kurią įgyvendinant tikimasi pagerinti gebėjimus šiame sektoriuje. Ši sritis yra prioritetinga.

Vertinant **sektorių politiką**, reikia veiksmingiau skatinti plėtrą ir MVĮ, o skirtingas su šia sritimi susijusias strategijas reikia geriau koordinuoti. Reikia daugiau pastangų *žemės ūkio* ir maisto saugos srityje, visų pirma susijusių su priimtų teisės aktų įgyvendinimu ir žemės ūkio maisto produktų įstaigų tobulinimu. Priimti keli *aplinkos* įstatymai. Tačiau ES aplinkos standartų įgyvendinimas dar ankstyvame etape.

Transporto infrastruktūra tebėra nepakankamai išvystyta. Kosovas pradėjo kelių tiesimo programą, kuria neatsižvelgiama į numatytus transporto srautus, o dėl jos dydžio nelieka lėšų investicijoms į kitas transporto rūšis, visų pirma geležinkelius. Pagerėjo aviacijos srities

normų suderinimas su Europos standartais. 2009 m. Kosovas priėmė aviacijos saugumo ir kokybės kontrolės programas.

Energetikos sektoriuje yra svarbių uždavinių, susijusių su mokėjimo už elektrą užtikrinimu ir netvaraus energijos paklausos augimo valdymu. Balandžio mėn. Kosovas priėmė 2009–2018 m. energetikos strategiją. 2010 m. spalio mėn. po ilgo vėlavimo priimtas pagrindinių šios srities (energetikos, elektros ir energetikos reguliavimo institucijos) įstatymų paketas.

Nedidelė pažanga padaryta *informacinės visuomenės ir žiniasklaidos* srityje. Reikia padidinti Telekomunikacijų reguliavimo institucijos nepriklausomumą ir išteklius, taip pat Nepriklausomos žiniasklaidos tarybos nepriklausomumą, kaip užtikrinta neseniai peržiūrėtame Nepriklausomos žiniasklaidos tarybos įstatyme. Reikia rasti ilgalaikį sprendimą dėl visuomeninio transliuotojo.

Padaryta tam tikra pažanga finansų *kontrolės* srityje. Tačiau Kosovas dar tik pradeda taikyti tarptautinius standartus. Rūpesčių tebekelia finansinis Generalinio auditoriaus tarnybos nepriklausomumo trūkumas. Liepos mėn. Kosovas priėmė įstatymą dėl oficialios *statistikos*. Vis dėlto administraciniai gebėjimai tebėra prasti ir reikia toliau stengtis pagerinti sektorių statistiką ir visų pirma verslo ir makroekonominę statistiką.

Teisingumo, laisvės ir saugumo srityje pažanga netolygi. Kosovas padarė tam tikrą pažangą, susijusią su *integruotu sienų valdymu*. Kosovas iš KFOR perėmė pareigą kontroliuoti sieną su Albanija. Tačiau reikia didelių pastangų norint užtikrinti sienų valdymą pagal ES standartus. Ypatingai sunkus uždavinys – padėtis šalies šiaurėje. EULEX sustiprino veiklą prie 1 ir 31 perėjimo punktų vartų. *Prieglobsčio* srityje Kosovas padarė nedidelę pažangą. Nors prieglobsčio prašymų labai padaugėjo, bendras jų skaičius nedidelis. Daugumas prieglobsčio prašytojų, išvykstančių iš Kosovo į kitas paskirties vietas, tai padarė todėl, kad Kosovo valdžios institucijos nevykdo tinkamos kontrolės.

Padaryta pažanga derinant *migracijos* srities normas su Europos standartais. Kosovas priėmė readmisijos įstatymą, kuris iš esmės atitinka ES reikalavimus. Kosovas pasirašė kelis dvišalius readmisijos susitarimus. Valdžios institucijos toliau veiksmingai nagrinėjo readmisijos prašymus iš Europos šalių. Tai reikia tęsti toliau. Priimta gražinamų asmenų integracijos strategija ir jos įgyvendinimo veiksmų planas.

Pinigų plovimas tebekelia didelių rūpesčių. Kosovas priėmė kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu įstatymą. Pagerėjo muitinės ir Finansinės žvalgybos centro bendradarbiavimas. Centras taip pat daugiau bendradarbiauja su bankais. Tačiau Kosovas dar tik pradeda priimti ir įgyvendinti šios srities Europos standartus. Gebėjimai tirti pinigų plovimo atvejus ir vykdyti baudžiamąjį persekiojimą tebėra prasti. Kosovo valdžios institucijos yra pakankamai gerai pasirengusios prisiimti atsakomybę už pinigų plovimo atvejų nagrinėjimą. Apskritai sprendžiant ekonominių ir finansinių nusikaltimų problemą padaryta nedidelė pažanga.

Nedidelė pažanga padaryta vykdant *neteisėtos prekybos narkotikais* prevenciją. Pagerinta konfiskuotų narkotikų sandėliavimo patalpų apsauga. Valdžios institucijos sėkmingai įvykdė kelias operacijas. Tačiau konfiskavimo, suėmimo ir persekiojimo atvejų nedaug. Veiksmai siekiant spręsti neteisėtos prekybos narkotikais problemą dar tik pradedami.

Policijos srityje Kosovas padarė tam tikrą pažangą. Viešoji tvarka palaikyta. Serbų stačiatikių bažnyčios patriarcho intronizacijos ceremonija praėjo taikiai. Patvirtinta naujoji Kosovo policijos struktūra, be kita ko, aukšto rango vadovų pareigybių aprašymai. Priimta šaulių ir

lengvųjų ginklų kontrolės ir surinkimo strategija ir veiksmų planas. Surenkama daugiau neteisėtai laikomų ginklų. Vis dėlto Kosovo policija turi sukurti žvalgybos informacija grindžiamus policijos pajėgumus, kad galėtų veiksmingiau tirti sunkius nusikaltimus.

Nedidelė pažanga padaryta kovojant su *organizuotu nusikalstamumu*. Kosovas priėmė nusikalstamumo prevencijos strategiją. Paskirti prokurorai, kurie specializuojasi organizuoto nusikalstamumo srityje. Pasirašyti dvišaliai šios srities susitarimai su trečiosiomis šalimis. Tačiau Kosovui reikia sukurti veiksmingą liudytojų apsaugos sistemą. Aukšto lygio pareigūnams apkaltinamųjų nuosprendžių nepaskelbta. Buvo teisėjų ir prokurorų bauginimo atvejų. Organizuotas nusikalstamumas tebėra labai didelė problema. Valdžios institucijos turi dėti daugiau pastangų kovoti su organizuotu nusikalstamumu Vakarų Balkanuose ir Europoje, visų pirma vykdant tyrimus, suimant įtariamuosius ir konfiskuojant turtą, taip pat skelbiant apkaltinamuosius nuosprendžius. Kosovas šioje srityje turi pasiekti konkrečių rezultatų.

Pažanga kovojant su *prekyba žmonėmis* nedidelė. Suimti keli asmenys neteisėto žmonių gabenimo byloje. Kosovas priėmė tarptautinius prekybos žmonėmis aukų apsaugos standartus. Tačiau nustatoma nedaug prekybos žmonėmis atvejų ir nedaug aukų, ir tai neatspindi viso problemos masto. Kaltininkams ne visada skiriamos tinkamos bausmės. Reikia sustiprinti Kosovo institucijų gebėjimus tirti prekybos žmonėmis atvejus, vykdyti baudžiamąjį persekiojimą ir skelbti apkaltinamuosius nuosprendžius. Padaryta tam tikra pažanga, susijusi su kovos su *terorizmu* priemonėmis. Sustiprinti Kosovo policijos kovos su terorizmu padalinio gebėjimai.

Asmens duomenų apsaugos srityje Kosovas padarė nedidelę pažangą. Priimtas įstatymas dėl asmens duomenų apsaugos. Dar reikia įsteigti duomenų apsaugos priežiūros instituciją. Kosove asmenys nepakankamai gerai informuojami apie jų teises, susijusias su jų asmens duomenų apsauga. Svarbu siekti pažangos šioje srityje, kad Kosovas galėtų bendradarbiauti tarptautiniu mastu teisingumo ir vidaus reikalų srityje.

Turkija

Turkija ir toliau pakankamai gerai atitinka **politinius kriterijus**. Pastarojo meto konstitucinėmis reformomis sudarytos sąlygos pažangai daugelyje sričių, kaip antai teismų sistema ir pagrindinės teisės. Dabar jas reikia įgyvendinti pagal Europos standartus. Demokratinio atvirumo politika, kuria visų pirma siekta spręsti kurdų klausimą, kol kas nepatenkino lūkesčių.

Rugsėjo 12 d. referendume patvirtintas konstitucinių pataisų paketas yra žingsnis tinkama linkme. Jomis atsižvelgiama į nemažai stojimo partnerystės prioritetų teismų sistemos, pagrindinių teisių ir viešojo administravimo srityse. Vis dėlto prieš parengiant ir priimant konstitucines reformas nebuvo konsultuotasi su politinėmis partijomis ir plačiąja visuomene. Bus labai svarbu, kad pataisos būtų įgyvendinamos laikantis Europos standartų, laikantis skaidrumo ir įtraukties principų. Siekiant pažangos pagrindinių teisių srityje vis dar reikia didelių pastangų. Teisinių veiksmų prieš žurnalistus skaičius ir netinkamas spaudimas žiniasklaidai praktiškai riboja spaudos laisvę. 2009 m. rugpjūčio mėn. vyriausybės paskelbtos demokratinio atvirumo politikos, kuria visų pirma siekiama spręsti kurdų klausimą, vyriausybė laikėsi tik iš dalies. Šiai politikai taip pat pakenkė Konstitucinio teismo sprendimas uždrausti Demokratinės visuomenės partiją (DTP) ir PKK surengtų teroristinių išpuolių banga.

Kiek tai susiję su **demokratija ir teisine valstybe** Turkijoje, tęstas įtariamo nusikaltėlių tinklo „Ergenekon“ bylos tyrimas. Šis ir kelių kitų perversmo planų tyrimas – tebėra galimybė Turkijai sustiprinti pasitikėjimą tinkamu savo demokratinių institucijų veikimu ir teisine valstybe. Tačiau rūpesčių kelia teisinės garantijos visiems įtariamiesiems. Turkijai vis dar reikia suderinti su Europos standartais savo teisės aktus, susijusius su politinių partijų uždraudimo procedūra ir pagrindu.

Įgyvendinant *viešojo administravimo reformą* priėmus konstitucines pataisas padaryta tam tikra pažanga, visų pirma steigiant ombudsmeno instituciją, užtikrinant asmens duomenų apsaugą ir teisę gauti informaciją. Svarbu toliau stengtis reformuoti valstybės tarnybą.

Pažanga padaryta vykdant *saugumo pajėgų civilinę priežiūrą*. Konstitucinėmis pataisomis apribojama karo teismų kompetencija, numatyta Aukščiausiosios teismo tarybos sprendimų teisminė kontrolė. Vis dėlto aukšto rango ginkluotųjų pajėgų karininkai ir toliau darė pareiškimus peržengdami savo kompetencijos ribas, visų pirma teismų klausimais. Pažangos nepadaryta užtikrinant parlamento vykdomą gynybos biudžeto priežiūrą.

Teismų sistemos srityje padaryta pažanga įgyvendinant teismų reformos strategiją. Priimtos konstitucinės pataisos dėl Aukščiausiosios teisėjų ir prokurorų tarybos – teigiamas žingsnis. Vis dėlto Aukščiausiajai tarybai tebepirmininkauja teisingumo ministras, kuris priima galutinius sprendimus dėl tyrimų. Rengiant ir priimant įgyvendinamuosius teisės aktus reikės užmegzti veiksmingą dialogą su visomis suinteresuotosiomis šalimis. Tai padės įgyvendinti šias reformas pagal Europos standartus laikantis skaidrumo ir įtraukties principų.

Padaryta pažanga plėtojant išsamią kovos su korupcija strategiją ir veiksmų planą. Vis dėlto korupcija tebėra paplitusi daugelyje sričių. Turkijai reikia pasiekti konkrečių rezultatų vykdant tyrimus, teikiant kaltinamąsias išvadas ir priimant apkaltinamuosius nuosprendžius

Padaryta tam tikra pažanga užtikrinant *žmogaus teises ir mažumų apsaugą*, visų pirma susirinkimų laisvę, taip pat moterų, vaikų ir kultūrines teises. Tačiau vis dar reikia didelių pastangų siekiant užtikrinti saviraiškos laisvę ir religijos laisvę.

Kalbant apie *tarptautinės žmogaus teisių teisės normų laikymąsi*, žmogaus teisių institucijas reikia visiškai suderinti su JT principais.

Teigiama tendencija, susijusi su kankinimų ir netinkamo elgesio uždraudimu, tebevyrauja. Apkaltinamieji nuosprendžiai pareikšti kai kuriose svarbiose žmogaus teisių pažeidimų bylose. Tačiau tebepranešama apie neproporcingo teisėsaugos institucijų jėgos panaudojimo atvejus ir tai verčia susirūpinti.

Toliau įgyvendinama kalėjimų reformos programa. Vis dėlto viena iš didžiausių problemų tebėra didelė kardomojo kalinimo įstaigose kalinamų asmenų dalis. Reikia pagerinti sveikatos priežiūros paslaugas kalėjimuose.

Turkijos teisėje *saviraiškos laisvė* nėra pakankamai gerai užtikrinta atsižvelgiant į EŽTK ir EŽTT praktiką. Rūpestį kelia didelis prieš žurnalistus iškeltų bylų skaičius. Netinkamas politinis spaudimas žiniasklaidai ir teisinis netikrumas iš tikrųjų varžo spaudos laisvę. Susirūpinti verčia dažni interneto svetainių uždraudimo atvejai.

Tam tikra pažanga padaryta užtikrinant susirinkimų laisvę. Praeityje neramumus sukėlusios demonstracijos, kaip antai kurdų naujųjų metų (*Newroz*) arba gegužės 1 d. šventimas, šiais metais praėjo taikiai ir valdžios institucijų buvo gerai koordinuojamos. Tačiau per kai kurias

pietryčiuose surengtas demonstracijas, susijusias su kurdų klausimu, saugumo pajėgos panaudojo pernelyg didelę jėgą.

Teisę laisvai burtis į asociacijas užtikrinanti teisinė sistema apskritai atitinka ES standartus. Tačiau valdžios institucijos taiko pernelyg griežtą kontrolę ir toliau kelia bylas dėl lesbiečių, gėjų, biseksualų ir transeksualų asociacijų uždraudimo.

Kalbant apie *religijos laisvę*, tikėjimo laisvės ir toliau iš esmės paisoma. Toliau įgyvendinamas fondų įstatymas, nors yra vėlavimo atvejų ir procedūrinių problemų. Tęstas dialogas su alevitų ir nemusulmoniškais religinėmis bendruomenėmis, tačiau rezultatų dar nėra. Mažumų religinių bendruomenių nariai tebeapatiria ekstremistų grąsinimus. Dar nesukurta EŽTK atitinkanti teisinė sistema, kad visos nemusulmoniškos religinės bendruomenės ir alevitų bendruomenė galėtų veikti nevaržomai, be kita ko, teikti mokymą dvasininkams.

Apskritai įdiegta bendra *moterų teises* ir lyčių lygybę užtikrinanti teisinė sistema. Ši sistema sustiprinta priėmus konstitucinę pataisą, kuria leidžiama priimti moterims taikytinas teigiamos diskriminacijos priemonės. Tačiau reikia nuolatinių pastangų siekiant, kad ši teisinė sistema taptų politine, socialine ir ekonomine realybe. Praktiškas moterų teisių ir lyčių lygybės užtikrinimas tebėra pagrindinis Turkijos uždavinys. Didelių problemų tebekelia „žudymas dėl garbės“, ankstyva ir priverstinė santuoka ir šeiminis smurtas. Visoje šalyje reikia nuosekliai įgyvendinti teisės aktus. Reikia toliau plėtoti švietimo veiklą ir didinti informuotumą apie moterų teises ir lyčių lygybę.

Pažanga padaryta ginant *vaikų teises*. Turkija suderino nepilnamečių justiciją reglamentuojančią teisinę sistemą su tarptautiniais standartais. Lyčių nelygybė pradinio švietimo sistemoje toliau mažėjo, tačiau tebėra plačiai paplitusi tam tikrose šalies vietose. Susirūpinimą vis dar kelia mokyklos nebaigiantys vaikai. Reikia toliau stiprinti pastangas visose srityse, įskaitant švietimą, vaikų darbą, sveikatos priežiūrą, administracinius gebėjimus ir koordinavimą, ir visoje šalyje sukurti veiksmingą nepilnamečių justicijos sistemą.

Konstitucinėmis pataisomis išplėstos *profesinių sąjungų*, visų pirma viešosios tarnybos profesinių sąjungų, *teisės* Turkijoje. Tačiau galiojančioje teisinėje sistemoje yra ribojamųjų nuostatų, neatitinkančių ES standartų ir TDO konvencijų. Tai, kad socialiniai partneriai ir vyriausybė nepasiekia sutarimo, trukdo priimti naujus teisės aktus.

Turkijos požiūris į *mažumų gerbimą ir apsaugą ir kultūrinės teises* tebėra ribotas. Dar reikia užtikrint visišką pagarbą kalbos, kultūros ir pagrindinėms teisėms ir jų apsaugą, atitinkančią Europos standartus. Turkijai reikia toliau stengtis didinti toleranciją mažumų atžvilgiu ir skatinti jų įtrauktį.

Imtasi tam tikrų teigiamų žingsnių geriau užtikrinant kultūrinės teises, visų pirma susijusias su Turkijos laidų ne turkų kalbomis transliavimo politika. Vis dėlto išlieka apribojimų, daugiausia susijusių su kalbų vartojimu politikoje, švietimo sistemoje ir palaikant ryšius su viešosiomis tarnybomis.

Viešiau diskutuojama *romų* klausimu ir imtasi konkrečių priemonių kai kurioms jų problemoms spręsti. Tačiau nesant išsamios romų socialinę įtrauktį skatinančios politikos, šie asmenys dar dažnai diskriminuojami, kai siekia gauti išsilavinimą, būstą ir sveikatos priežiūros ir viešąsias paslaugas.

Kalbant apie padėtį šalies *rytuose ir pietryčiuose*, vyriausybės demokratinio atvirumo politika nepateisino lūkesčių, kadangi praktiškai įgyvendinta nedaug priemonių. Svarbu, kad pastangos spręsti kurdų klausimą būtų paremtos plataus masto konsultacijomis. Reikia pakeisti kovos su terorizmu teisės aktus, kad būtų išvengta pernelyg didelių pagrindinių teisių apribojimų. Rūpesčių tebekelia didelis skaičius priešpėstinių minų. Dar reikia palapsniui atsisakyti kaimų apsaugos sistemos.

Nuo birželio mėn. padaugėjo PKK teroristinių išpuolių, per kuriuos žuvo daug žmonių. PKK įtraukta į ES teroristinių organizacijų sąrašą. Turkija ir ES sustiprino dialogą kovos su terorizmu klausimu.

Toliau vyko šalies *viduje perkeltų asmenų* kompensacijų procesas. Tačiau įgyvendinimas nėra veiksmingas. Vyriausybė neparengė bendros nacionalinės strategijos, kaip spręsti šalies viduje perkeltų asmenų klausimą, todėl ji turi geriau atsižvelgti į šių asmenų poreikius. Reikia sustiprinti pabėgėliams ir prieglobsčio prašytojams skirtą teisinę sistemą ir pagerinti aplinkraščių dėl prašymų teikimo procedūrų taikymą. Svarbu toliau gerinti bendras užsieniečių sulaikymo centrų sąlygas.

Kalbant apie *regioninius klausimus ir tarptautinius įsipareigojimus*, Turkija toliau reiškė viešąją paramą JT Generaliniam sekretoriui prižiūrint vykdomoms dviejų bendruomenių lyderių deryboms, kuriose siekiama rasti visapusišką *Kipro problemas* sprendimą. Tačiau, nepaisant Tarybos ir Komisijos pakartotinių raginimų, Turkija vis dar nevykdo savo įsipareigojimų, nustatytų 2005 m. rugsėjo 21 d. Europos bendrijos ir jos narių deklaracijoje, taip pat Tarybos išvadose, įskaitant 2006 m. gruodžio mėn. ir 2009 m. gruodžio mėn. išvadas. Šalis nevykdo savo įsipareigojimo visiškai nediskriminaciniu būdu įgyvendinti Asociacijos susitarimo papildomą protokolą ir nepašalina visų laisvą prekių judėjimą ribojančių kliūčių, įskaitant tiesioginio transporto ryšio su Kipru ribojimą. Nieko nepadaryta, kad būtų normalizuoti dvišaliai santykiai su Kipro Respublika.

Vėl esama paskatų pagerinti dvišalius *santykius su Graikija*. Tai davė teigiamų rezultatų prekybos, švietimo, transporto, energetikos, kultūros ir aplinkos srityse. Aktyviau vedamos dvišalės tiriamosios derybos. Graikija pateikė nemažai oficialių skundų, kad Turkija vis dar pažeidinėja jos oro erdvę, įskaitant skrydžius virš Graikijos salų. Graikija taip pat pateikė skundų dėl jos teritorinių vandenų ribų pažeidimo.

ES ir Turkija vedė dialogą dėl bendrų aktualių sričių Vakarų Balkanuose. Turkija ėmėsi nemažai iniciatyvų regione, įskaitant trišales derybas su Serbija ir Bosnija ir Hercegovina. Santykiai su Bulgarija išlieka teigiami.

Turkijos **ekonomika** smarkia nukentėjo nuo pasaulinės finansų krizės, tačiau greitai susigrąžino nuostolius, nes 2009 m. antrąjį ketvirtį pradėjo smarkiai augti visuose sektoriuose. Vyriausybės biudžetas ir centrinis bankas sėkmingai suteikė didelę paramą, atitinkančią bendrą paklausą, visų pirma smarkiai palengvinę fiskalines ir pinigų politikos nuostatas. Aukštas augimo normos lydi sparčiai didėjantis prekybos ir einamosios sąskaitos deficitas, mažėjantis nedarbas (nors jis ir aukštesnis nei iki krizės) ir didėjantis infliacinis spaudimas. Su krize susijusios intervencinės politikos nutraukimo strategija daugiausia dėmesio skiriama stipriam, tvariam ir subalansuotam augimui. Parengta fiskalinė tvarka, kurią taikant ilgainiui bus galima labai pagerinti fiskalinius rezultatus. Tačiau jos priėmimas parlamente atidėtas. Struktūrinės reformos įgyvendinimo pažanga netolygi, tačiau mažesnės palūkanų normos ir stipresni ekonomikos pagrindai turėtų suteikti galimybę paspartinti struktūrines reformas.

Vertinant pagal **ekonominius kriterijus**, Turkija yra veikiančios rinkos ekonomikos šalis. Ji turėtų būti pajėgi atlaikyti konkurencinį spaudimą ir rinkos jėgas Sąjungoje vidutinės trukmės laikotarpiu, jeigu toliau įgyvendins savo visapusišką struktūrinių reformų programą.

Pasibaigus krizei išlaikytas konsensusas dėl esminių ekonominės politikos dalykų. Kovos su krize priemonėmis sumažintas ekonomikos nuosmukio poveikis, nors jos padidino Turkijos fiskalinį deficitą ir skolą. Priemonių taikymas palaipsniui nutraukiamas. Vis dar svarbu laiku, tikslingai ir pagrįstai nutraukti paramos priemonės, kad būtų maksimaliai padidinta ankstesniųjų metų fiskalinio konsolidavimo nauda ir užtikrintas bendras vidutinės trukmės laikotarpio tvarumas, taip pat pasiektas stiprus, tvarus ir subalansuotas augimas. Pasistūmėta privatizacijos procese, nors ir jis dėl pasaulinių ekonomikos sąlygų vyksta lėčiau. Pasirodė, kad dėl ankstesniųjų reformų finansų sektorius yra nepaprastai stiprus. Labai paspartėjo investicijos ir tam tikra pažanga padaryta atnaujinant šalies žmogiškąjį ir fizinį kapitalą. Turkija sugebėjo iš dalies nukreipti savo prekybą į naujas rinkas ir taip kiek sušvelnino krizės poveikį. Prekybos ir ekonominės integracijos su ES lygis išliko aukštas.

Nors išorės disbalansas ir finansavimo poreikiai sparčiai didėjo nepaisant atsigaušančio augimo, problemų gauti išorės finansavimą nebuvo. Infliacinis spaudimas labai padidėjo, visų pirma dėl energijos kainų poveikio ir dėl aktyviai vykdytos ekonominės veiklos. Didesnė pažanga užtikrinant fiskalinį skaidrumą, infliacijos valdymo sistemos stiprinimas ir finansinio stabilumo išlaikymas tebėra pagrindinės sąlygos siekiant iki minimumo sumažinti staigus pakilimo ir nuosmukio grėsmę. Nedarbas išlieka aukštesnis nei iki krizės ir tikimasi, kad dėl demografinių veiksnių nedarbas per ateinančius metus išliks aukštas. Mažas gebėjimas kurti naujas darbo vietas akivaizdžiai susijęs su darbo jėgos įgūdžių paklausos ir pasiūlos neatitikimu, taip pat su pernelyg griežtu darbo rinkos reguliavimu. Yra pasitraukimo iš rinkos kliūčių, o bankroto procedūros palyginti sudėtingos. Krizė dar labiau pablogino MVĮ galimybes gauti finansavimą. Dėl teisinės aplinkos, visų pirma teismo procedūrų, tebekyla praktinių problemų, kliudoma kurti geresnę verslo aplinką. Dėl galiojančio produktų rinkos reguliavimo ir nuolatinio skaidrumo skiriant valstybės pagalbą trūkumo verslo aplinka negerėja. Neoficiali ekonomika tebėra svarbus uždavinys.

Turkija toliau stiprina **gebėjimą priimti narystės įsipareigojimus**. Pažanga, nors kartais netolygi, padaryta daugumoje sričių. Tam tikrų sričių: laisvo prekių judėjimo, intelektinės nuosavybės teisių, antimonopolinės politikos, energetikos, įmonių ir pramonės politikos, vartotojų apsaugos, statistikos, transeuropinių tinklų ir mokslo bei mokslinių tyrimų suderinimo lygis yra geras. Derinimą reikia tęsti, pirmiausia aplinkos, bendrovių teisės, viešųjų pirkimų ir įsisteigimo teisės ir laisvės teikti paslaugas srityse. Reikia baigti muitų sąjungos srities derinimą. Dar neišspręstos ilgalaikės prekybai kliudančios problemos, tokios kaip atitikties vertinimo tikrinimai, importo ir eksporto licencijų reikalavimai, veiksmingas intelektinės nuosavybės teisių užtikrinimas, naujų farmacijos produktų registravimas ir diskriminacinis apmokestinimas. Labai svarbu, kad Turkija visiškai įgyvendintų muitų sąjungos teisės aktus ir panaikintų daugelį kliūčių laisvoje apyvartoje esantiems ES produktams. Daugumos sričių atveju būtina, kad Turkija pagerintų savo administracinius gebėjimus įgyvendinti *acquis*.

Laisvą prekių judėjimą reglamentuojančių teisės aktų suderinimo lygis pakankamai geras, tačiau padaryta pažanga nedidelė. Be tebesančių techninių laisvai prekių apyvartai trukdančių prekybos kliūčių, atsirado ir naujų. Menka pažanga padaryta *darbuotojų judėjimo laisvės* srityje, kurioje derinimas dar tik pradėtas. Derinimas *įsisteigimo teisės ir laisvės teikti paslaugas* srityje dar tik pradėtas. Labai nedidelė pažanga padaryta tarpusavio profesinių kvalifikacijų pripažinimo srityje. Jokios pažangos nepadaryta paslaugų ir įsisteigimo teisės

srityje. Padaryta pažanga *laisvo kapitalo judėjimo* srityje, visų pirma derinant kovos su pinigų plovimu normas su *acquis*. Vis dar nebaigta teisinė kovos su teroristų finansavimu sistema. Turkija nepadarė pažangos kapitalo judėjimo ir mokėjimų arba mokėjimo sistemų srityje.

Tam tikra pažanga padaryta *viešųjų pirkimų* srityje, visų pirma susijusi su institucine struktūra ir administraciniais gebėjimais. Reikia priimti derinimo strategiją, ir Turkija turi toliau derinti savo teisės aktus, visų pirma susijusius su lengvatomis, komunalinėmis paslaugomis ir viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės programomis. Nedidelė pažanga padaryta *bendrovių teisės* srityje. Nepriimtas naujasis prekybos kodeksas. Reikia toliau stiprinti administracinius gebėjimus, dar neįdiegta teisinė ir institucinė audito sistema. *Intelektinės nuosavybės teisės* suderinimo lygis palyginti geras. Turkijos ir Komisijos susitarime užmegzti dialogą dėl intelektinės nuosavybės teisių atsižvelgiama į svarbų stojimo derybų elementą. Vis dėlto dar nepriimti būtini INT teisės aktai, be kita ko, dėl atgrasomųjų baudžiamųjų sankcijų. Reikia pagerinti INT srities koordinavimą ir bendradarbiavimą.

Vertinant *konkurencijos politiką*, antimonopolinės srities suderinimo lygis yra aukštas. Turkija veiksmingai taiko konkurencijos taisykles. Valstybės pagalbos srityje svarbus žingsnis į priekį – valstybės pagalbos įstatymo, kuriuo įsteigiama stebėsenos institucija, priėmimas. Stebėsenos institucija turi pradėti veikti kuo greičiau.

Padaryta tam tikra pažanga *finansinių paslaugų* srityje, kadangi priežiūros institucijos įvedė tolesnes atsargumo priemones. Apskritai Turkija tik iš dalies atitinka *acquis*. Vertinant *informacinę visuomenę ir žiniasklaidą*, elektroninės komunikacijos ir informacinių technologijų srityje telekomunikacijų reguliavimo institucija nuveikė didelį darbą, susijusį su įgyvendinamaisiais reglamentais. Audiovizualinės politikos srityje padaryta tam tikra pažanga. Tačiau tebėra keletas rinkos plėtojimo kliūčių. Teisės aktus dėl elektroninės komunikacijos, informacinės visuomenės paslaugų ir audiovizualinės politikos reikia toliau tikslinti.

Nedidelė pažanga padaryta *žemės ūkio ir kaimo plėtros* srityje. Iš žemės ūkio paramos politikos matyti, kad perėjimas prie bendros žemės ūkio politikos (BŽŪP) yra tik labai nežymus. Žengti pirmieji žingsniai rengiant integruotą administravimo ir kontrolės sistemą. Vis dėlto Turkija nepanaikino visų prekybos galvijienos produktais techninių kliūčių. Atsiliekama nuo IPARD struktūrų akreditavimo tvarkaraščio – tai taip pat trūkumas. Reikia tolesnės pažangos žemės ūkio statistikos, ūkių apskaitos duomenų tinklo, kokybės politikos ir ekologiško ūkininkavimo srityse. Pažanga padaryta įgyvendinant *maisto saugos, veterinarijos ir fitosanitarijos politiką*, visų pirma priėmus svarbius pagrindinius teisės aktus. Naujoji teisės aktų derinimo strategija turėtų palengvinti atitinkamo *acquis* perkėlimą ir įgyvendinimą. *Žuvininkystės* srityje tam tikra pažanga padaryta valdant išteklius ir laivyną, vykdant patikrinimus ir kontrolę, taip pat įgyvendinant tarptautinius susitarimus. Reikia toliau siekti pažangos derinant teisės aktus, stiprinant administracines struktūras, vykdant rinkos politiką, struktūrinius veiksmus, taip pat valstybės pagalbos srityje.

Tam tikra pažanga padaryta derinant *transporto sektoriaus* normas. Aviacijos, jūrų ir kelių transporto sektorių teisės aktų suderinimo lygis yra geras. Pažangos nepadarė atveriant geležinkelių rinką ir užtikrinant saugą. Dėl Turkijos ir Kipro Respublikos skrydžių valdymo kontrolės centrų bendradarbiavimo stokos tebėra rimta grėsmė oro eismo saugai. Jūrų sektoriuje nepadarė pažangos siekiant tapti tarptautinių konvencijų šalimi. Administraciniai ir įgyvendinimo gebėjimai tebėra nedideli.

Energetikos sektoriuje padaryta nemaža pažanga derinant elektros, atsinaujinančiosios energijos ir energijos vartojimo efektyvumo, taip pat tiekimo saugumo normas. Tolesnių

pastangų reikia gamtinių dujų, branduolinės energetikos, branduolinės saugos, radiacinės saugos ir valstybės pagalbos srityse.

Padaryta tam tikra pažanga derinant *mokesčių* normas, visų pirma siekiant pašalinti diskriminacinę tabako produktams taikomą tvarką. Vis dėlto padidintas alkoholinių gėrimų akcizo mokestis prieštarauja su Komisija sutartam veiksmų planui, kurio laikymasis yra svarbus reikalavimas siekiant tolesnės pažangos stojimo derybose. Buvo dedamos pastangos sustiprinti mokesčių administravimą, kovoti su neoficialia ekonomika ir padidinti savanorišką reikalavimų laikymąsi. Tiesioginio ir netiesioginio apmokestinimo srityje pažangos beveik nepadaryta.

Ekonominės ir pinigų politikos srityje parengiamieji darbai vyksta tinkamai. Reikia toliau stengtis vykdyti derinimą. Tai pirmiausia susiję su visišku centrinio banko nepriklausomumu ir viešojo sektoriaus teisės naudotis finansų įstaigų paslaugomis prioritetine tvarka panaikinimu.

Nemaža pažanga padaryta *statistikos* srityje, kurioje bendras suderinimo lygis geras. „TurkStat“ dar labiau patobulino statistinės sistemos koordinavimą. Padaryta nemaža pažanga, susijusi su verslo registru ir sektorių statistika. Reikia labiau suderinti nacionalines sąskaitas ir žemės ūkio statistiką.

Turkija padarė tam tikrą pažangą derindama *socialinės politikos ir užimtumo* srities normas su *acquis*. Konstitucinėmis pataisomis įvedama svarbių socialinio dialogo viešajame sektoriuje patobulinimų ir nutiesiamas kelias teigiamai moterų, vaikų, pagyvenusių ir neįgalių žmonių diskriminacijai. Tačiau bendras suderinimo lygis tebėra ribotas, o administracinius gebėjimus reikia sustiprinti. Dar nepriimta reforma, kad būtų užtikrintos visos profesinių sąjungų teisės pagal ES standartus ir TDO konvencijas. Rūpesčių kelia nedeklaruojamas darbas, mažas moterų užimtumas, sveikatos ir saugos teisės aktų vykdymo užtikrinimas. Nėra bendro kovos su skurdu politikos pagrindo.

Tolesnė pažanga padaryta *įmonių ir pramonės politikos* srityje, kurioje suderinimo lygis yra pakankamas. Ši pažanga susijusi su pramonės strategija ir veiksmų planu, didesniu įmonių ir pramonės politikos priemonių pasirinkimu ir sektoriams skirtų strategijų ir planų priėmimu. Pastebimas nedidelis pagerėjimas, susijęs su verslo aplinka ir nuolatinėmis pastangomis stebėsenos ir vertinimo srityje.

Padaryta pažanga *transeuropinių tinklų* srityje. Turkija labai pažengė derybose dėl būsimo transeuropinio transporto tinklo. Tam tikra pažanga padaryta energetikos tinklų srityje.

Pažanga, nors ir netolygi, padaryta *regioninės politikos ir struktūrinių priemonių koordinavimo* srityje. Baigta rengti teisinė ir institucinė PNPP III ir IV komponentų įgyvendinimo sistema. Rengiant projektus geriau dalyvauja šalies regionų suinteresuotosios šalys. Nacionaliniu lygmeniu vis dar reikia pagerinti už pasirengimo narystei lėšų panaudojimą atsakingų institucijų administracinius gebėjimus, kad šios lėšos būtų veiksmingiau naudojamos ir kad šalis pasirengtų naudoti struktūrines lėšas.

Apskritai, padaryta pažanga *teismų sistemos* srityje. Priimtos konstitucinės pataisos dėl Aukščiausiosios teisėjų ir prokurorų tarybos – teigiamas žingsnis. Taip pat vertintinas karo teismų kompetencijos apribojimas. Rengiant ir priimant įgyvendinamuosius teisės aktus reikės užmegzti veiksmingą dialogą su visomis suinteresuotosiomis šalimis ir plačiąja visuomene. Bus svarbu šias reformas įgyvendinti pagal Europos standartus. Padaryta pažanga plėtojant išsamią *kovos su korupcija* strategiją ir veiksmų planą. Pasistūmėta kuriant jų

įgyvendinimą prižiūrusiančią ir stebėsiąčią įstaigą. Tačiau būtina užtikrinti veiksmingą įgyvendinimą ir Turkijai reikia pasiekti konkrečių rezultatų vykdant tyrimus, teikiant kaltinamąsias išvadas ir priimant apkaltinamuosius nuosprendžius.

Pažanga, nors ir netolygi, padaryta *teisingumo, laisvės ir saugumo srityje*. Didelė pažanga padaryta siekiant pabaigti derybas dėl ES ir Turkijos readmisijos susitarimo. Būtina nustatyti migracijos ir prieglobsčio sritims skirtą aiškią institucinę tvarką ir numatyti pakankamus išteklius. Tam tikra pažanga padaryta kovos su narkotikais ir muitinių bendradarbiavimo srityje. Nedidelė pažanga padaryta išorės sienų ir Šengeno srityje, taip pat kovojant su organizuotu nusikalstamumu ir terorizmu. Menka pažanga padaryta vizų politikos srityje. Teismų bendradarbiavimo civilinėse ir baudžiamosiose bylose srityje pažangos nepadaryta. Apskritai svarbu nedelsiant priimti teisės aktų projektus ir ratifikuoti pasirašytus tarptautinius susitarimus.

Turkija gerai pasirengusi *mokslo ir mokslinių tyrimų srityje* ir nemaža pažanga padaryta siekiant integruotis į Europos mokslinių tyrimų erdvę. Apskritai Turkija aktyviau ir sėkmingiau dalyvauja įgyvendinant bendrąsias programas. Reikia toliau stengtis išlaikyti tokių dalyvavimo tempą visą mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros septintosios bendrosios programos (7BP) įgyvendinimo laikotarpį.

Švietimo ir kultūros srityje padaryta tam tikra pažanga, daugiausia susijusi su *švietimu*. Toliau didėjo bendras užsiregistravusių į mokyklas skaičius, pastebimas šioks toks pagerėjimas, susijęs su skirtingų lyčių moksleivių skaičiumi, ir Turkijos rezultatai, palyginti su ES bendrais orientaciniais tikslais, toliau gerėjo. Tam tikra pažanga padaryta kultūros srityje, tačiau nėra pažangos derinant teisės aktus.

Pažanga padaryta tęsiant *aplinkos normų derinimą*. Turkija padarė nemažą pažangą atliekų tvarkymo srityje, nors su horizontaliaisiais teisės aktais, oro ir vandens kokybe, pramonine tarša, cheminėmis medžiagomis ir administraciniais gebėjimais susijusi pažanga nedidelė. Vis dėlto Turkija padarė labai nedidelę pažangą, susijusią su klimato kaita, o gamtos apsaugos srityje pažangos nepadaryta. Turkija įdiegė koordinavimo mechanizmus ir padarė pažangą stiprindama administracinius gebėjimus. Reikia toliau didinti investicijas.

Tam tikra pažanga padaryta derinant *vertotojų ir sveikatos apsaugos normas su acquis*. Tačiau reikia didinti administracinius gebėjimus. Reikia daugiau pastangų vertotojų apsaugos srityje, siekiant sustiprinti vertotojų judėjimą ir užtikrinti tinkamą vykdymą. Suinteresuotųjų šalių veiklos koordinavimas ir jų bendradarbiavimas vis dar menkas. Nemaža pažanga padaryta tęsiant visuomenės sveikatos normų derinimą. Tačiau vykdymo užtikrinimas nepakankamas.

Muitų srities teisės aktų ir administracinių gebėjimų suderinimo lygis yra aukštas. Tačiau neapmuitinamos parduotuvės prie įvažiavimo punktų ir laisvoje apyvartoje ES esančių produktų importuotojams keliami reikalavimai pateikti informaciją apie produktų kilmę prieš muitinį įforminimą neatitinka *acquis*. Dar reikia suderinti laisvasias zonas, priežiūrą ir tarifų kvotas reglamentuojančius teisės aktus. Reikia toliau stengtis pagerinti su rizika susijusią kontrolę ir supaprastintas procedūras, kad būtų sudarytos sąlygos teisėtai prekybai ir sumažinta fizinių patikrinimų. Reikia paisyti įsipareigojimų veiksmingai užtikrinti intelektinės nuosavybės teises ir kovoti su prekių klastojimu.

Išorės santykių srityje Turkija pasiekė aukštą suderinimo lygį. Tačiau dar daug ką reikia nuveikti daugelyje sričių, visų pirma kiek tai susiję su bendrosios lengvatų sistemos geografiniu taikymu.

Toliau derinti veiksmai su ES *bendra užsienio ir saugumo politika*. Turkija siekė plėtoti dialogą ir konsultacijas su ES užsienio politikos klausimais. Ji nesuderino savo pozicijos su ES JT Saugumo Taryboje dėl papildomų sankcijų Iranui. Turkija dėjo pastangas pagerinti santykius su tokiomis kaimyninėmis šalimis, kaip Irakas, įskaitant kurdų regioninę vyriausybę, ir Sirija. Po Gazoje įvykusio incidento su flotile santykiai su Izraeliu smarkiai pablogėjo. Su Armėnija pasirašyti protokolai dėl santykių normalizavimo vis dar neratifikuoti.

Turkija aktyviai prisideda prie bendros saugumo ir gynybos politikos (BSGP) ir siekia daugiau dalyvauti ją įgyvendinant. Vis dar reikia išspręsti klausimą dėl ES ir NATO bendradarbiavimo dalyvaujant visoms ES valstybėms narėms ir peržengiant „Berlin Plus“ susitarimų ribas. Turkija nesilaikė ES pozicijos dėl dalyvavimo Vasenaro susitarime.

Nedidelė pažanga padaryta *finansų kontrolės* srityje, kurioje suderinimo lygis jau pakankamai geras. Priimti Valstybės finansų valdymo ir kontrolės įstatymo įgyvendinamieji teisės aktai, tačiau reikia peržiūrėti viešosios vidaus finansų kontrolės (VVFK) politikos dokumentą ir veiksmų planą. Peržiūrėtas Turkijos audito rūmų įstatymas, kuriuo išorės auditas suderinamas su atitinkamais tarptautiniais standartais, dar nepriimtas. Turkijos kovos su sukčiavimu koordinavimo struktūra dar neveikia kaip tinklas. Reikia nuolatinių struktūrų, skirtų palaikyti ryšiams su Komisija dėl euro apsaugos nuo klastojimo. Turkija yra pasiekusi pakankamai gerą suderinimo su pagrindiniais *finansinių ir biudžetinių nuostatų* srities *acquis* principais ir institucijomis lygį, tačiau parengiamieji darbai nuosavų išteklių srityje dar ankstyvame etape.

Islandija

Pirmojoje Islandijos pažangos ataskaitoje patvirtintas 2010 m. vasario mėn. Komisijos nuomonėje pateiktas vertinimas, kad Islandija atitinka politinius kriterijus. Islandija yra veikianti demokratinė valstybė, turinti stiprias institucijas ir tvirtai išsiskilusias atstovaujamosios demokratijos tradicijas. Šalies teismų sistema gerai įtvirtinta, o teisėtvara aukšto lygio. Kalbant apie žmogaus teises ir mažumas, Islandija toliau užtikrina pagrindinių teisių apsaugą ir aktyviai bendradarbiauja taikant tarptautinius žmogaus teisių apsaugos mechanizmus.

Tačiau nuomonėje nurodyta ir trūkumų. Ataskaitoje patvirtinama, kad Islandija ėmėsi tam tikrų priemonių jiems šalinti.

Kalbant apie **politinius kriterijus**, per ataskaitinį laikotarpį koalicinė vyriausybė išliko stabili nepaisant sunkių ekonominių sąlygų ir skirtingo Islandijos politinių jėgų atstovų ir visuomenės požiūrio į stojimo į ES perspektyvą. Vis dėlto ataskaitinio laikotarpio pabaigoje parama stojimo procesui padidėjo, kai dauguma pritarė, kad reikia vesti stojimo derybas

Tam tikra pažanga padaryta nustatant už Islandijos bankų sektoriaus žlugimą atsakingus veikėjus ir šalinant politines ir administracines pasekmes. Tai puikus Islandijos demokratinių institucijų veikimo pavyzdys. 2010 m. balandžio mėn. paskelbtoje nepriklausomos Specialiosios tyrimų komisijos ataskaitoje pateikta keletas rekomendacijų, kaip stabilizuoti finansų sistemą ir sugriežtinti jos priežiūrą. Tuo pat metu specialiojo prokuroro tarnyba tęsė tyrimus, pradėtus po finansų krizės.

Nemaža pažanga padaryta toliau tobulinant teisinę sistemą, susijusią su interesų konfliktu ir politinių partijų finansavimu. Pakeistas teismų aktas siekiant pataisyti teisėjų skyrimo taisyklės, kad būtų labiau sustiprintas *teismų* nepriklausomumas. Dabar įgyvendinamos Specialiosios tyrimų komisijos rekomendacijos, pakeista interesų konflikto teisinė sistema ir

taikomos peržiūrėtos teisėjų skyrimo procedūros. Vėlesniu etapu reikės peržiūrėti šių priemonių poveikį.

Vyriausybė ir *parlamentas* toliau dirbo gerai. Vyriausybė žengė žingsnius, kad labiau sustiprintų viešąjį administravimą. Derybų komitetai, atsakingi už bendro stojimo proceso koordinavimą, dirba sklandžiai.

Dar reikia ratifikuoti Europos Tarybos tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvenciją.

Islandijos **ekonomika** patyrė gilų ir ilgą nuosmukį ir net silpno atsigavimo perspektyvos tebelieka neaiškios. Nedarbas padidėjo, o padidėjus fiskaliniam deficitui ir dar labiau išaugus ir taip didelei valstybės skolai viešųjų finansų padėtis labai pablogėjo. Kita vertus, infliacija palaipsniui nuolat mažėjo. Atsargiomis makroekonominės politikos priemonėmis siekiama užtikrinti valiutų kursų stabilumą ir fiskalinį konsolidavimą. Pagrindiniai uždaviniai – vis dar sutrikęs finansų sektoriaus veikimas, plačiai paplitęs privačiojo sektoriaus disbalansas ir labai didelė užsienio skola. Įgyvendinama TVF programa.

Vertinant pagal **ekonominius kriterijus**, Islandija laikoma veikiančios rinkos ekonomikos šalimi. Tačiau finansų sektoriaus trūkumai ir kapitalo judėjimo apribojimai tebetrukdo veiksmingai paskirstyti išteklius. Islandija galėtų vėl įgyti gebėjimą atlaikyti konkurencinį spaudimą ir rinkos jėgas bendrojoje rinkoje vidutinės trukmės laikotarpiu, jeigu toliau šalins esamus struktūrinius trūkumus taikydama tinkamą makroekonominę politiką ir struktūrines reformas.

Iš esmės imtasi tinkamų politikos priemonių, kurios padeda atkurti didesnę makroekonominę stabilumą, nors perspektyvos, kad ekonomika greitai vėl pradės augti, tebėra neaiškios. Tęstas fiskalinis konsolidavimas; fiskalinis deficitas pradėjo mažėti, o valstybės skola buvo restruktūrizuota siekiant ją subalansuoti ir sumažinti valiutų kursų riziką. Infliacija sumažėjo ir palaipsniui sumažintos pagrindinės politikos palūkanos. Dėl didesnio prekybos pertekliaus kiek padidėjo šalies valiutos vertė. Padidėjo užsienio valiutos atsargos, tačiau tai iš esmės pasiekta dėl oficialaus išorės finansavimo. Darbo rinka išliko lanksti, o darbo jėgos aktyvumas palyginti didelis. Šalis turi gerą pagrindinę infrastruktūrą, daug gamtos išteklių ir gerai išsilavinusius gyventojus.

Tačiau ekonomika vis dar kovoja su finansų sistemos žlugimo padariniais. Viešieji finansai tebepatiria įtampą dėl to, kad gali būti smarkiai sumažintos išlaidos, ir dėl didelių neapibrėžtųjų įsipareigojimų, susijusių su finansų sektoriaus sunkumais, o bendroji valstybės skola sudaro beveik 90 % BVP. Nepaisant realiojo darbo užmokesčio suregulavimo, nedarbas smarkiai išaugo. Pasistūmėta rekonstruojant bankų sektorių, tačiau bankams tebekyla problemų dėl prastos turto kokybės, dėl kurios sumažėja jų galimybės finansuoti ekonomiką. Dėl plačiai paplitusio privačiojo sektoriaus disbalanso kyla grėsmė finansiniam stabilumui. Be to, Aukščiausiojo teismo sprendimai, kuriais užsienio valiuta indeksuotos paskolos paskelbiamos neteisėtomis, sukėlė netikrumą dėl įmonių sektoriaus paskolų traktavimo. Dėl to šalies bankų finansinė padėtis gali dar labiau pablogėti, kadangi papildoma našta tektų ne skolininkams, o bankams. Įmonių sektoriaus skolos restruktūrizavimas vyko lėtai, todėl dėl didelio išsiskolinimo mažėja naujų investicijų galimybės ir stabdomas ekonomikos atsigavimas. Dėl politinių diskusijų ir finansavimo trūkumo tebesvarstomos investicijos į didelius infrastruktūros projektus. Verslo aplinkai toliau kenkė kapitalo kontrolė, palyginti didelės palūkanų normos ir sunkumai gauti finansavimą, su kuriais visų pirma susiduria MVĮ.

Šioje pirmojoje pažangos ataskaitoje Islandijos **gebėjimas priiimti narystės įsipareigojimus** vertintas atsižvelgiant į šalies dalyvavimą Europos ekonominėje erdvėje (EEE) ir į pagal EEE susitarimą jai suteiktas išimtis. Apskritai šalis tebėra gerai pasirengusi atitikti ES *acquis* reikalavimus, visų pirma dėl to, kad dalyvauja Europos ekonominėje erdvėje.

Ginčas dėl „Icesave“ vis dar neišspręstas. 2010 m. kovo mėn. referendume atmestas įstatymo, kuriuo leidžiama suteikti valstybės garantiją paskoloms, kurias JK ir Nyderlandų vyriausybės suteikė savo piliečiams kaip kompensaciją už „Icesave“ laikomus indėlius, projektas. 2010 m. gegužės mėn. ELPA priežiūros institucija Islandijos vyriausybei nusiuntė oficialų išpėjimą, kuriuo oficialiai pradėjo pažeidimo nagrinėjimo procedūrą prieš Islandiją ir kuriame teigė, kad Islandija, „Icesave“ Nyderlandų ir JK filialų indėlininkams nesuteikė minimalios garantijos ir todėl pažeidė Indėlių garantijų sistemos direktyvą. Europos Komisija pritaria teisinei ELPA priežiūros institucijos analizei. Trijų vyriausybių atstovų derybos dar nedavė rezultatų.

Prisiimti narystės įsipareigojimus vidutinės trukmės laikotarpiu rengtasi srityse, kurios iš dalies priklauso EEE kompetencijai, taip pat pagal EEE kompetencijai nepriklausančius skyrius. Islandijos teisė iš esmės suderinta, šalis taiko didelę *acquis* dalį tokiose EEE kompetencijai priklausančiose srityse, kaip laisvas prekių judėjimas, laisvas darbuotojų judėjimas, įsisteigimo teisė ir laisvė teikti paslaugas, laisvas kapitalo judėjimas, viešieji pirkimai, bendrovių teisė, intelektinės nuosavybės teisė, konkurencija, finansinės paslaugos ir informacinė visuomenė ir žiniasklaida.

Vis dėlto reikia toliau dirbti siekiant su ES *acquis* suderinti EEE kompetencijai nepriklausančių sričių teisės aktus ir užtikrinti jų įgyvendinimą ir vykdymą. Reikėtų pažymėti, kad toliau nurodytos sritys gali kelti sunkumų stojimo procese: finansinės paslaugos, žemės ūkis ir kaimo plėtra, žuvininkystė, laisvas kapitalo judėjimas ir aplinka.

Vyriausybės pastangos šalinti ekonomikos ir finansų krizės pasekmes nulėmė didelį biudžeto sumažinimą. Reikia užtikrinti, kad liktų išteklių būtinam pasirengimui, susijusiam su stojimo į ES procesu.

Islandijos teisės aktai toliau iš esmės atitinka *laisvo prekių judėjimo* srities *acquis*. Tačiau dar neįdiegti visi elementai, susiję su horizontaliosiomis priemonėmis ir pagal senąjį metodą parengtais produktų teisės aktais.

Laisvo darbuotojų judėjimo srityje pasiektas patenkinamas suderinimo lygis. Reikia pabaigti rengtis koordinuoti socialinės apsaugos sistemas. Teisės aktai dėl *įsisteigimo teisės ir laisvės teikti paslaugas* iš esmės suderinti, išskyrus paslaugų ir pašto paslaugų direktyvas.

Islandija taiko *laisvo kapitalo judėjimo acquis*, su kai kuriomis išimtimis. Glaudžiai bendradarbiaudamos su TVF Islandijos valdžios institucijos įsipareigojo palapsniui panaikinti kapitalo judėjimo ir mokėjimų apribojimus. Vis dėlto kol kas kapitalo srautų apribojimų taikymas pratęstas iki 2011 m. rugpjūčio mėn. ir sumažinta didžiausia užsienio valiutos suma, kurią galima nusipirkti dėl kelionės. Vis dar reikia didelių nuolatinių pastangų norint panaikinti esamus kapitalo judėjimo, įskaitant investicijas į žuvininkystės sektorių, apribojimus.

Islandija įgyvendino svarbiausią *viešųjų pirkimų acquis* dalį ir bendras suderinimo lygis yra labai geras. Tačiau reikia toliau stiprinti administracinius gebėjimus siekiant užtikrinti tinkamą viešųjų pirkimų politikos įgyvendinimą.

Nemaža pažanga padaryta *bendrovių teisės* srityje. Vis dėlto apskaitos standartai dar nevisiškai suderinti. Islandija ir toliau iš esmės laikosi intelektinės nuosavybės teisės *acquis*, tačiau turi nustatyti išsamią vykdymo užtikrinimo politiką.

Šalis pasiekė aukštą suderinimo su *konkurencijos acquis* lygį, sukurtos atitinkamos administracinės struktūros. Dar reikia įvertinti valstybės pagalbos priemones, kurių imtasi dėl finansų krizės.

Vis dar reikia užtikrinti visišką *finansinių paslaugų acquis* įgyvendinimą ir sustiprintos priežiūros sistemos įdiegimą. Įgyvendinimas kai kuriose pagrindinėse srityse, įskaitant draudimo ir vertybinių popierių rinkas, nebaigtas.

Informacinės visuomenės ir žiniasklaidos srityje Islandija jau pasiekė aukštą suderinimo lygį ir taiko didelę šios srities *acquis* dalį. Vis dėlto dar reikia įgyvendinti telekomunikacijų sektoriaus reformos, audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos nuostatas ir neseniai priimta Europos skaitmenine darbotvarke grindžiamą politiką.

Parengiamieji darbai *žemės ūkio ir kaimo plėtros* srityje dar nepradėti. Dar reikia sukurti administravimo pokyčiams pritaikytas struktūras, visų pirma įsteigti ES reikalavimus atitinkančią mokėjimo agentūrą ir įdiegti integruotą administravimo ir kontrolės sistemą (IAKS).

Tam tikra pažanga padaryta *maisto saugos, veterinarijos ir fitosanitarijos politikos* srityse, visų pirma perkeliant teisės aktus dėl bendros maisto saugos. Vis dėlto reikia stengtis sustiprinti administracinius ir laboratorijų gebėjimus. Palyginti su ES sistema, tebėra didelių skirtumų, susijusių su higienos dokumentų paketu, augalų apsaugos produktais, naujais maisto produktais ir genetiškai modifikuotais maisto produktais.

Nėra naujų pokyčių vykdant derinimą su ES bendra *žuvininkystės politika*. Ypatingas dėmesys turi būti skirtas vidaus rinkos *acquis*, kiek tai susiję su laisve teikti paslaugas, taip pat laisvu kapitalo judėjimu žuvininkystės gamybos ir perdirbimo sektoriuose, kuriuose taikomi apribojimai neatitinka *acquis*. Dar nesukurti Bendrijos paramos priemonių įgyvendinimo ir kontrolės mechanizmai.

Transporto srityje tebegalioja užsienio investicijoms į oro ir jūrų transportą taikytini apribojimai. *Energetikos* srityje Islandija jau pasiekė aukštą suderinimo lygį ir taiko didelę šios srities *acquis* dalį. Suderinimas su naftos atsargų, reguliavimo institucijos nepriklausomumo ir energijos vartojimo efektyvumo sričių *acquis* yra vidutiniškas.

Mokesčių srityje teisėkūros pokyčių nėra. Islandijos administraciniai gebėjimai jau geri. Tačiau dar reikia įsteigti ryšių palaikymo tarnybas ir užtikrinti IT sujungiamumą.

Islandija jau labai gerai laikosi *ekonominės ir pinigų politikos acquis*. Tačiau tebėra trūkumų, visų pirma susijusių su visišku centrinio banko nepriklausomumu ir viešojo sektoriaus piniginiu finansavimu.

Statistikos srityje reikia užtikrinti, kad statistiniai duomenys, visų pirma renkant verslo, makroekonomikos ir žemės ūkio statistiką, geriau atitiktų ES metodiką. Neužtikrintas pagrindinių statistinių operacijų, tokių kaip ūkių struktūros tyrimo ir gyventojų ir būstų surašymas, įvykdymas, o joms skirti žmogiškieji ir finansiniai ištekliai dar labiau sumažinti.

Islandija jau įgyvendina dideles su *socialine politika ir užimtumu* susijusio *acquis* dalis. Tačiau dar reikia parengti išsamią užimtumo strategiją.

Atsižvelgiant į sunkias ekonomines sąlygas, parengiamieji darbai *įmonių ir pramonės politikos* srityje vykdomi tinkamai. Spręstina problema – geresnės galimybės MVĮ gauti finansavimą. Suderinimo su ES standartais *transeuropinių tinklų* srityje lygis yra aukštas.

Kalbant apie *regioninę politiką ir struktūrinių priemonių koordinavimą*, Islandija pradėjo rengtis įgyvendinti sanglaudos politikos priemones. Vis dar reikia atlikti tinkamą poreikių analizę, be kita ko, nustatyti už sanglaudos politikos įgyvendinimą atsakingą instituciją.

Islandijos *teisėtvara* yra aukšto lygio ir šalis užtikrina aukštą *pagrindinių teisių* apsaugos lygį. Islandija ėmėsi kai kurių priemonių, kad pašalintų 2010 m. vasario mėn. nuomonėje nurodytus trūkumus, visų pirma susijusius su teisėjų skyrimo tvarka ir interesų konfliktu. Vis dėlto reikia skirti daugiau dėmesio šių rekomendacijų įgyvendinimui. Piliečių teises ir duomenų apsaugą reglamentuojantys teisės aktai dar neatitinka *acquis*.

Islandija taiko Šengeno sutartį ir *teisingumo, laisvės ir saugumo* srityje pasiekė gerą suderinimo su *acquis* lygį. Kai kurių sričių teisės aktus tebereikia visiškai suderinti su *acquis*; reikia pasirašyti ir ratifikuoti atitinkamas tarptautinius dokumentus.

Islandija yra pakankamai gerai pasirengusi narystei ES ir integracijai į Europos *mokslinių tyrimų* erdvę. *Švietimo ir kultūros* srityje suderinimo su ES standartais lygis yra aukštas. Islandija toliau aktyviai dalyvavo taikant atvirą koordinavimo metodą švietimo srityje, taip pat Bendrijos programose, įskaitant Mokymosi visą gyvenimą programą, programas „Veiklus jaunimas“ ir „Erasmus Mundus“.

Islandijos *aplinkos politika* iš esmės suderinta su ES *acquis* taikant EEE susitarimą, o oro kokybės ir tvaraus vystymosi srityse padaryta tolesnė pažanga. Vis dėlto dar reikia užtikrinti atitiktį klimato kaitos ir gamtos apsaugos *acquis*, visų pirma kiek tai susiję su banginių, ruonių ir laukinių paukščių apsauga ir natūralių laukinės faunos ir floros buveinių išsaugojimu. Dar neratifikuoti pagrindiniai daugiašaliai aplinkos susitarimai.

Islandija jau įgyvendino didelę *variantų ir sveikatos apsaugos* srities *acquis* dalį. Vis dėlto reikia visiškai perkelti variantų apsaugos srities naują *acquis* ir labiau racionalizuoti RAPEX pranešimų tvarkymą.

Islandijos *muity* teisės aktai iš esmės atitinka *acquis*. Vis dar reikia smarkiai suvienodinti importo be maito teisės aktus ir tvarką. Vis dar reikia užtikrinti sujungiamumą su ES IT sistema.

Tam tikra pažanga padaryta *išorės santykių* srityje. Islandija pradėjo parengiamuosius darbus, kad įvertintų savo įsipareigojimus, susijusius su poreikiu pakeisti ar atšaukti savo tarptautinius susitarimus; ji taip pat pradėjo parengiamuosius darbus, susijusius su bendra prekybos politika. Vis dar reikia imtis priemonių siekiant užtikrinti, kad nebemažėtų Islandijos oficiali parama vystimuisi. *Užsienio, saugumo ir gynybos politikos* srityje Islandija padarė nemažą pažangą ir apskritai pasiekė tinkamą suderinimo lygį.

Kalbant apie *finansų kontrolę*, reikia įvertinti finansų valdymo ir kontrolės sistemų, taip pat vidaus ir išorės audito trūkumus atsižvelgiant į ES taikomus tarptautiniu mastu pripažintus standartus. Vis dar reikia aktyviau rengtis užtikrinti ES finansinių interesų apsaugą.

*Finansinių ir biudžetinių nuostatų srityje padaryta tam tikra pažanga, kadangi Islandija pradėjo veiklą, siekdama nustatyti būtino suderinimo su *acquis* lygį.*